

ಮೂಲಿಕೆ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ ವಿರಚಿತ
ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ ವಸಂತ ಭಾರದ್ವಾಜ

*

ಪ್ರಕಾಶನ
ಫಣಿಗಿರಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ಶಿರೂರು, ಬೈಂದೂರು ತಾಲೂಕು
ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ - ೫೭೬೨೨೮

Mulike Venkanna Kavi virachita

Yakshagana ‘Manasa Charitre’

Edited by Dr. Kabbinala Vasantha Bharadwaj
(Mob: 9945055534) and published by Umesh Shirur (94483 53910)
for Phani Giri Pratishthana, Shirur, Byndoor Taluk,
Udupi District, Karnataka 576228.

Year of Publication: 2021

Copy Right: Reserved

Pages : 92

Price : 75-00

Paper Used : 70 gsm Maplitho

Printed at :

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸಮರ್ಪಣೆ

**ದಿ|| ಶಿರೂರು ಘನೇಯಪ್ಪಯ್ಯ
(೧೯೧೮-೨೦೦೪)**

ಪುಸ್ತಕ ದೊರಕುವ ಸ್ಥಳ :

ಸೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಚಿತ್ತರಂಜನ ವೃತ್ತ, ಉಡುಪಿ-576101
ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ಜ್ಯೋತಿವೃತ್ತ, ಬಲ್ಮಠ, ಮಂಗಳೂರು-575002

‘ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ’ ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದ
ತಾಳೆಗರಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸ್ವಹಸ್ತಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ
ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸರಸ್ವತೀಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ
ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ತೀರ್ಥರೂಪರ ದಿವ್ಯಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಜಬೋಧದೆಡೆಗೆ ಪಯಣ

ಕವಿಯ ಕಾಲ ದೇಶ :

ಮೂಲ್ಕಿ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ (1750-1830) ಮೂಲತಃ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಕಾಪುರದವನು. ಕನಕದಾಸರ ಬಾಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದೆ. ವೆಂಕಣ್ಣನೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇಶಾಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಧ್ವಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಈ ಕವಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಗುರುಸ್ತುತಿಯ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ “ನಾನು ತಾನೆಂದೆಂಬ ಮನದನುಮಾನವೆಲ್ಲವು ಕಳೆದು ಹೃದಯದಿ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತ ಮಹಾನುಭಾವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕರುಣವಲ್ಲದೆ” ಎಂದಿರುವುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿಯಾದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ’ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತರ್ಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ “ಭೀತರಕ್ಷಕ ಭಕ್ತಭಯನಿವಾರಣ ಜಗನ್ನಾಥನೆ ಗತಿಯೆಂದು ಸೋತು ಕರೆದಡೆನ್ನ” ಎಂಬ ನುಡಿಯಿದೆ. ‘ಶ್ರೀಕೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಮಹಾತ್ಮೆ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಕುಮಾರಹೆಗ್ಗಡೆ ನರೇಂದ್ರ’ರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಕುಮಾರಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ (ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ: ಕ್ರಿ.ಶ. 1790) ಸಮಕಾಲೀನನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ದೇವಿದಾಸನೆಂಬ ಕವಿಯೂ ಇದೇ ಕಾಲದವನೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾಲಭೈರವಸ್ತುತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ “ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ಸಾವಿರದಾರುನೂರು ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆ ಯಾವರ್ತನಾ ಇಂಬಾಗಿರುವ ಹೇಮಲಂಬಿ ಲಬ್ಧವು ಚೈತ್ರವೆಂಬ ಮಾಸ ಶುದ್ಧ ನವಮೀದಿನ” ಎಂಬ ಚರಣದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಮೂಲ್ಕಿಗೆ ಬಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. 1777 ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದ ವೆಂಕಣ್ಣ ಕವಿಯು ಮೂಲ್ಕಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮೂಲ್ಕಿಗೆ ‘ಒಳಲಂಕೆ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಉಗ್ರನರಸಿಂಹನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕುಂಭಕೋಣ ಮಠದ ಶ್ರೀವಿಜಯೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1569 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ವಸಂತಮಂಟಪದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಶಾಸನರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತ

ವೃತ್ತವೊಂದರಿಂದ ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ.¹ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದು ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದೆ. ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು ಒಳಲಂಕೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಹರಿದಾಸರೊಬ್ಬರು ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಕಥಾನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ತಡವರಿಸಿದರಂತೆ. ಆಗ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯೇ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರಂತೆ. ವೆಂಕಣ್ಣನ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಗೀತದ ಅಸಾಧಾರಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾದ ಒಳಲಂಕೆಯ ಜನರು ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಉತ್ತರದ ಬಂಕಾಪುರದ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ ಮೂಲಿಕೆಯವನಾದನು. ಮುಂದೆ ಇವನು ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದೂ, ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಮಟ್ಟಿ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭುವೆಂಬ ಕವಿ ಇವನಿಂದ 'ರಮಾಧವ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮಟ್ಟಿ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭು (ಕ್ರಿ.ಶ. 1785-1850) ಯಕ್ಷಗಾನಕವಿಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರಮಥನ, ಬಿಲ್ಲಹಬ್ಬ ಕಂಸವಧೆ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತ್ರೆ, ರಾಧಾವಿಲಾಸ, ಘಟೋತ್ಕಚನ ಕಾಳಗ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ನೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು ವೆಂಕಟ, ವೆಂಕಟಪತಿ, ಗುರು ವೆಂಕಟೇಶ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 36 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. (ಸಂ: ಬಿ. ಕೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ರಾವ್, 2006)

ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು 'ಅನಂತವೃತ' ಮತ್ತು 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ಎಂಬ ಎರಡು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ 'ಗುರು ವೆಂಕಟೇಶ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿರುವ ಗಣಪತಿಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ 'ಬಂಕದ ವಿಘ್ನೇಶ' ಎಂದಿರುವುದನ್ನು 'ಬಂಕದ ವಿಘ್ನೇಶ'ನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಂಕಾಪುರದ ಗಣೇಶನನ್ನು ಕವಿಯು ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ತಾಡವಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಅಕ್ಷರವು ತಿದ್ದಿದಂತಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ'ನ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಕವಿಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀನರಸಿಂಹ ದೇವರು ಒಳಲಂಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಕಾಪುರದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ 'ಬಂಕಾಪುರದ ಶ್ರೀಕರ'ನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ.

ಪ್ರಸಂಗದ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ಕವಿಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ವಚ್ಚಗೋತ್ರಜ ವೈಜಯಾತ್ಮಭವ ವೆಂಕಾಪ್ಪಯಂ" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು ಶ್ರೀವತ್ಸ ಗೋತ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ, ಅನ್ಯತ್ರ ದೊರೆಯುವ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಇವನು

ದೇಶಸ್ಥಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.² ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು 'ವೈಜಯ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೈಜಯ್ಯ, ವೈಜಬ್ಬ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ³ ಕವಿಯ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು 'ವೈಜಯ್ಯ'ನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತಾಡವಾಲೆ-ಹಸ್ತಪ್ರತಿ :

ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದ ಕುರಿತಾಗಿ ಹಲವಾರು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ' (1957) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಈ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಯೆಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಪರವಾದ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಯೋಗ. 'ವೆಂಕಾಪ್ಪಯ ವಿರಚಿತ'ವೆನಿಸಿದ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಯಾರೂ ಆಡಿದಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.⁴ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ "ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗದ ಪಾತ್ರಗಳು ಇತರ ಪ್ರಸಂಗಗಳಂತೆ ದೇವತೆಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಾನವರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾನಸಿಕ ವಿಷಯಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಅದು ತನ್ನದೇ ಎಂಬ ಅದೊಂದು ರೀತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದೊಂದು ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದೆ"⁵ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿದಾಸಭೂಷಣ ಶ್ರೀ ಭದ್ರಗಿರಿ ಅಚ್ಯುತದಾಸರು ತಾವು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರು ಮಂಗಳೂರು ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿವರ್ಯ ಬಿ.ದಾಮೋದರ ಬಾಳಿಗಾ ಅವರ ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನೆಂದೂ, ಕೆಲವು ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದರೂ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆ ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1918-2004) ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿವರ್ಯರ ಪರಿಚಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ನಮೂದು ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲ ಕನ್ಯಾ ಅವರು ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಸುಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಉಮೇಶ ರಾವ್ ಅವರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಆ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯ ನವರ ಗ್ರಂಥಸಂಗ್ರಹದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು! ಅದರಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ 13-07-1985 ರಂದು ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರು ತಾವೇ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರು ನಕಲುಮಾಡಿರಬೇಕಾದರೆ ಮೂಲಪ್ರತಿಯೂ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿದಾಗ

ಸು. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ತಾಳೆಗರಿಯೂ ದೊರಕಿತು! ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 19 ತಾಳೆಗರಿಗಳ 38 ಪುಟಗಳಿದ್ದು (ಉದ್ದ 37 ಸೆಂ.ಮೀ; ಅಗಲ 5 ಸೆಂ.ಮೀ) ಅದರ ಯಥಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಥಾವಸ್ತು :

ಇದು ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಕಥೆಯ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಪ್ರಸಂಗವಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಜನಿಗೆ ಶುಕಮುನಿ ಹೇಳಿದ ಭಾಗವತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಇಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತು. ಇಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದೆ. ಭಾಗವತಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಪುರಂಜನೋಪಾಖ್ಯಾನ ಇಂತಹುದೇ ಆದ ಸಾಂಕೇತಿಕಕಥನ. 'ಪುರ' ಎಂದರೆ ದೇಹವೆಂದು ಅರ್ಥ. ('ನವದ್ವಾರೇ ಪುರೇ ದೇಹೀ': ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಪರಿಷತ್: 3-18; ಭಗವದ್ಗೀತೆ: 5-13) ಅದರೊಳಗೆ ಇರುವವನೇ ಪುರಂಜನ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವಾತ್ಮ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮಿಶ್ರನ 'ಪ್ರಬೋಧಚಂದ್ರೋದಯ' ಎಂಬ ನಾಟಕವೂ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಕೃತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಮಾರ್ಯಾನೆಂಬ ಕವಿಯು (ಕ್ರಿ.ಶ. 1472) ರಚಿಸಿದ 'ತ್ರಿಪುರದಹನ'ವೆಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯಕಾವ್ಯವೂ ಇದೇ ತೆರನಾದ ರೂಪಕಕಾವ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರವೆಂದರೆ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪಟ್ಟಣವಲ್ಲ. ಮೋಹಾಸುರನೆಂಬ ಅರಸನು ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಯೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾರಕ, ನರ, ಸುರ, ತಿರಿಯಂಚ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮದ, ಮತ್ಸರಾದಿಗಳು ಸಚಿವರು. ಇವನ ಉಪಟಳವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಆದೀಶ್ವರನಿಗೆ ಜನ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಯೋಗಶೀಲ ದೇವರ ವ್ರತಾದಿಗಳ ಸೈನ್ಯ ತ್ರಿಪುರಕ್ಕೆ ದಾಳಿಮಾಡಿ ಮೋಹಾಸುರನನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಿನಾಥನು ದಶಧರ್ಮವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಗುಣವೆಂಬ ಹೆದೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ಅಪರಾಜಿತ ಮಂತ್ರವೆಂಬ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದಾಗ ಮೋಹಾಸುರ ಶರಣಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾಕ್ರಮ. ಇದೇ ಪಾತಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಯ ಕಥಾಹಂದರವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ತೆರನಾದ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಿದೆ. ಅದು ಕಿಬ್ಬಚ್ಚಲು ಮಂಜಮ್ಮ ಎಂಬ ಕವಯಿತ್ರಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1830-1900) ವಿರಚಿತವಾದ 'ಮನೋಬುದ್ಧಿ ಸಂವಾದ' ಮತ್ತು 'ಜೀವ ಪರಮರ ಕಲ್ಯಾಣ'ವೆಂಬ ಪ್ರಸಂಗ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲಿಗೆ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೆಂಬವನೇ ರಾಜನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಯರೆಂಬ ಈರ್ವರು ರಾಣಿಯರು. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ರಾಣಿಗೆ ಮೋಹ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ದಂಭ, ಮದ, ಮತ್ಸರ, ಲೋಭರೆಂಬ ಏಳು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು. ಆಸೆ, ಕಲ್ಪನೆ, ತೃಷೆ, ಭ್ರಾಂತಿ, ಇಚ್ಛೆ, ವಾಸನೆಯರೆಂಬ ಐವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು. (ಇಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇಟ್ಟಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.) ಮನೋರಾಜ ತನ್ನ ರಾಣಿ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಅವಳು ಅಣ್ಣನಿರುವ ನಿರಂಜನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವರೇ ಭಾವ, ವೈರಾಗ್ಯ, ವಿಚಾರ, ವಿವೇಕ, ನಿಜಬೋಧರೆಂಬ ಐವರು ಪುತ್ರರು ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿ, ಶಾಂತಿ, ಕ್ಷಮೆ, ದಯೆ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರಿಯರು. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಮೋಹನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚನ ಮಗಳಾದ ಲಂಪಟೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಸಿ, ಕಾಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಕಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗುಹ್ಯ, ನಯನ, ಜಿಹ್ವೆ, ಅಭಿಮಾನ, ಹೃದಯವೆಂಬ ಸೀಮೆಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನ-ಅಹಂಕಾರರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಪಟ್ಟ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಿವೃತ್ತಿರಾಣಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಯಾರೆಂಬುದೇ ತಿಳಿಯದೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ತಾಯಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅವಳು ತನಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜ್ಞಾನರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೂರುನೀಡುವಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದರಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಜ್ಞಾನನಿರುವ ಚಿದಾನಂದಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೂರುನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನರಾಜನು ಆ ಕೂಡಲೇ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸತ್ಯಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮಗಳು ಮತ್ತು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಕಿರಿಯನಾದ ನಿಜಬೋಧನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದನ ಮಗಳಾದ ಉನ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಉನ್ನಿ ಎಂದರೆ ಪರಮಾನಂದಸ್ಥಿತಿ) ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬೇಹಿನಚರರು ಮೋಹರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೋಹನ ಸೋದರ-ಸೋದರಿಯರು ಧೈರ್ಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಬೋಧನ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಂತೆ ಸಲಹೆನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವಂತೆ ಬೋಧನಿಗೆ ಸಂದೇಶಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಬೋಧನಿಗೆ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮಾವನಾದ ಆನಂದ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಸಂಧಾನದ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿವೇಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಸಂಧಾನದ ಯತ್ನ ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಪಕ್ಷದವರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಮೋಹರಾಜನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚನೇ ದಳಪತಿ. ಭ್ರಮ, ಕಾಮ, ಮತ್ಸರ, ಅಜ್ಞಾನ, ಕ್ರೋಧ, ದಂಭ, ಮದ ಮುಂತಾದವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಟುಭಟರು. ಬೋಧರಾಜನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥನೇ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷ. ವಿವೇಕ, ವಿರಾಗ, ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದವರೇ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳು. ಕಾಮ-ವೈರಾಗ್ಯ, ಕ್ರೋಧ-ವಿಚಾರ, ದಂಭ-ವಿವೇಕ, ಪ್ರಪಂಚ-ಪರಮಾರ್ಥ, ಅಹಂಕಾರ-ಜ್ಞಾನರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಾಳಗವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೇ ಜಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮೋಹ ಮತ್ತು ನಿಜಬೋಧರ ಕಾಳಗ. ಅಂತಿಮವಿಜಯ ನಿಜಬೋಧನದು. ಕಾಯಪಟ್ಟಣ ಮನಸ್ಸು, ಮೋಹಾದಿ ಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡು ನಿಜಬೋಧನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವಲ್ಲಿಗೆ ಮಂಗಳ. ಆದುದರಿಂದ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೋಧದಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ಅಂತರಂಗಪಯಣ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಸಾಹಿತ್ಯಸೌಂದರ್ಯ :

ಗಣಪತಿಸ್ತುತಿ :

ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿ ಘನವಿದ್ಯಾ | ಸಾಗರ ನಿರ್ವಿಘ್ನಪ್ರದ |
ಈ ಘನಕಾವ್ಯಕೆ ಮಂಗಳ | ಬೇಗದಿ ಕರುಣಿಪುದು ||
ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ

|| ಪ ||

ಶಂಕರಸಂಭವ ಶೇಷಾ | ಲಂಕೃತ ಚಾತುರ್ಭುಜ ಪಾ |
ಶಾಂಕುಶ ಧರ ಮಾಹಾಬಿರು | ದಾಂಕಿತ ನಿಶ್ಯಂಕ ||
ಕುಂಕುಮ ಚಂದನ ಚರ್ಚಿತ | ಪಂಕಜಸಖ ತೇಜನೆ ತವ |
ಕಿಂಕರನಿಂದೆನಗೊಲಿಯೋ | ಬಿಂಕದ ವಿಘ್ನೇಶ ||
ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ ||

(3)

ಇದು ನಾಟ ರಾಗದ ರೂಪಕತಾಳದ ಪದ್ಯ. ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಆರುಮಾತ್ರೆಯ ಅತಿದ್ರುತಗತಿ. ಎರಡೆರಡು ಗಣಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರಪ್ರಾಸದ ಚೆಲುವು. ಈ ಅಧಿಕೋತ್ಸಾಹಲಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವೆನ್ನಬಹುದು.

ಸ್ವಚ್ಛ ವಂಶಾವಳಿಯ ವಿಜಯ ಶಾಂತಾನೇಕ
ಅಚ್ಯುತ ಶ್ರೀ ನಾರಸಿಂಹಾಂಘ್ರಿಯುಗಭಜಕ

ವಚ್ಚಗೋತ್ರಜ ವೈಜಯಾತ್ಮಭವ ವೆಂಕಾಹ್ವಯಂ ಹೃದಯ [ಮಂದಿರದಿ] ಶೇಷಾದ್ರಿಯಾ |
ಸಚ್ಚಿತ್ಪ್ರಕಾಶ ಗುರುವೆಂಕಟೇಶಂ ನೆಲಸಿ

ನಿಶ್ಚಲದ ಮತಿಯಿಟ್ಟು ಪೇಳಿಸಿದ ಮನಚರಿತ

ದುಚ್ಚಾರಣೆಯ ಯಕ್ಷಗಾನದಿಂ ಸಕಲಜನಕಾನಂದ ಪೇರ್ಚುವಂತೆ || (7)

ಈ ಕವಿಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿಯ ಗೋತ್ರ, ತಂದೆಯ ಹೆಸರು, ಅಂಕಿತನಾಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಅಲಂಕಾರ :

ಈ ಕವಿಮುದ್ರಿಕೆಯ “ವಚ್ಚಗೋತ್ರಜ ವೈಜಯಾತ್ಮಭವ ವೆಂಕಾಹ್ವಯಂ ಹೃದಯ [ಮಂದಿರದಿ] ಶೇಷಾದ್ರಿಯಾ ಸಚ್ಚಿತ್ಪ್ರಕಾಶ ಗುರುವೆಂಕಟೇಶಂ ನೆಲಸಿ” ಎಂಬ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷಸೊಬಗಿದೆ. ಈ ಸಾಲು ಮೂಲತಃ ‘ಹೃದಯಶೇಷಾದ್ರಿ’ ಎಂದೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಕವಿಯ ಹೃದಯವೇ ಶೇಷಗಿರಿಯೆಂದೂ, ಆ ಹೃದಯವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಬೆಳಕು ಗುರುವೆಂಕಟೇಶನೆಂದೂ ಕವಿಭಾವವಿರಬೇಕು. ಈ ರೂಪಕವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ‘ಹೃದಯಮಂದಿರ’ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಷಟ್ಪದಿಯ ಪಾದ ದೀರ್ಘವಾಗಿರಬೇಕು. ಹೃದಯವನ್ನು ಶೇಷಾದ್ರಿಯೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದು ಅನ್ಯತ್ರ ಕಾಣದ ಅಲಂಕಾರವಿಶೇಷ.

ಮಾನನಿಧಿಗಳ್ ಕೇಳಿ ಮಾನವರ ಚಂಚಲಿಪ
ಮಾನಸದಭಿಪ್ರಾಯಮಾನಂದಮೆಂತೆಂದು
ಮಾನಸದೊಳ್ ಯೋಚಿಸಲು ಮಾನವಮೃಗೇಂದ್ರ ಸನುಮಾನದಿಂ ಮತಿಯೀಯಲು |
ಮಾನಸಿನ ಲೀಲಾಭಿಮಾನವಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ
ಮಾನದಿಂ ಪೇಳ್ವೆನನುಮಾನವಿರಲದರೋಳ್ ಸು
ಮಾನಸರನುಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆಯಂ ಮಾನನಿಧಿಗಳ್ ಕೇಳ್ವುದು || (5)

ನಾಂದಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವ ಈ ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗಿದೆ. ಮಾನನಿಧಿ, ಮಾನಸ, ಮಾನವಮೃಗೇಂದ್ರ, ಸನುಮಾನ, ಅಭಿಮಾನ, ಅನುಮಾನ, ಸುಮಾನಸ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ನಾದಮಯತೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ.

ಎಡೆಬಿಡದೊಡನೊಡ | ನಡರುವ ಪಡೆ ಗಡ |
ಬಡೆಯೊಗ್ಗದ ದಡಿ | ಗುಡಿ ಗೋರ್ಗಡಿಸುತ |
ಲಡಿಯಿಡಲುಗ್ಗಡ | ಕೊಡನೆ ಪೊಡವಿ ದಡ |
ಧಡಿಲೆನೆ ವಡವಿಡ | ಲಡಗಿದರೆಲ್ಲ || ಏನನೆಂಬೆ || (242)

ಇಲ್ಲಿರುವ ಅನುಪ್ರಾಸದ ಬೆಡಗು ಗಮನಾರ್ಹ. (ಮುದ್ದಣನೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಇದು ಪ್ರೇರಣೆನಿಡಿರಬಹುದು.)

ಭೂಪ ಕೇಳಿಂತು ಮೋಹಗೆ ಪಟ್ಟವಂ ಗಟ್ಟಿ |
ತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತ ಸುಖದಿಂದಿರ |
ಲ್ಕಾ ಪತಿವ್ರತೆ ನಿವೃತ್ತಿಯು ನಿರಂಜನಸ್ಥಳದಿ ಪರಮಾರ್ಥ ರಕ್ಷಣೆಯೊಳು ||
ತಾ ಪ್ರೇಮದಿಂದಿರಲ್ ನವಮಾಸಮಾಗಲೈ |
ತಾಪರಹಿತಮಿತ ತೇಜೋಪಂಜರೆನಿಸುವಾ |
ದೀಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಪುತ್ರರಂ ಪಡೆದಳಮ್ಮತಾಬ್ಬಿ ಅಮೃತವಸ್ತುವ ಪಡೆವೊಲು || (52)

ನಿವೃತ್ತಿರಾಣಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಪನ್ನವಾದಾಗ “ಅಮ್ಮತಾಬ್ಬಿ ಅಮೃತವಸ್ತುವ ಪಡೆವೊಲು” ಎಂಬ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಜನನಮರಣದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅಂತಹ ಪರಮಪದವಿ ಪ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯಿದೆ.

ಧ್ವನಿಯ ಸೊಬಗು :

ಕಾಮಂಗೆ ಗುಹ್ಯವನು ಕ್ರೋಧಂಗೆ ನಯನಸ್ಥಳ
ಪ್ರೇಮಲೋಭಂಗೆ ಜಿಂಹೆಯನು |
ಆ ಮದಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಮತ್ತರಗೆ ಹೃದಯವಿಂ
ತೀ ಮೇರೆ ತೋಷವಡದವರ್ಗೆ || (49)

ಇದು ಮೋಹರಾಜನ ಸಹೋದರರಿಗೆ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸೀಮೆಗಳು. ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಮನಿಗೂ, ನೇತ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕ್ರೋಧನಿಗೂ, ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಲೋಭನಿಗೂ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಮದನಿಗೂ, ಹೃದಯವನ್ನು ಮತ್ತರನಿಗೂ ನೀಡಿದನೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ!

ಶ್ರೋತ್ರ ತ್ವಚಾ ಚಕ್ಷು ಘ್ರಾಣವೀ ವಾಕುಪದ
ಚಿತ್ತತರದೂರು ಪಾಣಿಗಳ |
ಕ್ಷೇತ್ರದಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿಯ
ನಿತ್ಯಲಯ ವರ್ತಮಾನಗಳ || (51)

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮನಭೂಪತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಪದ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯಶರೀರದ ಕಿವಿ, ಚರ್ಮ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಮಾತು, ತೊಡೆ, ಕಾಲು, ಕೈಗಳು ಈ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದ ವೆಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿದೆ.

ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೋಹರಾಜ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮಂದಿರು ಧೈರ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಭಾವಜ ನುಡಿದನು ತನಗಿರಾಗಿಹ
ನಾವವ ತ್ರೈಜಗದಿ |
ಆ ವೈರಾಗ್ಯನ ಕೆಡಹಿ ತ್ರೈಜಗಕತಿ
ಕೋವಿದನೆನಿಸುವೆನು || (129)

ಈ ಧರೆ ನಡುಗಲು ಹಾದಿಯನಡಹುತ
ಆದಿವಿಚಾರನನು |
ಕಾದಿಕೊಲ್ಲುವೆನಿಧಿ | ರಾದವರನೆನ್ನುತ
ಕ್ರೋಧನು ಪೇಳಿದನು || (130)

ಕದನಬಡಿಸುವೆನೆಂದು ಇದಿರಾಗಿ ನಿಲುವಂಥ
ಆಧಿಕಸಾಹಸಿಗಳನು |
ಉದರದೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕು ಕದಬಡಿಸುವೆವೆಂದು
ಮದ ಲೋಭ ಪೇಳಿದರು || (132)

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಮನು ವೈರಾಗ್ಯನನ್ನು ಕೆಡಹುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಕ್ರೋಧನು ವಿಚಾರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದೂ, ಮದಲೋಭರು ಎದುರುಬಂದವರನ್ನು ‘ಉದರದೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕು’ ಧೃತಿಗೆಡಿಸುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು ದುರ್ಗುಣ-ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ.

ಆಸು ನಿವೃತ್ತಿಸುತರ | ಪಾಶದಿಂದಲಿ ಬಿಗಿದು |
ವಾಶಿಗೆಡಿಸುವೆನೆಂದು | ಆಸೆಯುಸುರಿದಳು || (143)

ಅಲ್ಪಸುಖವನು ಬಯಸಿ | ಶಿಲ್ಪನೊಳಗಾಗುವೊಲು |
ಒಪ್ಪುಗೆಡಿಸುವೆನೆಂದು | ಕಲ್ಪನೆಯು ಪೇಳಿ || (145)

ಎಂತಾದಡಾಂ ಪೊಕ್ಕು | ಅಂತರಂಗವ ಕೆಡಿಸಿ |
ಕೊಂತವಿಕ್ಕುವೆನೆಂದು | ಭ್ರಾಂತಿಯು ಪೇಳಿ || (146)

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬಡಿವಾರವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿದೆ. ಆಸೆಯು ಪಾಶವನ್ನು ಬೀಸುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು, ಕಲ್ಪನೆಯು ಅಲ್ಪಸುಖದ ಹಂಬಲ ವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನ್ನುವುದು, ಭ್ರಾಂತಿಯು ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಎಂತಾದರೂ

ಕೆಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು ಮನೋಲೋಕದ ಸಹಜ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧತೆಗಾಗಿ “ಅಜ್ಞಾನ ಬಂದು ಜಾತಿ ಆಹಾರ ನಿದ್ರಾಮೃಧುನ ಭಯ ವಿಷಯಾತುರಮೆಂಬ ದ್ರವ್ಯ ತೆಗೆಸಿ” ಅವುಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಕ್ರೋಧಗಾಹಾರವ ಮದಗೆ ಮಹಾನಿದ್ರೆಯ
ಆದಿಕಾಮನಿಗೆ ಮೃಧುನವನಿತ್ತ ||
ಭೇದ ದಂಭಗೆ ಭಯ ಲೋಭಗೆ ಹಿಂಸೆಯ
ಸಾಧಕ ಮತ್ತರಗೆ ಕರ್ಮಪ್ರಪಂಚವಿತ್ತ || (154)

ಭ್ರಮಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯನಿತ್ತ ಕಾಮಾದಿವಿಷಯವೆಂಬ
ಆಮಿತಜೀವಿತವನೀಯಲು ಹರುಷದಿ ||
ತಮ ತಮ ಬಲಗೂಡಿ ರಾಣ್ಯರಾಣ್ಯಗಳನು
ಅಮರಿಕೊಂಡು ಕಾದಿದರೆಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ || (155)

ಒಗಟಿನ ಕವಿತೆ :

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ಮುಂಡಿಗೆ’ ಎಂಬ ಒಗಟಿನ ಕವಿತೆಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಹರಿದಾಸ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಗೂ ಇಂತಹ ರಚನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ದುರವಗಾಹ್ಯವಾದ ಪ್ರಹೇಳಿಕಾರೂಪದ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ.

ಜಲದೊಳು ತಪವಿದ್ದು | ಬಳಿಕ ಶಂಕಿಸಿ ಬಹು |
ಲಲನೆಯರ ಮಂದತನ | ದಲಿ ಕೂಡಿ ಬೆರೆದೆನು || 279 ||

ಭರತ ತಪದೊಳಿರು | ತಿರುತ ಮೃಗವು ಸಾರೆ |
ಪರಮಸ್ನೇಹಕೆ ಜನ್ಮಾಂ | ತರಕೆ ಹರಿಣವಾದ || 280 ||

ಮುನ್ನೋರ್ವ ಋಷಿ ಬೀದಿಯೊಳ್ | ಕನ್ನೆಯನೊಲ್ಲೆನೆನ್ನಲು |
ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕಾದ ಸುತ | ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಗೈದ || 281 ||

ಪರಮಾರ್ಥನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚನು ತನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತಿದು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಲೌಕಿಕತೆಯು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿತೆಂಬ ಅರ್ಥಚ್ಛಾಯೆ ಮೊದಲಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭರತನು ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯೊಂದನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮರುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಜಿಂಕೆಯಾದ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರಮುನಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೆಯಾದ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯನ್ನು ಶಂತನುಭೂಪತಿ ಹಂಬಲಿಸಿದಾಗ ಮಗನಾದ ಭೀಷ್ಮನೇ ತಂದೆಗೆ ಅವಳನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಿದ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯಿದೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳಿಂದ ಯಾರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕವಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರೀತಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಸಂವಾದಸ್ವಾರಸ್ಯ :

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂವಾದಭಾಗಗಳು ಆಟ ಮತ್ತು ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ-ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ, ಕಾಮ-ವೈರಾಗ್ಯ, ಕ್ರೋಧ-ವಿಚಾರ, ಪ್ರಪಂಚ-ಪರಮಾರ್ಥ, ಮೋಹರಾಜ-ಬೋಧೋತ್ತಮರ ನಡುವಿನ ಸಂವಾದಗಳು ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಆಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ವಾದವಿವಾದಗಳು ತಾಳ್ಮದ್ದಳೆಯಲ್ಲಿ ರಂಜನೀಯವೆನಿಸ ಬಲ್ಲವು. ಕೆಲವು ಉದಾ:

ಅಳಿ, ಚಕೋರ, ಹಂಸ, ಮಂದಾನಿಲ, ವಸಂತ, ಸೋಗೆನವಿಲು, ಕೋಗಿಲೆ, ಚಂದ್ರ, ಕೊಳವರ್ಕ್ಕಿಗಳ ಬಲವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಗಿಳಿಯನ್ನೇರಿ ಕರ್ಬುವಿಲ್ಲಿಗೆ ಪಂಚಬಾಣ ಗಳನ್ನು ಹೂಡಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಪೌರುಷದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಾಮನು ವೈರಾಗ್ಯನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆ:

ಮಗಳನಾಳ್ವನಜನು ಶಿವನು |
ಆಗಜೆಗರ್ಧಮೆಯ್ಯನಿತ್ತ |
ಸುಗುಣ ಕೃಷ್ಣಗೊಲ್ಲತಿಯರ |
ನಗಲದೀರ್ಧನು ||
ಭಗವು ಇಂದ್ರನಂಗಕಾಯ್ತು |
ಬಗೆಯೆ ಶಿಲೆಯಾಗಿಹಳಹಲ್ಯೆ |
ಮಿಗೆ ಪರಾಶರಾದಿ ಮುನಿಯೋ |
ಗಿಗಳು ಸೋತರು || 223 ||

ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ, ಕೃಷ್ಣ, ಇಂದ್ರ, ಗೌತಮ, ಪರಾಶರ ಮುಂತಾದವರನ್ನೇ ಸೋಲಿಸಿದನೆಂಬ ಕಾಮನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯನ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ:

ಎಲೆ ಕಾಮ ನಿನ್ನ ವೆಗ್ಗಳಿಸೆ ನೀನಾಡುತಿಹೆ |
ತಿಳಿಯೆನೆಂದೆನಬೇಡವೆನ್ನ ||

ಕಲಿ ಹನುಮ ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ಶುಕಾಚಾರ್ಯರಿಂ ।
ತಳುಕಿ ಉಳುಹಿದರೆ ಕೇಳ್ ನಿನ್ನ ॥ 225 ॥

ಗಿರಿಜೆಯರಸನ ಮೇಲೆ ಶರವನೆಸೆಯಲು ಪೋದೆ ।
ಉರುಹಿದನು ನಿನ್ನನಾಕ್ಷಣದಿ ॥
ವರ ಸನಂದನ ಸನತ್ತುವರ ಋಷಿಗಳು ನಿನ್ನ ।
ಚರಿಸಬಿಡುವರೆ ಕೇಳು ಜಗದಿ ॥ 226 ॥

ವಚನ: ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕ್ರೋಧನು ತನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ
ಪರಿ ಹೀಗೆ:

ಅಲಸದೆ ಗೌತಮನೊಳಪೊಕ್ಕಹಲೈಯ ।
ಶಿಲೆಯ ಮಾಡಿದನೊಂದೇ ಕ್ಷಣದಿ ॥
ಬಳಿಕ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಲಿ ಪ್ರವೇಶವ ಮಾಡಿ ।
ಕಳದೆಂದ್ರನ ಭಾಗ್ಯಗಳನು ॥ 250 ॥

ದೂರ್ವಾಸನಿಂದಂಬರೀಷನ ದಣಿಸಿದೆ ।
ತರ್ವಾಯ ಕಪಿಲನೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು ॥
ತೋರ್ವ ಸಮುದ್ರರ ಭಸ್ಮವ ಮಾಡಿದೆ ।
ಶರ್ವನಿಂದುರುಹಿದೆ ಸ್ಮರನ ॥ 251 ॥

ಅದಕ್ಕೆ ವಿಚಾರನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾದುದು:

ಮುಟ್ಟಲಮ್ಮೆ ಹರಿಯ ಅಜನು ।
ಇಟ್ಟುಕೊಳನು ಭ್ರಷ್ಟನೆಂದು ।
ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆದ ಜಮದಗ್ನಿಯಾ । ಸೃಷ್ಟಿಯರಿವೊಲು ॥
ದಿಟ್ಟ ಭೀಷ್ಮ ಜನಕ ಧುವ ವ ।
ಸಿಷ್ಯ ಬಲಿ ಪ್ರಹಲ್ಲಾದ ಜಗಕ ।
ಧಟ್ಟು ಧರ್ಮರಾಯರಿವರ । ಬಟ್ಟೆಯೊಗುವೆಯ ॥ 256 ॥

ಮುಂದೆ ಮೋಹರಾಜ-ನಿಜಬೋಧರ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಾಣಗಳೇ
ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತವೆ:

ಮೋಹದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ರತಿ । ಮೋಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ।
ಮೋಹದಿಂದ ಸಿರಿಸಕಲಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ತಿ ॥

ಮೋಹ ನಾನು ಎನ್ನ ಬಿಟ್ಟು । ಆವುದುಂಟು ಕೇಳೆಲವೊ ।
ಆ ಹರಿಭಕ್ತರ್ಗೆ ಜಗ । ನೋಹನನೆಂದನಿಸಿದೆ ॥ 330 ॥

ಇದು ಮೋಹರಾಜನ ಹಿರಿಮೆ. ಅದನ್ನು ನಿಜಬೋಧ ಪುರಾಣದ ಘಟನೆಗಳ
ಮೂಲಕ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸತ್ಯವ್ರತಾದಿಗಳಿದಿರಲ್ಲ ವೇದಾತ್ಮ ।
ಸ್ತೌತ್ಯವ ಗೃವೆ ಕೇಳೆಲೊ ಮೂರ್ಖನೆ ॥
ಸತ್ಯಕೋಸ್ಕರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಸ್ಮಶಾನದಿ ।
ಪತ್ನಿಯ ಕೊಲುವಾಗ ಎತ್ತಲಡಗಿದೆಯೊ ॥ 332 ॥

ವ್ರತವಳಿದಪುದೆಂದು ಸತಿ ಮೋಹಿನಿಗೆ ತನ್ನ ।
ಸುತನ ಶಿರವ ಕಡಿದಿಡುವಾಗಲು ॥
ರತಿಪತಿಪಿತ ರುಗ್ಮಾಂಗದನಿಗೊಲಿಯುವಾಗ ।
ಗತಿಗುಂದಿದೆಯೊ ಪೇಳು ಶಿಥಿಲಪೌರುಷನೆ ॥ 333 ॥

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಧನ್ವನ ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತಿ, ಮಯೂರಧ್ವಜನ ದೇಹಸಮರ್ಪಣ,
ದಧೀಚಿ, ಕಪೋತಗಳ ದೇಹದಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೂ ಪ್ರೋಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.
ಇಂತಹ ಸಂವಾದಗಳು ಪುರಾಣಪ್ರಪಂಚದ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳ ಕುರಿತಾದ
ಚಿಂತನಮಂಥನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಯಕ್ಷಗಾನಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ
ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ.

ಭಾಷೆ :

ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿವೆ. ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದ
ವೆಂಕಣ್ಣ ಕವಿಯು ಮೂಲ್ಕಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ
ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಸುಳಿವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಕೈಯ್ಯಕೊಟ್ಟು ನಿಂದಿರಿಸಿದನು'
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ ಇಣುಕಿದೆ. ಆದರೆ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಪಲ್ಲಟ
ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ:

ಜನನಿಜನಕನೆ ಕೇಳು । ನಿನಗೆ ಕರತರಲೆಂದು ।
ಜನನಿ ಕಳುಹಿದಳು ಈ । ಕ್ಷಣವೆ ತೆರಳಯ್ಯ ॥ (71)

ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಮುತ್ತಾತ ಜ್ಞಾನರಾಜನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ
ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವಿದು. 'ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತರಲೆಂದು' ಎಂಬುದರ

ಬದುಲು 'ನಿನಗೆ ಕರೆತರಲೆಂದು' ಎಂದು ಹೇಳುವುದು (ಪದ್ಯ-71) ಕೊಂಕಣಿಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಭಿಕ್ತಿಯ ಭಾವವನ್ನು ಚತುರ್ಥಿವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲೇ ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿ. (ಇಂತಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ದೇವಿದಾಸ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ ಶಾಂತಪ್ಪಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.)

ಕವಿಯ ಮೇಲೆ ತುಳುಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ: 'ಕಾಮನ ಹೆಟ್ಟಿದರು ಸೆರೆಯೊಳಗೆ', 'ನಿನ್ನ ಬೀಳ ಹೆಟ್ಟುವೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ 'ಹೆಟ್ಟು' ತುಳುವಿನ ಅರ್ಥಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. (ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಹೆಟ್ಟು' ಎಂಬುದು 'ಹೆಟ್ಟು' ಎಂದಾಗಿರುವುದುಂಟು.) 'ನೀಕುಲಾಗು' ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ 'ನೀಕು' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಮಣ್ಣುಹದಮಾಡುವುದು' ಎಂದರ್ಥ. ಯುದ್ಧೋನ್ಮಾದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ-202) ಇದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. 'ಮಹಾಯಶೂರನಲ್ಲ'ವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ 'ನಮಹಾಯಶೂರ' (ಪದ್ಯ-331) ಕೂಡಾ ಕವಿಯ ನೂತನ ಪದಸೃಷ್ಟಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. 'ಎಬ್ಬಟ್ಟು' ಎಂಬುದು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಓಡಿಸು ಎಂಬರ್ಥದ ಹಳಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗ. (ಎಟ್ಟು + ಅಟ್ಟು: ಅನುಧಾವನೇ-ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. (ಬಟ್ಟಿಯೋಳ್ ಪೋವ ಬರ್ಪ ಜನಂಗಳನ್ನೆಟ್ಟಟ್ಟಿ ಕೊಲುತ್ತುಮಿರ್ಪುದಂ-ವಡ್ಡಾರಾ: 156-19) 'ಕದನ ಬಡಿಸುವೆ', 'ಜಂಗುಳಿಜಗ', 'ಬಿಂಬಗೆಡಿಸು' ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕದ್ವನಿಯಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಗಳಿಗಾಗಿ ಭುವನ್ನ, ಸಟ್ಟೆ, ಅಡಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ದ್ವಿತ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದುಂಟು. 'ವ್ಯಾಸನಿಂಗೊಂದಿಸಿ', 'ತನಯರೊಶ', 'ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಶ' ಮುಂತಾದ ಅಪಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಆ ಕಾಲದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಂಧಿಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸು:

ಹರಿದಾಸನಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಗೆ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗೆಗೆ ಹಿಡಿತವಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನೀ ಸಂಗೀತಪದ್ಧತಿಯ 'ಖ್ಯಾಲ್' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ (ಪದ್ಯ-324). ಪ್ರಸಂಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿರುವ ವೃತ್ತವೊಂದರ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದೋಭಂಗವಿದ್ದರೂ ಅನಂತರದ ಎರಡು ಪಾದಗಳು 'ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತವೃತ್ತ'ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದನ್ನು 'ವೃತ್ತ' ಎಂದಷ್ಟೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ತ್ರಿವುಡೆ, ಕಾಂಭೋದಿ-ಝಂಪೆ, ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಷ್ಟ, ಸುರುಟಿ-ಏಕ, ಶಂಕರಾಭರಣ-ಮಟ್ಟಿ, ನೀಲಾಂಬರಿ-ರೂಪಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಛಂದೋಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಂದ, ದ್ವಿಪದಿ, ವಚನ, ಸಾಂಗತ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಶರ, ಕುಸುಮ, ಭೋಗ, ಪರಿವರ್ಧಿನಿ, ಭಾಮಿನಿ, ವಾರ್ಧಕಗಳೆಂಬ ಆರೂ ಷಟ್ಪದಿಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೃಜನಶೀಲವಾದ ಕೆಲವು ಛಂದೋಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಉದಾ:

ನೀನೊಲಿದವರು ಕೆಟ್ಟು |
ಏನು ಇಲ್ಲದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು |
ಮಾನಿನಿ ಮಕ್ಕಳಬಿಟ್ಟು |
ಮಾನಾಪಮಾನವ ಸುಟ್ಟು |
ಕಾನನ ಕಾನನವ ತಿರುಗುತ್ತ || ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖ |
ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮರುಗುತ್ತ || ಗೋವಿಂದಕೃಷ್ಣ |
ನೀನೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಎರಗುತ್ತ || ಮನದಿ ಹರಿಯ |
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲಿಯೆ ಸೊರಗುತ್ತ || ಲೀನವಾಗುತ್ತ |
ಮೌನವಿಡಿದು ಬಸವನಂತೆ ಬೆಳೆದು || ಮರುಳರಂದದಿ |
ನಾನಾ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಂಗಳ ತುಳಿದು || ಆರಾದರೊಲಿದು |
ಏನು ಕೊಟ್ಟರದಕೆ ಬಾಯ ಕಳೆದು || ತಿನ್ನುತ ಭಾಗ್ಯ
ಹೀನನಾದವರ ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿದು || ತಮ್ಮೋ ತಾ ತಿಳಿದು |
ಏನೆಂಬೆನು ನಿನ್ನವರು |
ಹೀನರಾಗಿ ಚರಿಸುವರು || (298)

ಇದೊಂದು ಅಂಶಗಣದ ಚತುರ್ದಶಪದಿ. ಎಲ್ಲೆಡೆ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರಪಾಸವಿದೆ. ಪ್ರತಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸದ ಚೆಲುವಿದೆ. ಐದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯವರೆಗಿನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ವರಣಬಂಧನವಿದೆ. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದೆ. ಗಾನ-ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಇದು ಅತಿಶಯವಾದ ಸೊಬಗನ್ನು ತರಬಲ್ಲದು.

ಹೊಳೆವ ಪ್ರಪಂಚನಿಗೆ ದಳಪತಿತ್ವವ ಕೊಟ್ಟು |
ತಿಳಿದು ಭ್ರಮನನು ಬೇಹ ನೋಡಿ ಬರುವರೆ ಬಿಟ್ಟು |
ಕಳನ ಚೂಣಿಯ ಕಾಳಗಕೆ ಕಾಮನನು ಇಟ್ಟು |
ಬಲುಶರವ ಮತ್ತರನು ಕೊಟ್ಟು ||
ಸಲುವ ಘೋಷಣೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನನನು ಗುರಿಮಾಡಿ |
ಬಲವ ತಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಸುವುದಕೆ ಕ್ರೋಧನು ಕೂಡಿ |
ಉಳಿದ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಗುಡಿಗುಡಾರಂಗಳನು ತೀಡಿ |

ತಳದು ಈ ಪರಿಯಲಣಿಮಾಡಿ | ಬಳಿಕ |
ಘಳಿಲನಾಕ್ಷಣ ಪೊರಟನೆಡಬಲಕೆ ನೋಡಿ ||
ಮೋಹ ಯುದ್ಧಕೆ ಹೊರಟುಬಂದ || (216)

ಇದೊಂದು ಪಂಚಮಾತ್ರಾಗತಿಯ ಪದ್ಯಬಂಧ. ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಂಡು ವರಣಸಹಿತವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದಪರ್ಯಂತ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕೂಡ ಕವಿಯ ಸ್ವೋಪಜ್ಞಸೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನಬಹುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ :

ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿಯು ಹರಿದಾಸನಾಗಿಯೂ, ಹರಿಕೀರ್ತನಕಾರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅನುಭಾವದೃಷ್ಟಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೌಗಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ “ಪಂಕಜದ ವನಮಧ್ಯದಲಿ ನೀ ಮೂರಂಕಣದ ಕೋಣೆಯೊಳು ಪರತರ ಝೇಂಕಾರಸ್ವರವಾಲಿಸು”, ಎಂಬ ಅನಾಹತನಾದದ ವಿಚಾರವಿದೆ. “ಮುದ್ರೆ ಮೂರದಕೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಲುಬೇಕು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಗೆಯ ಕೌಶಲ, “ಹೊಂದಿಸಿ ಅಹಂಕಾರದ ಬಳಗವ ಬಂಧಿಸಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸುವ ರೂಪಕಶೈಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯ
ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪರಿಷ್ವಜಾತೇ |
ತಯೋರನ್ಯಃ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾಧ್ವತ್ಯ-
ನಶ್ಚನ್ನನ್ಯೋ ಅಭಿಚಾಕಶೀತಿ || (ಶ್ಲೋಕಶ್ಲೋಕ: 4-6)

“ಯಾವಾಗಲೂ ಜೊತೆಯಾಗಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಒಂದೇ ಮರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸವಿಯಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತದೆ” ಇದು ಶ್ಲೋಕಶ್ಲೋಕ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾತು. ಜೀವಾತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮರ ಭೇದವನ್ನು ಇದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಜೀವಾತ್ಮನು ಮೋಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಆಗ ಅದು ದುಃಖಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತನಸತ್ಯ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಸವಿಯಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನುವುದೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವುದೇ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಇಂದ್ರಿಯ; ಅಂತಃಕರಣ. ಅಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಕು ಮೂಡಬೇಕು. ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗಲೇ

ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ಕಠೋಪನಿಷತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಪರಾಂಚಿ ಖಾನಿ ವ್ಯತ್ಯಣತ್ ಸ್ವಯಂಭೂ-
ಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಪರಾಜ್ ಪಶ್ಯತಿ ನಾಂತರಾತ್ಮನ್ |
ಕಶ್ಚಿದ್ಧೀರಃ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾನಮೈಕ್ಷ-
ದಾವೃತ್ತಚಕ್ಷುರಮೃತತ್ವಮಿಚ್ಛನ್ || (ಕಠ: 2-1)

“ಸ್ವಯಂಭುವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಿಯು ಹೊರಗಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಧೀರನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಬಯಸಿ ಒಳಗಡೆ ದೃಷ್ಟಿಹರಿಸಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ!”

ಈ ಅಂತರಂಗಪ್ರಯಾಣ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಅದನ್ನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಚಂಚಲಂ ಹಿ ಮನಃ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಮಾಥಿ ಬಲವದ್ವೃಥಮ್ |
ತಸ್ಯಾಹಂ ನಿಗ್ರಹಂ ಮನ್ಯೇ ವಾಯೋರಿವ ಸುದುಷ್ಕರಮ್ || (6-34)

“ಈ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾದುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಉದ್ದೇಗಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತಹುದು. ಬಲವತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗದೇ ಇರುವಂತಹುದು. ಹೇಗೆ ಗಾಳಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಇದರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಷ್ಟ.”

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬೋಧೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಹಲವು ದಾರಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. “ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಮವೂ, ಕಾಮದಿಂದ ಕ್ರೋಧವೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಅಂತಹ ಕಾಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ನಿಸ್ಪೃಹತೆ, ನಿರ್ಮಮತೆ, ನಿರಹಂಕಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ” (ಧ್ಯಾಯತೋ ವಿಷಯಾನ್ ಪುಂಸಃ- 2-62) ಅಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನು ಸ್ವಭಾವಗಳ ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಸತ್ವಾತ್ ಸಂಜಾಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ’, ‘ರಜೋ ರಾಗಾತ್ಮಕಂ ವಿಧಿ’, ‘ತಮಸ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ವಿಧಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ. ದೈವೀಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಆಸುರೀಸ್ವಭಾವಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಭಯಂ ಸತ್ತ್ವಸಂಶುದ್ಧಿರ್ಜ್ಞಾನಯೋಗವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ
ದಾನಂ ದಮಶ್ಚ ಯಜ್ಞಶ್ಚ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ತಪ ಆರ್ಜವಮ್ ||

ಅಹಿಂಸಾ ಸತ್ಯಮಕ್ರೋಧಸ್ತ್ಯಾಗಃ ಶಾಂತಿರಪೈಶುನಮ್ |

ದಯಾ ಭೂತೇಷ್ಟಲೋಲುಪ್ತಂ ಮಾರ್ದವಂ ಹೀರಜಾಪಲಮ್ || (16: 1,2)

ಅಭಯ, ಶುದ್ಧತೆ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ದಾನ, ದಮ, ಯಜ್ಞ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ತಪಸ್ಸು, ಸರಳತೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯ, ಕೋಪವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ತ್ಯಾಗ, ಶಾಂತಿ, ದೋಷವೇಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಮುಖತೆ, ಜೀವದಯೆ, ದುರಾಸೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಮೃದುಗುಣ, ನಮ್ರತೆ, ಸೌಜನ್ಯ, ದೃಢತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ದೈವೀಗುಣಗಳು.

ದಂಭೋ ದರೋಽಭಿಮಾನಶ್ಚ ಕ್ರೋಧಃ ಪಾರುಷ್ಯಮೇವಚ |

ಅಜ್ಞಾನಂ ಚಾಭಿಜಾತಸ್ಯ ಪಾರ್ಥ ಸಂಪದಮಾಸುರೀಮ್ || (16: 4)

ಜಂಭ, ದರ್ಪ, ದುರಭಿಮಾನ, ಸಿಟ್ಟು, ಕಾರಿಣ್ಯ, ಅಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆಸುರೀಗುಣಗಳು. “ದೈವೀಸಂಪದ್ವಿಮೋಕ್ಷಾಯ ನಿಬಂಧಾಯಾಸುರೀ ಮತಾ” ಎಂಬಂತೆ ದೈವೀಗುಣಗಳು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ; ಆಸುರೀಗುಣಗಳು ಬಂಧನಹೇತು. ಆದುದರಿಂದ “ಅನೇಕಚಿತ್ತವಿಭ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು, ಮೋಹಜಾಲದ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ದೃಢಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ” (18: 51-53).

ಈ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇ ‘ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ’ ಹೇಳಹೊರಟಿರುವುದು. ಶರೀರವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಳುವ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ರಾಣಿಯರೆಂದೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುರಾಗವೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಲೌಕಿಕಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಸಂಕೇತವಿದೆ. ನಿವೃತ್ತಿಯು ನಿರಂಜನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು, ಅವಳಿಗೆ ಭಾವ, ವೈರಾಗ್ಯ, ವಿಚಾರ, ವಿವೇಕ, ನಿಜ ಬೋಧ, ಭಕ್ತಿ, ಶಾಂತಿ, ಕ್ಷಮೆ, ದಯೆ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವಭಾವದ ಸಂಕೇತ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋಹ, ಕಾಮಾದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಸೂಚನೆ. ಈ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಕಾಳಗವೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳಗೆ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಭಾವನೆಗಳು ಸೋತು ಸದ್ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಗೆಲುವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಸದಾಶಯ. ಅಮೂರ್ತವಾದ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಿಚಾರವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಕವಿಕೌಶಲ.

ಸಂಪಾದನವಿಧಾನ :

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 361 ಪದ್ಯಗಳಿದ್ದು ತಾಳೆಗರಿಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿನೋಡಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ

ನ್ಯೂನಾಕ್ಷರಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಹಾಪಾಠವನ್ನು ಚೌಕಕಂಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಕ್ಷೇಶವುಂಟಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೌಕಕಂಸದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತಪಾಠವನ್ನೂ, ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಪಾಠವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. (ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ-147, 272, 279) ಕವಿಮುದ್ರಿಕೆಯ ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ-7) ಅಧಿಕಾಕ್ಷರಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನೂ ಚೌಕಕಂಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ: 94, 108, 226) ಮಾತ್ರಾಗುಣನ್ಯೂನತೆಯಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಪಾಠವನ್ನು ಚೌಕಕಂಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಎರಡೂ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಂಡಾಕಾರವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಂದೋಬಂಧಗಳ ಪಾದಾವಯವಗಳ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಮರುವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಗಸೂಚನೆಯಿಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಬಂಧಗಳ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಂದಸ್ಥಾನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ (ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ: 114 ರಿಂದ 116, 153 ರಿಂದ 155, 173 ರಿಂದ 177, 287 ರಿಂದ 289, 296 ರಿಂದ 298, 312 ರಿಂದ 316, 324ರಿಂದ 331). ಕಲಾವಿದರ ಸೌಲಭ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಂತೂ ಕಾಲನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ‘ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ’ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡುಹೋಗದೆ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದುದು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಾಗವತರಾಗಿದ್ದ ದಿ|| ಶಿರೂರು ಘಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಪರಿಚಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿತವಾದ ಪ್ರಸಂಗಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಸುಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಉಮೇಶ ಶಿರೂರು ಅವರಿಗೆ ಸೂಚನೆನೀಡಿದ ಗೆಳೆಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲ ಕನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತೀರ್ಥರೂಪರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ತಾಡವಾಲೆ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಉಮೇಶ ಶಿರೂರು ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನಾನು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಓದಿ, ಕೊಂಡಾಡಿ ಮೂಲಿಕೆಯ ಶ್ರೀವೆಂಕಟರಮಣನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಪರಮಾರ್ಥದಿ ನಿಷ್ಕರಿಸಿ ಹಂಕೃತಿಯನು

ತರಿದು ಆನಂದ ಜ್ಞಾನವ ಗಳಿಪ |

ಶರಣರ ಹೃತ್ತರಸಿರುಹದಿ ಸಂತತ

ಇರುವ ಶ್ರೀಗುರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಗೆ ||

ಮಂಗಲಂ ಜಯಮಂಗಲಂ || (361)

ಮೈಸೂರು

ವಿಜಯದಶಮಿ, 15-10-2021

ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ ವಸಂತ ಭಾರದ್ವಾಜ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ :

1. ಹರಿದಾಸ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ ಮೂಲ್ಕಿ: (ಸಂ) ಬಿ. ಕೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ರಾವ್, ಪುಟ-8, ಶ್ರೀಗುರುಪ್ರಿಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು, 2006
2. ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪುಟ: 1363-1364, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿವಿ, 1979
3. ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು: (ಸಂ) ಎನ್. ಬಸವಾರಾಧ್ಯ, ಪುಟ: 8028, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, 2010
4. ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ: ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯಶ್ರೇಣಿ (ಸಂಪುಟ-31): ಪುಟ-73, ಸಂ: ಬಿ. ಮಾಲಿನಿ ಮಲ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2007
5. ಮೂಲ್ಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ಪುಟ-716, (ಸಂ) ಹೆರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ. 1995

* * * * *

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಮೂಲಿಕೆಯ ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಯಕ್ಷಗಾನಪ್ರಸಂಗವು ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ತೀರ್ಥರೂಪರಾದ ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವುದು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಚಾರ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಸುಮಾರು 85 ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೂ, 15 ತಾಳೆಗರಿಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಈ ಅಪೂರ್ವಕೃತಿ ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಯಕ್ಷವಾಹಿನಿ' ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದ ಗೆಳೆಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲ ಕನ್ಯಾನ ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಯಕ್ಷಗಾನಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ. ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ ವಸಂತ ಭಾರದ್ವಾಜರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ತಾಡವಾಲೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಎರಡನ್ನೂ ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದೆ. ಡಾ. ಕಬ್ಬಿನಾಲೆಯವರು 25 ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2021 ರಂದು 'ಯಕ್ಷವಾಹಿನಿ' ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಕಾವ್ಯಶೋಧ' ಎಂಬ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಾ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಿಂದ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ' ಕೃತಿಯು ದೊರೆತ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದರು. ಡಾ. ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಕನ್ಯಾನರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಈಗ ಈ ಪ್ರಸಂಗಕೃತಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗರಚನೆ, ಕೃತಿಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮುಂತಾದ ಹವ್ಯಾಸಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಹೃದಯರೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶಿರೂರು ಫಣಿಯಪ್ಪಯ್ಯನವರು ದಿನಾಂಕ 06 ಜುಲೈ 1918 ರಂದು ಆಗಿನ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ (ಈಗಿನ ಬೈಂದೂರು) ಶಿರೂರುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವಪ್ಪಯ್ಯ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಶಿರೂರಿನಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿ 11-12 ರ ಹರೆಯದಲ್ಲೇ

ಯಕ್ಷಗಾನಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹನ್ನೆರಡರ ಹರೆಯದಲ್ಲೇ ಅವರು ಒಂಬತ್ತರ ಹರೆಯದ ತಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರ ಶಿವರಾಮಯ್ಯನವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅಮೂಲ್ಯಕೃತಿಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇವರು 1929-30 ರಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ದಾಖಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 1930 ರಿಂದ 1935 ರವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಲುವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ತಾಳೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸುಮಾರು 1938ರ ವೇಳೆಗೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಯಕ್ಷಗಾನಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 100 ರಷ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಅವರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿವೆ. ಜ್ಞಾನಪೀಠಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರಾದ ಡಾ.ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ' ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಸಂಗ್ರಹದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರಾದ (2001) ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ರಚಿಸಿದ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗಾರುಡಿ' ಪ್ರಸಂಗವು 1960 ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿದ್ದು, ಉಡುಪಿಯ ಪಾವಂಜಿ ಗುರುರಾವ್ ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್ ಅವರ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಸ್ತಾರಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರ ಏಕೈಕ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರಸಂಗ. ಅವರು ಒಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಅವರನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ (ನಿಧನ: 02 ಮಾರ್ಚ್ 2004) ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಅವರ ಹತ್ತು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ನಮ್ಮದು.

'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಯ ತಾಳೆಗರಿಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಸ್ವಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕಾರಣ ಈಗ ಈ ಕೃತಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣಲು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದೊಂದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವಿಶೇಷವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ರೊಂದಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಡಾ.ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ

ವಸಂತ ಭಾರದ್ವಾಜ ಅವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾಸಕ್ತರಿಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗೌರವಪೂರ್ಣ ನಮನಗಳು.

ಬೈಂದೂರು

ವಿಜಯದಶಮಿ, 15-10-2021

ಉಮೇಶ ಶಿರೂರು

* * * * *

ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ ಪಾತ್ರಗಳು

1. ಮನೋರಾಜ- ಕಾಯಪಟ್ಟಣದ ಅರಸು
2. ಪ್ರವೃತ್ತಿ- ಮನೋರಾಜನ ರಾಣಿ
3. ನಿವೃತ್ತಿ-ಮನೋರಾಜನ ರಾಣಿ
4. ಸಂಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವಿಕಲ್ಪ- ಮನೋರಾಜನ ಮಂತ್ರಿಗಳು
5. ಮೋಹ- [
6. ಕಾಮ - [
7. ಕೋಧ- [
8. ದಂಭ- [
9. ಮದ- [
10. ಲೋಭ- [
11. ಮತ್ಸರ - [
12. ಆಸೆ- [
13. ಕಲ್ಪನೆ- [
14. ತೃಷ್ಣೆ- [
15. ಭ್ರಾಂತಿ- [
16. ಇಚ್ಛೆ- [
17. ವಾಸನೆ- [
18. ಪ್ರಪಂಚ- ಮೋಹರಾಜನ ಮಾವ
19. ಲಂಪಟೆ- ಮೋಹರಾಜನ ಮಡದಿ
20. ಅಹಂಕಾರ- ಮೋಹರಾಜನ ಮಂತ್ರಿ, ಮನೋರಾಜನ ಅಣ್ಣ
21. ಅಜ್ಞಾನ- ಮೋಹರಾಜನ ಮಂತ್ರಿ
22. ಪ್ರಪಂಚ- ಮೋಹರಾಜನ ಸೇನಾಪತಿ
23. ಭ್ರಮ- ಮೋಹರಾಜನ ಕಾವಲುಗಾರ

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪುತ್ರರು

ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪುತ್ರಿಯರು

24. ನಿಜಬೋಧ- [
25. ಭಾವ- [
26. ವೈರಾಗ್ಯ- [
27. ವಿಚಾರ- [
28. ವಿವೇಕ- [
29. ಭಕ್ತಿ- [
30. ಶಾಂತಿ- [
31. ಕ್ಷಮೆ- [
32. ದಯೆ- [
33. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ- ನಿವೃತ್ತಿಯ ತಂದೆ, ಬೋಧರಾಜನ ಮಂತ್ರಿ, ಚಿದಾನಂದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸ.
34. ಉನ್ನತಿ- ಬೋಧರಾಜನ ಮಡದಿ, ಆನಂದನ ಪುತ್ರಿ.
35. ಪರಮಾರ್ಥ- ಬೋಧರಾಜನ ಸೇನಾಪತಿ, ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಣ್ಣ, ನಿರಂಜನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸ.
36. ಬೇಹಿನ ಚಾರರು

* * * * *

॥ ಓಂಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥
ಯಕ್ಷಗಾನ 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'

[ಗಣಪತಿಸ್ತುತಿ]

॥ ರಾಗ ನಾಟಿ-ರೂಪಕತಾಳ ॥

ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಘನವಿದ್ಯಾ | ಸಾಗರ ನಿರ್ವಿಘ್ನಪ್ರದ |
ಈ ಘನಕಾವ್ಯಕೆ ಮಂಗಳ | ಬೇಗದಿ ಕರುಣಿಸಿದು || ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ || ಪ ||
ಶಾಂಭವಿಸುತಸುರಮುನಿ ನಿಕು| ರುಂಬಾರ್ಚಿತ ಗಜವದನನೆ |
ಲಂಬೋದರ ಲಾಲಿತ ಹೇ| ರಂಬಾ ಸೌರಂಭ ||
ಶಂಬರರಿಪುಜಿತಭಕ್ತ ಕು| ಟುಂಬಿಕ ಮಾನಸಚರಿತಾ |
ರಂಭಕೆ ನಿನ್ನಯ ಶ್ರೀಪಾದಾಂಬುಜಗಳ ಭಜಿಪೆ || ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ ||೧||
ಸಂತತಭಜಿಸುವ ಭಕ್ತರ | ಚಿಂತೆಗಳನು ಪರಿಹರಿಸುತ |
ಸಂತೋಷವನೀವಾ ನಿ | ಶ್ವಿಂತೇಕದಂತ ||
ಅಂತೆನ್ನಯ ಮನಕತಿ ವಿಭ | ವಂತಿಳುಹುತ ಮಂಗಳಮತಿ |
ಯಂ ತಡೆಯದೆ ಕರುಣಿಸು ಬುಧ | ತಿಂತಿಣಿ ಪೂಜಿಪನೆ || ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ ||೨||
ಶಂಕರಸಂಭವಶೇಷಾ| ಲಂಕೃತ ಚಾತುರ್ಭುಜ ಪಾ|
ಶಾಂಕುಶ ಧರ ಮಾಹಾಬಿರು | ದಾಂಕಿತ ನಿಶ್ಯಂಕ ||
ಕುಂಕುಮ ಚಂದನ ಚರ್ಚಿತ| ಪಂಕಜಸಖಿತೇಜನೆ ತವ |
ಕಿಂಕರನಿಂದೆನಗೊಲಿಯೋ | ಬಿಂಕದ ವಿಘ್ನೇಶ || ಶ್ರೀಗಣಪತಿ ಶರಣೂ ||೩||

॥ ವೃತ್ತ ॥

ಗಜಮುಖಂಗೇರಗಿ ಗಂಗಾಧರಂಗೊಂದಿಸುತ ಶ್ರೀ ಗೌರಿಯಂಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ|
ಅಜಗಂ ಶಾರದೆಗಂ ಸನತ್ತುಮಾರ ಶುಕಗಂಆ ವ್ಯಾಸನಿಂಗೊಂದಿಸಿ|
ತ್ರಿಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಖಿಗೇಂದ್ರ ಶೇಷವರರೊಳ್ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಮಂ ಯಾಚಿಸಿ|
ಭಜಿಪೆ ನಾರದಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯ ಸುರರಂ ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲರಂ ||೪||

॥ ವಾರ್ಧಕ ॥

ಮಾನನಿಧಿಗಳ್ ಕೇಳಿ ಮಾನವರ ಚಂಚಲಿಪ |
ಮಾನಸದಭಿಪ್ರಾಯಮಾನಂದಮೆಂತೆಂದು|
ಮಾನಸದೊಳ್ ಯೋಚಿಸಲುಮಾನವಮೃಗೇಂದ್ರ ಸನುಮಾನದಿಂ ಮತಿಯೀಯಲು||

ಮಾನಸಿನ ಲೀಲಾಭಿಮಾನವಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ |
 ಮಾನದಿಂ ಪೇಳ್ವೆನನುಮಾನವಿರಲದರೋಳ್ ಸು|
 ಮಾನಸರನುಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆಯಂ ಮಾನನಿಧಿಗಳ್ ಕೇಳ್ವುದು || ೫ ||
 ಪಥ್ಯಮಿದು ಲೋಕಕಹಿತಾರ್ಥಮಿದು ಸಜ್ಜನರ |
 ಕ್ಷೇತ್ರಮಿದು ವೈರಾಗ್ಯಭಾತ್ರಮಿದುಹರಿಭಕ್ತಿ |
 ಪಾತ್ರಮಿದು ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಯುಕ್ತಮಿದು ಸತ್ವಗಳಸ್ತೋತ್ರಮಿದು ಶಾಂತಜನರ||
 ಕೀರ್ತಿಯಿದು ಸಾಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಮಿದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ |
 ತೀರ್ಥಮಿದು ಪರಮೋಕ್ಷ ಶಾಸ್ತ್ರಮಿದು ಸಂತೋಷ |
 ದರ್ಥಮಿದು ಮನನೈವಚರಿತ್ರಮಿದು ಉಲ್ಲಾಸದರ್ಶಿಯಿದು ಕೇಳುವರಿಗೆ ||೬||
 ಸ್ವಚ್ಛವಂಶಾವಳಿಯ ವಿಜಯ ಶಾಂತಾನೇಕ |
 ಅಚ್ಯುತ ಶ್ರೀ ನಾರಸಿಂಹಾಂಘ್ರಿಯುಗಭಜಕ |
 ವಚ್ಚಗೋತ್ರಜ ವೈಜಯಾತ್ಮಭವ ವೆಂಕಾಪ್ಪಯಂ ಹೃದಯ [ಮಂದಿರದಿ *] ಶೇಷಾದ್ರಿಯಾ||
 ಸಚ್ಚಿತ್ಪ್ರಕಾಶಗುರು ವೆಂಕಟೇಶಂ ನೆಲಿಸಿ |
 ನಿಶ್ಚಲದ ಮತಿಯಿಟ್ಟು ಪೇಳಿಸಿದ ಮನಚರಿತ |
 ದುಃಖಾರಣೆಯ ಯಕ್ಷಗಾನದಿಂ ಸಕಲಜನಕಾನಂದ ಪೆರ್ಚುವಂತೆ || ೭ ||

|| ದ್ವಿಪದಿ ||

ಧರೆಗೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ನೈಮಿಷಾಪ್ಪಯದಿ |
 ಮೆರೆವ ಶೌನಕಋಷೀಶ್ವರರೇಕ ದೃಢದಿ || ೮ ||
 ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಗಳ ಸೂತನಿಂದ |
 ಭಕುತಿಯಲಿ ಕೇಳಿ ಯೋಚಿಸುತ ಮತ್ತೊಂದ || ೯ ||
 ಸೂತ ಪೌರಾಣಿಕೊತ್ತಮಗೆ ಕೈಮುಗಿದು |
 ನೂತನದ ಕತೆ ಪೇಳಬೇಕೆಂದರೊಲಿದು || ೧೦ ||
 ಮೆರೆವ ತನು ಕರಣೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೃಂದದೊಳು |
 ಅರಸನಾರೆಂಬುದನು ಅನುವರಿತು ಪೇಳು || ೧೧ ||
 ಆರವಶರ್ವರ್ತಿಯಹ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳು |
 ಆರುನಲಿಸಿದ ತೆರದಿ ನಲಿವರದಪೇಳು || ೧೨ ||

* ಇದು ಅಧಿಕಗಣ.

ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳ್ವುದಿದನೆಲ್ಲವೆನಗೆಂದು|
 ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಕೇಳಿ ತಾ ಪೇಳ್ವನಿಂತೆಂದು || ೧೩ ||
 ಕೇಳುಶೌನಕ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವ |
 ಪೇಳುವೆನು ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸನ್ನತಿಯ || ೧೪ ||
 ಶೀಲಮತಿ ಶುಕನೊಡನೆ ಭಾಗವತ ಕತೆಯ |
 ಕೇಳಲುದ್ದೇಶಿಸಿದನಭಿಮನ್ಯು ತನಯ || ೧೫ ||
 ತದನಂತರದಿ ಮನಸ ಚರಿಸುತಿರಲಾಗ |
 ಹದನಗೈವಡೆ ಶುಕನೊಳ್ ಕೇಳ್ವನತಿವೇಗ || ೧೬ ||

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಯೋಗಿಕುಲದೀಪ ಕೇಳ್ ಭಾಗವತಕೇಳಲು |
 ದ್ಯೋಗಗೈವಡೆಯೊಳನುರಾಗದಿಂ ವಿಷಯಾದಿ|
 ಭೋಗೇಚ್ಛೆಗಳವುತಿದಲಾ ಗರ್ವಮನ ಪ್ರಬಲಮಾಗಲ್ಕದೇಂಕಾರಣಂ ||
 ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರ್ಯಸ್ವಾಧೀನವಿರುವಂತೆನಿಸು|
 ವಾಗಮವ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿವೈರಾಗಿ ಅನು |
 ರಾಗಿಗಳಮೆಚ್ಚುವಂತೆನಗರುಹಬೇಕೆನಲ್ಕಾಗ ವಿಸ್ತರಿಸುತಿದರ್ಪಂ || ೧೭ ||
 ಉತ್ತರೆಯಗರ್ಭದೋಳ್ ಪೊಕ್ಕು ಗುರುಸುತನಲಗ |
 ಕತ್ತರಿಸಿ ಕರುಣದಿಂ ಕಾಯ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂ|
 ಬುತ್ತಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯಂ ಗೈದ ಕಾರಣಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂಬ ಗುಣನಾಮವ ||
 ಪೃಥ್ವಿಯೊಳ್ ಪಡೆದಹರಿಶರಣ ನಿನ್ನಮಲತರ |
 ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲಮಪ್ಪುದುಂಟೆಯದು ಹುಸಿ ಜಗಹಿ |
 ತಾರ್ಥಕೋಸುಗ ಕೇಳ್ವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೈದುದಪೇಳ್ವೆನದಕುತ್ತರವನೆಂದನು || ೧೮ ||

|| ರಾಗ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿಪುಡತಾಳ ||

ಅರಸಕೇಳ್ವ ಕಾಯಪಟ್ಟಣ|
 ಕರಸನ್ನೆ ಮನರಾಜನದರಿಂ|
 ಪರವಗಳಿಪಡೆ ಮನಸ್ವಾಧೀನಕೆ | ಬರಿಸದೈಸೆ || ೧೯ ||
 ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಳ್ ಮನಸು ತಾನೆ |
 ಎಂದು ಭಗವದ್ವಚನವಿಹುದದ |
 ರಿಂದ ಮನದಾಧೀನದೀ ಸಕ | ಲೇಂದ್ರಿಯಗಳು || ೨೦ ||

ಘನ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪೆಸರಿನ |
 ವನಿತೆಯರು ಮನಕೀರ್ವರದರೊಳ |
 ಗನವರತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೊಲಿದಿರು | ವನು ಸುಖದಲಿ || ೨೧ ||

ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳದಲಿ ಮನವಿರೆ |
 ಪಾಪವಿಷಯಕ್ಕೆಳೆವ ಮನುಜನ |
 ಭೂಪನಿವೃತ್ತಿಯೊದಗಿರಲು ನಿ | ಲೇಪಿಯಹನು || ೨೨ ||

ಹವಣವರಿಯದೆ ಮನನೃಪಾಲನು |
 ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವೀಯಲು |
 ನಿವೃತ್ತಿಯಣುಗರು ಕಾದಿಜಯಸಿಪು | ರವನಾಳ್ವರು || ೨೩ ||

ಅರಸನೀನಾತೆರದಿ ಮನವನು |
 ಅರಸಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಲಿರಿಸುತಾ |
 ತರುಣರಿಗೆ ತನುಪುರವಿರಲು ದೃಢ | ತರಕೆ ಬಹುದು || ೨೪ ||

ಯುದ್ಧಗೈಸುವುದವರವರೆನೀ |
 ಶುದ್ಧಮಪ್ಪುದು ಬಳಿಕ ಮನ ನೀ |
 ನಿದ್ದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಹುದು ಸಂತಸ | ನಿರ್ಧರದಲಿ || ೨೫ ||

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಗುರುವರ ಲಾಲಿಪುದೀ ಮನ |
 ಕರಸಿಯರಿಂಗಣುಗರೆಷ್ಟುದಿಸಿದರವರ್ಗೆ ||
 ಧುರಮಂತಾದುದು ಬಳಕೀ |
 ಪುರವನ್ನಂತಾಳ್ವರಾವಿಸ್ತರಿಪುದುಕೃಪೆಯೊಳ್ || ೨೬ ||

[ಮನೋರಾಜನ ಒಡ್ಡೋಲಗ]

|| ಸಾಂಗತ್ಯ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಜನಪತಿ ಲಾಲಿಸೈ ತನುವೆಂಬ ಪುರದಲಿ |
 ಮನ ನೃಪನಿರಲರಸಿಯರು ||
 ವನಿತೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂಬವರನು |
 ಅನುದಿನ ಭೋಗಿಸುತ್ತೀರ್ದ || ೨೭ ||

ಇಬ್ಬರರಸಿಯರು ಗರ್ಭವ ಧರಿಸಲು |
 ಎಬ್ಬಟ್ಟಿದನು ನಿವೃತ್ತಿಯನು ||
 ಪರ್ಬಹನೆಂಬಲೆಯ ತೊರೆದಿತ್ತಲು |
 ಒಬ್ಬಳನಾಳಿಕೊಂಡಿದರ್ || ೨೮ ||

ನೋಡುವನವಳೊಡನಾಡುವ ಬಿಡದೆ ಕೊಂ |
 ಡಾಡಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಪಾಡುವನು ||
 ಆಡಿಸಿದಂದದಿ ಆಡಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಹೋ |
 ಗಾಡಿದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನು ನೆಚ್ಚಿ || ೨೯ ||

ಅಂಗನೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಗ್ರಜಭಮನೆಂಬಾ |
 ನಂಗಕಾವಲಿಗಿಟ್ಟು ಸತಿಯ ||
 ತುಂಗಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡ |
 ನಂಗರಾಜ್ಯವನಾಳುದರ್ || ೩೦ ||

ಪತಿಪೊರಡಿಸೆಪರಮಾರ್ಥ ಅಗ್ರಜನ |
 ಜೊತೆಯೊಳ್ ನಿರಂಜನ ಸ್ಥಳದಿ ||
 ಪತಿಯಭಜಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯುತೆಯಾಗಿವೃತ್ತಿ |
 ಹಿತದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದರ್ಗಳಲ್ಲಿ || ೩೧ ||

|| ಶರಷಟ್ಟದಿ ||

ಕ್ಷಿತಿಪತಿ ಕೇಳೆನಿ |
 ವೃತ್ತಿಯಂಪೊರಡಿಸಿ |
 ಅತಿಸ್ನೇಹದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳರೆ ||
 ಸತಿ ನವಮಾಸ ಪೂ |
 ರಿತ ಮಾಗಲ್ ಬಹು |
 ಸುತ ಸುತೆಯರ ತಾ ಬೆಸಲಾದಳ್ || ೩೨ ||

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಲೇಸೆನಿಪ ಮೋಹ ಕಾಮ ಕೋಧ ದಂಭ ಮದ |
 ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮತ್ಸರಂ ಲೋಭಮಿಂತೇಳು ಸುತ |
 ರಾಸೆ ಕಲ್ಪನೆ ತೃಷ್ಣೆ ಭ್ರಾಂತಿಜ್ಞೆ ವಾಸನೆಗಳೆಂಬಾರು ಕನ್ನಿಕೆಯರು ||
 ಈಸುಮಕ್ಕಳಪ್ರವೃತ್ತಿಪಡೆಯೆ ಕಾಣುತ್ತ ಸಂ |

ತೋಷಯುತನಾಗಿ ಮನರಾಜ ಸುತಕನ್ನೆಯರ
ಪೋಷಿಸಿದನತಿ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅನುದಿನದಿ ಹಿತಕರಿಪರೆನುತುತ್ಸಹದೊಳು || ೩೩ ||

[ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದಾಟ]

|| ರಾಗ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ- ಏಕತಾಳ ||

ಮಕ್ಕಳ ಪಡೆದಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಹೋತ್ಸಹದಿ
ಅಕ್ಕರಿಂದಲಿ ಸಲಹಿದಳತಿಹಿತದಿ ||
ಚೊಕ್ಕ ಮಾತಿನಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕರೆದು
ಮಿಕ್ಕಸ್ನೇಹದಿ ಮುದ್ದಾಡಿದಳತಿವರೆದೊ || ೩೪ ||
ಬಾರೆಲೊ ಮೋಹನೆ ಭಾಗ್ಯದಖಣಿಯೆ |
ಆರುನಿನಗೆ ಸರಿಕಾಮಕೈಮಣಿಯೆ ||
ವೀರಕೋಧನೆ ನಿನಗಿನ್ನಾರು ಎಣೆಯೆ |
ವಾರಣಮದನೆನ್ನ ಸೇರುಸುಖನಿಧಿಯೆ || ೩೫ ||
ಉತ್ತುಮಾಂಗದದಂಭಹತ್ತಿರ ಸೇರೊ |
ಒತ್ತಿನೊಳಿರು ಮತ್ತರ ಎತ್ತ ಪೊಗದಿರೊ ||
ಚಿತ್ತಜಪತಿ ಲೋಭ ಚಲನೆಗೈಯದಿರೊ |
ಮತ್ತರನಿಂತುಸ್ನೇಹದಲಿ ಕರೆದರು || ೩೬ ||
ಆಸೆ ಮೇಲಕೆ ಬಾರೆ ಅರುಹೆ ಕಲ್ಪನೆಯೆ |
ನೀ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೃಷ್ಣೆ ಇನ್ನೆತ್ತ ಪೋಗುವೆಯೆ ||
ಲೇಸಿನ ಭ್ರಾಂತಿಯೆ ಏಸುಬೆಳೆವೆಯೆ |
ನೀಸರ್ವರಿಗೆ ಮೂಲರಾಶಿವಾಸನೆಯೆ || ೩೭ ||

|| ಪರಿವರ್ಧಿನಿ ಪಟ್ಟದಿ ||

ಇಂತಾಕೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದಿಸುತತಿ
ಸಂತಸದಿಂ ಪತಿಗೂಡಿ ಸಲಹುತಿರೆ |
ತಾಂ ತಮಗೆಲ್ಲರು ಯವ್ವನದಿಂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮಾಗಲ್ಕಂದು ||
ಮುಂತಣ ಕಜ್ಜವನೆಸಗಲ್ ಭ್ರಮನೊಳ್ |
ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗೈಯುತ್ತೇ |
ಕಾಂತದಿ ಪತಿಯೊಳ್ ಮೇಣ್ ಮಾತಾಡಿದಳತಿಹಿತದಿಂ || ೩೮ ||

[ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಮನೋರಾಜ ಸಂವಾದ]

|| ರಾಗ ನೀಲಾಂಬರಿ - ಏಕತಾಳ ||

ಕಾಂತಕೇಳಿದೆನ್ನ ಮಾತ ಕರುಣದಿಂದೆನ್ನ ||
ಸಂತತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪದಸ್ಥಿರದೊಳೀಯೊ ರನ್ನ || ೩೯ ||
ಕಾಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಅಂತರಗೈಯುವೆನೆ |
ಎಂತು ನೀ ಪೇಳ್ವೆಯಂತು ನಾ ಮಾಡುವೆನೆ || ೪೦ ||
ಪುಟ್ಟಿದ ಕುವರ ಮೋಹಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಬೇಕು |
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಡತನವ ನೀ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹಬೇಕು || ೪೧ ||
ಪಟ್ಟದರಸಿ ನೀನಿತು ಕಷ್ಟಬಿಡಲ್ಯಾಕೆ |
ಕೊಟ್ಟಿರಾಜ್ಯವನು ಮಕ್ಕಳೊಳ್ ದಿಟ್ಟಿನಿನ್ನ ಮೋಹಗೆ || ೪೨ ||
ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಪದವನೀಯಬೇಕು ||
ಚದುರೆ ಚೆಲ್ವೆಯಾದ ಕನ್ನೆಯೊದಗಿ ನೋಡಬೇಕು || ೪೩ ||
ಇದಕೆ ತಕ್ಕಅನುಕೂಲವಮುದದಿ ಮಾಳ್ವೆನೆಂದು |
ಹದನವರಿತು ಪರಿಕರವ ಮುದದಿ ನೆರೆದಳಂದು || ೪೪ ||

[ಮೋಹನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ]

|| ರಾಗ ಘಂಟಾರವ- ಏಕತಾಳ ||

ಇನ್ನುಲಾಲಿಸೆಲೆರಾಯಪ್ರಪಂಚನ |
ಕನ್ನಿಕೆಲಂಪಟಿಯ ||
ಮನ್ನಿಸಿಮೋಹಗೆಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದ |
ಚೆನ್ನಾಗಿಪರಿಯ || ೪೫ ||
ಬಳಿಕಶಬ್ದಸ್ವರ್ಪರೂಪ ರಸಗಂಧವ |
ಬಳುವಳಿಕೆಯ ಬಿಡಿಸಿ ||
ಇಳೆಯಪಟ್ಟವನುಮೋಹಗೆ ಕಟ್ಟಿದ |
ಬಲುಭಾಗ್ಯವಕೊಟ್ಟು || ೪೬ ||
ಪೂರ್ವಜನಹಂಕಾರಜ್ಞಾನಗೆ |
ಊರ್ವಿಮಂತ್ರಿತ್ವವನೂ ||

ನಿರ್ವಿಹಿತ ಮೋಹಗೆ ಕೈಗೊಳಿಸಿದ ।

ಸರ್ವಸನ್ನಾಹವನು

|| ೪೭ ||

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಹಿಂಗದೆಮೋಹಗೆವರಭುವ ।

ನಂಗಳಪರಿಷೇಕವದಾಗಲೊವಿಧದಿಂ ||

ಅಂಗಜ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ।

ವಿಂಗಡಿಸುತಕೊಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಗಳಂಮುದದಿಂ

|| ೪೮ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ- ಝಂಪತಾಳ ||

ಕಾಮಂಗೆಗುಹ್ಯವನುಕ್ರೋಧಂಗೆನಯನಸ್ಥಳ ।

ಪ್ರೇಮಲೋಭಂಗೆಜಿಂಹ್ವಯನು ||

ಆಮದಗೆಅಭಿಮಾನಮತ್ಸರಗೆಹೃದಯವಿಂ

ತೀಮೇರೆತೋಷವಡೆದವರ್ಗೆ

|| ೪೯ ||

ಹೊಳೆವಪ್ರಪಂಚನಿಗೆವಾಕ್ಯಭ್ರಮಗೆವಿವೇಕ |

ಸ್ಥಳವಿಂತು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ||

ಬಳಿಕಮನರಾಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಪೇಳ್ವಂತೆ ।

ಗಳಿಸಿದ ನವರಥಾಸ್ಯವನು

|| ೫೦ ||

ಶ್ರೋತ್ರ ತ್ವಚಾಚಕ್ಷು ಘ್ರಾಣವೀವಾಕುಪದ ।

ಚಿತ್ರತರದೂರು ಪಾಣಿಗಳ ||

ಕ್ಷೇತ್ರದಲಿಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿಯ ।

ನಿತ್ಯಲಯವರ್ತಮಾನಗಳ

|| ೫೧ ||

[ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಸವ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಭೂಪಕೇಳಿಂತುಮೋಹಗೆ ಪಟ್ಟವಂ ಗಟ್ಟಿ ।

ತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಡನೆರಮಿಸುತ್ತ ಸುಖದಿಂದಿರ ।

ಲ್ಕಾ ಪತಿವ್ರತೆನಿವೃತ್ತಿಯುನಿರಂಜನಸ್ಥಳದಿಪರಮಾರ್ಥ ರಕ್ಷಣೆಯೊಳು ||

ತಾಪ್ರೇಮದಿಂದಿರಲೊನವಮಾಸಮಾಗಲೈ ।

ತಾಪರಹಿತಮಿತತೇಜೋಪಂಜರೆನಿಸುವಾ |

ದೀಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಪುತ್ರಂ ಪಡೆದಳಮ್ಮತಾಬ್ಬಿ ಅಮೃತವಸ್ತುವ ಪಡೆವೊಲು || ೫೨ ||

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಆದಿತಾಳ ||

ಕೀರ್ತಿಯುತೆಯಾಗಿಹ ನಿ । ವೃತ್ತಿಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿ

ಭಕ್ತಿ ಶಾಂತಿ ಕ್ಷಮೆ ದಯೆ । ಪುತ್ರಿಯರಾಗೆ ||

ಮತ್ತೆಭಾವವೈರಾಗ್ಯ ಸೇ । ರುತ್ವವಿಚಾರವಿವೇಕ ।

ಸತ್ಯ ನಿಜಬೋಧರೆಂಬ । ಪುತ್ರರೈವರು

|| ೫೩ ||

ಶುದ್ಧಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವ । ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳನ್ನುಕಂಡು |

ಹೊದ್ದಿದತಿ ಹರುಷದಿಂದ । ಇರ್ದಳಾಕಾಂತೆ ||

ಬುದ್ಧಿಯವರಸಲಹು । ತಿರ್ದಅನವರತದಿ |

ಶುದ್ಧವಿದ್ಯೆಗಳಪೇಳುತೀರ್ದನವರ್ಗೆ

|| ೫೪ ||

|| ರಾಗ ವಸಂತ-ಏಕತಾಳ ||

ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದಾಡಿದಳಾಗ । ನಿವೃತ್ತಿತನ್ನ |

ಮಕ್ಕಳಮುದ್ದಾಡಿದಳಾಗ || ಪಲ್ಲ ||

ಮಕ್ಕಳಮುದ್ದಾಡಿದಳು | ಅಕ್ಕರಿಂದನೋಡಿದಳು |

ತೆಕ್ಕೆಯೊಳಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು | ಚೋಕ್ಕಮಾತುಗಳಾಡುತ್ತ

|| ೫೫ ||

ಭಕ್ತಿಯೊಂದುಮುತ್ತ ನೀತಾರೆ | ಶಾಂತಿಯೆ ಎನ್ನ ।

ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆಇತ್ತ ಬಾರೆ || ಕ್ಷಮೆಯೆ ಎನ್ನ ।

ರತ್ನವೆ ಎನ್ನೊತ್ತಿಲಿ ಇರೆ । ದಯೆನಿನ್ನನು |

ಎತ್ತಿಕೊಂಬೆಹಸ್ತವ ಸೇರೆ । ಮಂಗಲ ತಾರೆ

|| ೫೬ ||

ಭಾವ ಎನ್ನ ಜೀವನನೀನೆ । ಮಕ್ಕಳಮಣಿಯೆ |

ಕೋವಿದ ವೈರಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯನೆ || ವಿಚಾರಾಚಾರ ।

ವಿವೇಕನೀನೆನ್ನಪಾಲಕ । ಬೋಧನೀನೆನಗಾ ।

ಧಾರಸಾರ ಶೃಂಗಾರ | ಸರ್ವಕಾಧಾರ

|| ೫೭ ||

[ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸಂವಾದ]

|| ಕುಸುಮಷಟ್ಪದಿ ||

ಆರ್ತಿಯಿಂದಾತ್ಮಜರ ।

ನೆತ್ತಿಮುದ್ದಾಡಿಸಲ್ ।

ನಿತ್ಯದಿಂ ಬುದ್ಧಿ ಲಾಲನೆಗೈಯ್ಯಲು |

ಸತ್ಯನಿಧಿಗಳ್ ಯೌವ ।

ನಸ್ಥರಾಗಲ್ ಭಾವ ।

ಭಕ್ತಿಯೋಳ್ ಜನನಿಯೊಡನುಸುರುತಿರ್ದರ್

|| ೫೮ ||

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಝಂಪತಾಳ ||

ಅಮೃಯ್ಯ ಇತ್ತ ಕೇಳೆ । ಸಂಶಯವು

ದಿಮ್ಮನಿಳಿವಂತೆ ಪೇಳೆ ||

ನಮ್ಮಪಿತನೆಲ್ಲಿರುವನು ಎಂಬುದನು

ಗಮ್ಮನುಸುರೆಮ್ಮೊಳಿದನು

|| ೫೯ ||

ಮಕ್ಕಳಿರನಿಮ್ಮ ತಾತ । ಮನರಾಜ

ನಿಕ್ಕುತನುಪುರದನಾಥ ||

ಚಿಕ್ಕಪ್ಪವೃತ್ತಿಮಾಲೆ । ಕ್ರೀಡಿಸುತ ।

ಮಕ್ಕಳನು ಪಡೆದನಲ್ಲೆ

|| ೬೦ ||

ಪತಿಯೊಡನೆ ಇರದೆ ನೀನು । ಇತ್ತಲಿಹ ।

ಕಥನಕಾರಣವದೇನು ||

ಸ್ಥಿತಿಯ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಪೇಳು । ಬಳಿಕದಕೆ ।

ಪಥವ ಮಾಡುವೆವು ಕೇಳು

|| ೬೧ ||

ಪೊರಡಿಸಿದನೆನ್ನನಿತ್ತ । ಮೋಹನಿಗೆ

ಅರಸು ಪದವಿತ್ತ ನಾಥ ||

ಕಿರಿಯಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಊರ । ವಿಂಗಡಿಸಿ

ಮೆರೆಸಿಪಾಲಿಸಿದ ಧೀರ

|| ೬೨ ||

ಅಟ್ಟಿಕಳೆದನೆ ನಿನ್ನನು । ಮೋಹನಿಗೆ ।

ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿದನೆ ಪಿತನು ||

ಆಟ್ಟುವೆವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತರ । ಉಪಾಯವನು

ಧಟ್ಟನೆನ್ನೊಡನೆ ಉಸುರಾ

|| ೬೩ ||

ಇನ್ನಿದಕುಪಾಯಗಳನು । ಪೇಳುವೆನು

ಎನ್ನಪಿತಜ್ಞಾನನಿಹನು ||

ಮನ್ನಿಸುತನೀವೀಕ್ಷಣ । ಪೋಗಿ ಕರೆ ।

ತನ್ನ ಎನಲವರಾ ಕ್ಷಣ

|| ೬೪ ||

ಎಲ್ಲಿರುವನಿನ್ನತಾತ । ಎಂಬುದನು

ಸೊಲ್ಲಿಸಿದೆನ್ನ ಮಾತ ||

ನಿಲ್ಲದೀಕ್ಷಣವೆಪೋಗಿ । ಕರೆತರುವೆ ।

ವಿಲ್ಲಿಗಾತನನೆಸಾಗಿ

|| ೬೫ ||

ಕಂದರಿರ ಕೇಳಿದನು । ಪಿತಚಿದಾ

ನಂದಸ್ಥಾನದಲಿರುವನು ||

ಹೊಂದಿನೀವವನಬಳಿಗೆ । ಹೋಗಿಜಗ ।

ವಂದಿತನತಹುದೀಕಡೆಗೆ

|| ೬೬ ||

[ಭಕ್ತಿ ಭಾವರು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು]

|| ರಾಗ ಭೈರವಿ-ಝಂಪತಾಳ ||

ತಾಯಮಾತನುಕೇಳಿತವಕದಿಂದಲಿ ಜ್ಞಾನ ।

ರಾಯನಲ್ಲಿಗೆಬಂದರತಿಹರುಷದಿಂದ

|| ೬೭ ||

ಮುತ್ತಾತನಡಿಗಳಿಗೆ ಮಣಿದುನಿಂದಿರಲಾಗ ।

ಎತ್ತಿಕೊಂಡಪ್ಪಿದನು ಭಕ್ತಿಭಾವರನು

|| ೬೮ ||

ಏನುಬಂದಿರಿಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದಿನವೆಲ್ಲಿಹಿರಿ

ಕಾಣಲಿಲ್ಲೇವರೆಗೆಕಾಯಪುರದೊಳಗೆ

|| ೬೯ ||

ನಿತ್ಯಸುಖಿಯಾಗಿಹಳೆನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನಯಚೆಲುವ ।

ಪುತ್ರಿಸುಚರಿತ್ರೆ ಸುಪವಿತ್ರೇಕಾಧರಗೆ

|| ೭೦ ||

ಜನನಿಜನಕನೆಕೇಳು । ನಿನಗೆ ಕರತರಲೆಂದು

ಜನನಿಕಳುಹಿದಳುಕು । ಕ್ಷಣವೆ ತೆರಳಯ್ಯ

|| ೭೧ ||

ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನಿವೃತ್ತಿಪೇಳ್ವಳು ನಿನಗೆ ।

ಚಿತ್ತವಿಸಿತೆರಳು ತವ । ಪುತ್ರಿ ಇಹಬಳಿಗೆ

|| ೭೨ ||

|| ವಚನ ||

ಇಂತೆಂದಭಕ್ತಿಭಾವರನುಡಿಸಂತೋಷಂಬಟ್ಟುಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಂ

ಪೊರಟುಬರುತಿರ್ದನದಂತೆನೆ

|| ೭೩ ||

[ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಆಗಮನ]

|| ರಾಗ ಭೈರವಿ-ತ್ರಿವುಡತಾಳ ||

ಬಂದನಾಗ | ಜ್ಞಾನನು | ಬಂದನಾಗ ||
 ಅಂದವಹ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ಥಳದಲಿ |
 ಅಂದಾನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ | ಬಂದನಾಗ | ನಡೆ | ತಂದನಾಗ ||ಪಲ್ಲ ||೨೪||

ಭಕ್ತಿಭಾವರುಹಸ್ತಗಳಕರಾಕಿತ್ತುಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಸಲು |
 ಸಾತ್ವಿಕಾಖ್ಯರು ಶೋಕಬರಿಸುತ | ಹತ್ತಿರೀತನಬಯಸಲು |
 ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರು ಸುತ್ತ ನೆರಹುತ | ಕೀರ್ತಿವಾರ್ತೆಯ ಪೊಗಳಲು |
 ಉತ್ತುಮದಯಮನಿಯಮದಾದಿಸ | ಮಸ್ತಯೋಗದವಿಸ್ತರಗಳಿಂ |
 ಬಂದನಾಗ | ಜ್ಞಾನನು | ಬಂದನಾಗ || ೨೫ ||

ಜ್ಞಾನನೈತರೆ ಜಾಡ್ಯಮುಂದ | ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎದೆಗೆಟ್ಟರು |
 ಮೌನಿಗಳುಹರಿಯನ್ನುಹೃದಯ | ಸ್ಥಾನದಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟರು |
 ದೀನರಂಧರುಕಾಣತಲೆಸುಮ್ಮಾನ ಮಾಲೆಯಕೊಟ್ಟರು |
 ಏನನೆಂಬೆನುಜಾಣೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ | ಸ್ಥಾನದಳೆಗನುಮಾನವಿಲ್ಲದೆ |
 ಬಂದನಾಗ | ಜ್ಞಾನನು | ಬಂದನಾಗ || ೨೬ ||

[ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ-ನಿವೃತ್ತಿ ಸಂವಾದ]

|| ದ್ವಿಪದಿ ||

ಜ್ಞಾನನೃಪನೀತರದಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೆಡೆಗೆ |
 ತಾನುತೆರಳಲುಕಂಡುಹರುಷರಸ ಮಿನುಗೆ || ೨೭ ||
 ಜನಕನಡಿದಾವರೆಗೆಫಣಿಯ ಚಾಚಿದಳು |
 ಸನುಮತದಿಸುಕ್ಷೇಮಗಳನೆ ಕೇಳಿದಳು || ೨೮ ||
 ಮಗಳವಿನಯಕೆಮೆಚ್ಚಿಮಾತನಾಡಿಸಿದ |
 ಸುಗುಣೆ ನೀವೆಲ್ಲ ಕ್ಷೇಮಿಗಳೆಹೇಳಿಂದ || ೨೯ ||
 ನಿನ್ನಕರುಣವಿರಲೈನಾವು ಕ್ಷೇಮಿಗಳು |
 ಎನ್ನಪರಿಭವವನ್ನೇನೆಂಬೆಹೇಳು || ೩೦ ||
 ಮಗಳೆ ನಿನಗಾರಿಂದ ಏನಾಯಿತದನು |
 ಬಗೆಯರಿತುಉಸುರುಬಳಿಕೆಲ್ಲ ಪೇಳುವೆನು || ೩೧ ||

ಅರಸಮನನೃಪನೆನ್ನ ಇರಗೊಡದೆ ಬಿಟ್ಟ |
 ಕಿರಿಯರಸಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾಯೆಗೊಡಬಟ್ಟ || ೩೨ ||

ಅರಸಿಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಮಕ್ಕಳುದಿಸಿದರು |
 ಹಿರಿಯಮೋಹಗೆ ಅರಸುಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದರು || ೩೩ ||

ಕಿರಿಯಮಕ್ಕಳಿಗೂರವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು |
 ಸಿರಿಸಂಪದವನೆಲ್ಲವರ ವಶಕೆಬಿಟ್ಟು || ೩೪ ||

ಮೆರೆವಹಂಕಾರವಜ್ಞಾನರೀರ್ವರನು |
 ಕರೆದು ಪ್ರಧಾನಿಕೆಯವರ್ಗೊಡಿಸಿದನು || ೩೫ ||

ತನುಪುರವು ಪ್ರವೃತ್ತಿತನಯರೊಶವಾಯ್ತು |
 ಎನಗಾರುಪೊರೆವರಿಲ್ಲದೆ ಸೂರೆ ಹೋಯ್ತು || ೩೬ ||

ಇರಗೊಡದೆ ಎನ್ನರಸಪೊರಡಿಸಿದನಲ್ಲಿ |
 ಪರಮಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯೊಡನೈತಂದೆನಲ್ಲಿ || ೩೭ ||

ತರುಣರುದಿಸಿದರಿವರಪೊರೆವವರ ಕಾಣೆ |
 ಕರುಣದಿಂದುಳುಹಿಸಲುಬೇಕೆಂದು ನೀನೆ || ೩೮ ||

ಇಂತೆಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾತಕೇಳಿದನು |
 ಸಂತಸದಿಧೈರ್ಯಗೊಡುತಾಗ ಪೇಳಿದನು || ೩೯ ||

|| ರಾಗ ಬೇಗಡೆ-ಏಕತಾಳ ||

ಅಂಜಬೇಡಂಜಬೇಡ | ಕುಂಜರಗಮನೆ |
 ಭಂಜಿಸುವೆ ದಾಯಾದ್ಯರನು ಮಂಜುಳಾನನೆ || ೪೦ ||

ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಕ್ಕಳಿಗೆ | ಕೊಟ್ಟನೆ ರಾಜ್ಯವನು |
 ಅಟ್ಟಿಮನರಾಜ ದುರುಳ | ಬಿಟ್ಟನೆ ನಿನ್ನುವನು || ೪೧ ||

ನಿನ್ನಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ | ವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು |
 ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೋಹನ ಬಲವ | ಬನ್ನಬಡಿಸುವೆನು || ೪೨ ||

ಎಂದಮಾತಕೇಳಿತನ್ನ | ಕಂದರನ್ನೆ ಕರೆದು |
 ತಂದೆ ಜ್ಞಾನವಶಕೆಕೊಟ್ಟ | ಳಂದು ಕೈಯ್ಯಮುಗಿದು || ೪೩ ||

|| ಪರಿವರ್ಧನಿ ಪಟ್ಟದಿ ||

ಬುವಿಪತಿ [ಯಾಗಿಹ]ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನೊಳು
ಕುವರನತ್ತಿಕೊಡಲು [ತಾ] ಕೊಂಡು |
ತ್ವದಿಂದದಣುಗರನೋವಿದ[ನಾಕ್ಷಣ] ಸಂತಸದಿಂಪೆರ್ಚಿ ||
ಅವನಿಯಧಿಪತಿತ್ವವುತನ್ನಯನಿಜ
ಕುವರರಿಗಾಗಲೈಂದುಜನಕನೊಳ್ |
ವಿವರದಿನಂದನೆಸಹಿತೇಕಾಂತದಿಅವನಿಪಯೋಚಿಸಿದಂ || ೯೪ ||

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ತ್ರಿವ್ರಜತಾಳ ||

ತಾತಕೇಳಿಷ್ಟು ದಿನ ಮಕ್ಕಳ | ನಾಥರಾದರುಅಣುಗರು ||
ದಾತ ನೀನೊಲಿದಿದರ್ಬಳಿಕ ವಿ ಖ್ಯಾತರೈಸೆ || ೯೫ ||
ಕಾಯ ಪಟ್ಟಣಕೆನ್ನಮಕ್ಕಳ | ರಾಯರನ್ನು ಮಾಡಿಸೈ ||
ಈಯವನಿಗತೀರ್ತಿ ಗಳಿಸುದು| ರಾಯ ನೀನು || ೯೬ ||
ಲೇಸುಪಟ್ಟವಕಟ್ಟುವೆನುನಿನ್ನೀಸುಪುತ್ರರ ಮಧ್ಯದಿ ||
ಐಸುಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳಸುತರಮೇಳೈಸಿಪೇಳು || ೯೭ ||
ಭಾವಹೊದ್ದವಿರಾಗಯೋಗಿಯು| ಈ ವಿಚಾರಅವಂಚನ |
ಈವಿವೇಕನುಭಾವಕನುಉಳ್ಳೈ ವಿವರವು || ೯೮ ||
ಸಕಲಲಕ್ಷಣಭರಿತನೀ ಬೋ | ಧಕನು ಕಿರಿಯ ಕುವರನು ||
ಆಖಿಲಗುಣನಿಧಿಗರಸುಪಟ್ಟವು| ಯುಕುತವಹುದು || ೯೯ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ಏಕತಾಳ ||

ಕೇಳುಪಾಂಡವಕುಲಶಿರೋಮಣಿಯೆ | ಶ್ರೀ |
ಲೋಲಭಕ್ತಸದ್ಗುಣಗಣಕಣಿಯೆ || ಪಲ್ಲ ||
ಕಿರಿಯಬೋಧಕುಮಾರಗರಸುಪಟ್ಟಗಟ್ಟವರೆ |
ಪರಿಣಯಗೈಯ್ಯಲುಇರುವಕನ್ನಿಕೆಯಾವ |
ಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬುದಪರಮಾರ್ಥರೊಳುಜ್ಞಾನೇ |
ಶ್ವರಕೇಳೆ ಪೇಳ್ವಹರುಷಗೊಳಿಸುತ | || ೧೦೦ ||
ಜಾಗ್ರತ್ ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತಿಯನುವಳಿಪ |
ಳಗ್ರಜೆಯರುಅವರನುಜೆಉನ್ನಿಯಪಾ|

ಣಿಗ್ರಹಣವ ನಿಜಬೋಧಗೆಲಗ್ನಗೈದು|
ಶೀಘ್ರದಿಕೇಳಿರಾನಂದತನುಜೆಯರು || ೧೦೧ ||

ಪರಮಾರ್ಥನಮಾತಿಗೆಮೆಚ್ಚಿಜ್ಞಾನನು|
ಕರೆದುಆನಂದಗೊರೆದುಶುಭಲಗ್ನವ |
ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದರತಿ ಹರುಷದಿ ನಿವೃತ್ತಿ |
ಪರಮೋತ್ಸವದಿಪರಿಕರವ ಕೂಡಿದಳು || ೧೦೨ ||

ಕನ್ನಿಕೆಯರು ಕುಲರನ್ನೆಸೌಭಾಗ್ಯಸಂ|
ಪನ್ನೆಆನಂದಕರಪ್ರಸನ್ನೆ ಉನ್ನಿಯನು|
ಚಿನ್ನಯಾಕೃತಿಯಲಂಕಾರಗೈದುಮೋ|
ಹನ್ನೆಯರಾಸಿದ್ಧಿಬುದ್ಧಿಗಳೆರೆದು || ೧೦೩ ||

[ನಿಜಬೋಧ-ಉನ್ನಿಯರ ವಿವಾಹ]

|| ರಾಗ ಡವಳಾರ-ಏಕತಾಳ ||

ವರಶುಭಲಗ್ನದಿ ಬೋಧನ |
ಪರಿಪರಿಯಲಿಶೃಂಗಾರಗೈದು|
ತರುಣಿಉನ್ನಿಯ ಕರೆತಂದು ||
ಕರೆತಂದೀರ್ವರನಿಲ್ಲಿಸಿ |
ಶಿರದೊಳಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದಾರೆ || ಶೋಭಾನೆ || ೧೦೪ ||
ಒಂದೆನಿಸುತಭಕ್ತಿಭಾವರು|
ಚಂದದಿಅಂತರ್ಪಟವಿಡಿಯಲು|
ಸಂದರ್ಶನಗೈದುಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿ ||
ಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿಬೋಧಗೆಸುತೆಯಅ|
ನಂದರಾಯನು ಎರೆದನು || ಶೋಭಾನೆ || ೧೦೫ ||
ಶಾಂತಿಕ್ಷಮದಮೆಸಿದ್ಧಿಬುದ್ಧಿಗಳುಸೀ|
ಮಂತಿನಿಯನುಪಾಡಿಪೊಗಳಿನಿ|
ಶ್ಚಿಂತರ ಹಸೆಮಣೆಗೆ ಕರದೊಯ್ದು ||
ಕರದೊಯ್ದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ ಅ |
ನಂತದಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದರು || ಶೋಭಾನೆ || ೧೦೬ ||

ನಿಜಬೋಧಗೆನಿರ್ಮಲ ರೂಪಗೆ |
 ಸುಜನರ ಕರ್ಣಾಭರಣನಿಗೆ |
 ತ್ರಿಜಗದ್ವಿಹಿತಗೆ ಸುಚರಿತಗೆ ||
 ಸುಚರಿತನಿಜಬೋಧಗೆಉನ್ನನಿಗೆ |
 ಕನ್ನೆಯರಕ್ಷತೆಯು ತಳಿದರೆ || ಶೋಭಾನೆ || ೧೦೭ ||

[ನಿಜಬೋಧನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಈತೆರದಿ ವೈವಾಹಗೈದು ಬೋಧೋತ್ತಮಗೆ |
 ರೀತಿಯಲೆ ಪಟ್ಟಮಂಗಳದರ್ಶನಪರ |
 ಮಾರ್ಥರೀವರ್ ಪ್ರಧಾನತ್ವಮಂ [ಸಲೆ] ಪೊತ್ತುಗೊಂಡರತಿಮೋಹದಿಂದ |
 ಖ್ಯಾತಮಾಗಲ್ ಭಾಸವೈರಾಗ್ಯಗಾನಂದ |
 ನೀತಿವಿದರುವಿವೇಕವೆಂದಿನಿಪ್ಪಿನಿಬರಂ |
 ದಾತುಕೃಣಸಭಾನಾಯಕತ್ವವಗೊಂಡೆಸದರತಿಮಹೋತ್ಸವದೊಳು || ೧೦೮ ||

[ಬೇಹಿನಚಾರರಿಂದ ಮೋಹನಿಗೆ ವಾರ್ತೆ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಈವಿಭವಮಂಮೋಹಗರಿಪೆವಾವೆಂದೆನುತ |
 ಕಾವಭ್ರಮಾದಿಗಳೊಕಂಡುಕಡುತವಕದಿಂ |
 ತಾವಿರದೆ ಬಂದರುಸುರಲೈನ್ನುತಾಸಮಯಕರಸನಿದ್ವಾಸ್ಥಳದೊಳು ||
 ಸಾವಧಾನದಿ ನೆರೆದುಬೋಧನೆಯೊಳೊರೆದರಾ |
 ಬೇವಿನವರಿವರುನಡೆತಂದಂತರಂಗದೊಳೊ |
 ತಾವರಿತಭಿಪ್ರಾಯಮಂ ಪೇಳುತಿರ್ದರೊಂದುಳಿಯದಿತ್ತೇಹದಿಂದ || ೧೦೯ ||

|| ರಾಗ ಗೌಳಿಪಂತು-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಕೇಳಯ್ಯಾ | ಮಾತ | ಕೇಳಯ್ಯಾ ||
 ಹೇಳುವದಿಂದೊಂದು ಹೊಸವರ್ತಮಾನವ |
 ಕೇಳಯ್ಯಾ | ಮಾತ | ಕೇಳಯ್ಯಾ || ಪ ||
 ನಾವು ನಿರಂಜನಸ್ಥಳಕೊಮ್ಮೆತಿರುಗಲು |
 ದೇವಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಭಾಗ್ಯವೇನೆಂಬೆವು |

ಭಾವ ವಿರಾಗವಿಚಾರವಿವೇಕನು |
 ಆವೀರಬೋಧನಿಂತೈವರುದಿಸಿದರು | ಕೇಳಯ್ಯಾ || ೧೧೦ ||

ಭಕ್ತಿ ಶಾಂತಿ ಕ್ಷಮೆ ದಮೆ ಕನ್ನಿಕೆಯರು |
 ತ್ವತ್ತಿಯಾಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸಲಹಿದಳು ||
 ಮುತ್ತ ಜ್ಞಾನನ ಕರೆತಂದು ಆನಂದನ |
 ಪುತ್ರಿಯ ಬೋಧಗೆ ಮದುವೆಯ ಗೈದರು || ಕೇಳಯ್ಯಾ || ೧೧೧ ||

ಪಟ್ಟವ ಬೋಧಗೆ ಕಟ್ಟಿಮಂತ್ರಿತ್ವವ |
 ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರುಜ್ಞಾನಪರಮಾರ್ಥರ |
 ಕುಟ್ಟಿನಮ್ಮನುಕಾಯಪುರದಿಂದ ಪೊರಡಿಸಿ |
 ಪಟ್ಟಣವಾಳ್ವೆವೆಂದೆನುತ ಯೋಚಿಸಿದರು || ಕೇಳಯ್ಯಾ || ೧೧೨ ||

|| ವಚನ ||

ಇಂತೆಂದುಬೇಹಿನವರಮಾತಂಕೇಳುತ[ಮೋಹರಾಜಂ] ಸಭೆಗೈತಂದುಕುಳಿತು
 ಏನೆನುತಿದರ್ಶನದೆಂತೆನೆ- || ೧೧೩ ||

|| ರಾಗ [ಆಹೇರಿ]- ಏಕತಾಳ ||

ಕೇಳಿದಿರೇ ನೀವು | ಕೇಳಿದಿರೇ || ನಮ್ಮ |
 ಊಳಿಗದಬೇಹಿನವರು |
 ಪೇಳುವ ವರ್ತಮಾನವ | ಕೇಳಿದಿರೇ || ಪಲ್ಲ ||

ಹಿರಿಯನಿವೃತ್ತಿಗೈವರು | ತರಳರುಪುಟ್ಟಿದರಂತೆ |
 ತರುಣಿಯರು ನಾಲ್ವರವ | ತರಿಸಿದರಂತೆ ||
 ಮೆರೆವಭಾವಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕರೆತಂದುತಮ್ಮ |
 ಕಿರಿಯಬೋಧಗುನ್ನಿಯು | ಪರಿಣಯವಗೈದರಂತೆ || ಕೇಳಿದಿರೇ || ೧೧೪ ||

ಪಟ್ಟವ ನಿಜಬೋಧಗೆ | ಕಟ್ಟಿಜ್ಞಾನ ಪರಮಾರ್ಥಂಗೆ |
 ಥಟ್ಟನೆ ಪ್ರಧಾನತ್ವವ | ಕೊಟ್ಟಹರಂತೆ ||
 ದಿಟ್ಟಭಾವವೈರಾಗ್ಯವಿ | ಶಿಷ್ಟವಿಚಾರವಿವೇಕ |
 ಇಷ್ಟವಾದಾನಂದ ಧೀರ | ರಷ್ಟಪ್ರಧಾನಿಗಳಂತೆ || ಕೇಳಿದಿರೇ || ೧೧೫ ||

ಬುದ್ಧಿಭಕ್ತಿಕೀರ್ತಿಶಾಂತಿಸಿದ್ಧಿಕ್ಷಮೆ ದಮೆ ಇವರು |
 ಹೊದ್ದಿನಿವೃತ್ತಿಯುಬಳಿಯೊಳಿದ್ದಿಹರಂತೆ ||

ಯುಧಮುಖದಿ ನಮ್ಮನೆಲ್ಲ | ಗೆದ್ದನಾವಾಳ್ವರಾಜ್ಯದೊ
ಳಿದ್ದುಭೋಗಿಸುವೆವೆಂದು ನಿರ್ಧಾರವಗೈದರಂತೆ || ಕೇಳಿದಿರೇ || ೧೧೬ ||

[ಅಹಂಕಾರನ ಧೈರ್ಯೋಕ್ತಿ]

|| ರಾಗ ಮಾರವಿ-ಏಕತಾಳ ||

ಕಡುದೈನ್ಯದಿಮೋಹ | ನುಡಿದ ನುಡಿಗೇಘುಡು |
ಘುಡಿಸಿಅಹಂಕಾರನಾಗ |
ಬಿಡುಬಿಡೀ ವಾರ್ತೆಯ|ಬಡಿವೆನು ನಿವೃತ್ತಿ |
ಪಡೆದಮಕ್ಕಳನೆಲ್ಲ || ೧೧೭ ||

ಮೋಹನೆ ಕೇಳೆನ್ನ | ಸಾಹಸವನು ನಿನ |
ಗೂಹಿಸಲಿನ್ನಾಕೆ ||
ಬಾಹುಬಲವನೆಲ್ಲ | ಆಹವದೊಳಗೆತಾ|
ರೂಹುಗೆಡಿಸುವೆನೆಂದ || ೧೧೮ ||

ಎನ್ನಿಂದತ್ತಿಗುಣೋತ್ಪನ್ನವಾದುದು ಜಗ |
ವೆನ್ನಾಧೀನವಿದು ||
ಎನ್ನನುಜಯಿಸುವ | ಮನ್ನೆಯರುಳ್ಳರೆಭು|
ವನ್ನದೊಳಗೆ ಪೇಳು || ೧೧೯ ||

ಬಡಿವೆನುಬೋಧನಕಡಿವೆನು ಜ್ಞಾನನ |
ಸುಡುವೆನವನಬಲವ ||
ತಡೆವೆ ಆನಂದನ | ಹಿಡಿವೆಪರಮಾರ್ಥನ |
ಕೆಡಹುವೆ ಧೀರರನು || ೧೨೦ ||

ಮಿಲ್ಲೆನಿವೃತ್ತಿಯಚಲ್ಲಬಡಿದು ಅವ |
ಳಲ್ಲಿಹ ಕನ್ನೆಯರ ||
ಎಲ್ಲರೊಡಿಸಿಬಲ್ಲಿದಮೋಹಗಿದಿ|
ರಿಲ್ಲೆನಿಸುವೆನೆಂದ || ೧೨೧ ||

|| ವಚನ ||

ಇಂತೆಂದು ಅಹಂಕಾರ ತನ್ನಪರಾಕ್ರಮವಂಪೇಳಲು ಅಜ್ಞಾನನು
ಏನೆನುತೀರ್ದನೆಂದರೆ - || ೧೨೨ ||

[ಅಜ್ಞಾನನ ಧೈರ್ಯೋಕ್ತಿ]

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಮೋಹರಾಜನೆಕೇಳೆನ್ನ | ಸಾಹಸವನ್ನು |
ರೂಹುಗೆಡಿಸುವೆನೀಗ | ಮಹಾಜ್ಞಾನನನ್ನು || ೧೨೩ ||

ಎನ್ನ ಸಾಹಸಕಂಜಿ | ಮನ್ನೆಯರೆಲ್ಲ ಆ |
ರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದರು | ಮನ್ನಿಸಿ ಸೊಲ್ಲ || ೧೨೪ ||

ಭೋಗಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪದವ | ನೀಗಿಬಿಟ್ಟರು ಎ |
ನ್ನಾಗಮಕ್ಕೇಅಂಜಿಸರ್ವ | ತ್ಯಾಗಿಯಾದರು || ೧೨೫ ||

ಜ್ಞಾನನೆನ್ನಇದಿರಿಗೆ | ಆನಲಾರನು ನಿವೃತ್ತಿ |
ಸೂನುಗಳನುಹಿಡಿದು ಬಲವ | ಹಾನಿಗೈವನು || ೧೨೬ ||

ಮುನಿಗಳೆನಗೆಅಂಜಿ | ಮೌನಗೊಂಡರು ಮಹಾ |
ಜನಪರೆಲ್ಲರುರಾಜ್ಯವನು ಬಿಟ್ಟರು || ೧೨೭ ||

|| ವಚನ ||

ಅಜ್ಞಾನನಿಂತೆನಲಾಗಿಕಾಮಾದಿಗಳು ಏನೆನುತೀರ್ದರದೆಂತೆನೆ- || ೧೨೮ ||

[ಕಾಮಾದಿಗಳ ಧೈರ್ಯೋಕ್ತಿ]

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಭಾವಜನುಡಿದನು ತನಗಿದಿರಾಗಿಹ |
ನಾವವ ತ್ರೈಜಗದಿ ||

ಆವೈರಾಗ್ಯನಕೆಡಹಿತ್ರೈಜಗಕತಿ |
ಕೋವಿದನೆನಿಸುವನು || ೧೨೯ ||

ಈಧರೆನಡುಗಲು ಹಾದಿಯನಡಹುತ |
ಆದಿವಿಚಾರನನು ||

ಕಾದಿಕೊಲ್ಲುವೆನಿದಿ | ರಾದವರನೆನ್ನುತ |
ಕ್ರೋಧನು ಪೇಳಿದನು || ೧೩೦ ||

ಕುಂಭಿನಿಯೊಳಗೆನಗಿದಿರುಂಟೆ ನಿವೃತ್ತಿ |
ಯೆಂಬಳ ಮಕ್ಕಳನು ||

ಬೆಂಬಿಡದಟ್ಟುತಇಂಬುಗೊಡೆನು ಎಂದು|

ದಂಭನು ಪೇಳಿದನು

|| ೧೩೧ ||

ಕದನಬಡಿಸುವೆನೆಂದು ಇದಿರಾಗಿ ನಿಲುವಂಥ |

ಆಧಿಕಸಾಹಸಿಗಳನು ||

ಉದರದೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕು ಕದಬಡಿಸುವೆವೆಂದು|

ಮದಲೋಭ ಪೇಳಿದರು

|| ೧೩೨ ||

ಪಂಥದಿ ನಿವೃತ್ತಿಕಾಂತೆಯಾತ್ಮಜಗನ್ನೊ |

ಳಂತಿರಲಾ ಕ್ಷಣದಿ |

ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸಿ ದೇಶಾಂತರಕಟ್ಟುವೆನೆಂದು|

ಭ್ರಾಂತನು ಪೇಳಿದನು

|| ೧೩೩ ||

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಈಪರಿ ಹಂಕೃತಿ ಜ್ಞಾನಂ |

ಕೋಪ ಮದ ಕಾಮ ಮತ್ಸರ ದಂಭಾದಿಗಳುಂ ||

ತಾಪಾರುಷವಾಡಲ್ ಕೇ- |

ಇದ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಪೇಳೆ ತನ್ನ ವಿಕ್ರಮದಿರವಂ

|| ೧೩೪ ||

[ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದನೆ]

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಎಲೆ ಮಕ್ಕಳಿರಾ ಕೇಳಿರೆನ್ನ | ಬಲುಹದೆಲ್ಲವು ||

ಜಲಜಭವಾಂಡಗಳುಕರಾತಲಾಮಲಕವು

|| ೧೩೫ ||

ಮಾಯೆತಾನು ಅಖಿಳಲೋಕ| ತಾಯಿ ತಾನೆಲಾ ||

ಶ್ರೀಯರಸಸೋದರನುನಿರ್ದಾಯಿಕಾಣೆಲಾ

|| ೧೩೬ ||

ತಾನುಮುನಿದರೀಲೋಕಗಳ| ಹಾನಿಗೈವೆನು ||

ತಾನೊಲಿದರೆ ದೀನರಜಸಮಾನರೆನಿಪೆನು

|| ೧೩೭ ||

ವೇದವೇದಾಂತಗಳು ಎನ್ನ| ವೇದಯೆಂಬರೂ||

ಆದಿಶಾಸ್ತ್ರಪೌರಾಣಗಳ | ಭೇದ್ಯಯೆಂಬರು

|| ೧೩೮ ||

ಮೆರೆವನಿವೃತ್ತಿಯನುಹಿಡಿದು| ಸೆರೆಯ ಹೆಟ್ಟುವೆ ||

ತರಳರನ್ನುಹಿಡಿದುದೇಶಾಂತರಕೆಟ್ಟುವೆ

|| ೧೩೯ ||

|| ವಚನ ||

ಈಪ್ರಕಾರದಿಂದಪ್ರವೃತ್ತಿತನ್ನ ಪೌರುಷವಾಡಲ್ ಆಶೆತೃಷ್ಣೆ ಕಲ್ಪನೆಭ್ರಾಂತಿಇಚ್ಛಾ
ವಾಸನೆಗಳೆಂಬಾ ಕನ್ನಿಕೆಯರೇನೆನುತಿದರ್ರು ಎಂದರೆ- || ೧೪೦ ||

[ಸಹೋದರಿಯರಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ]

|| ರಾಗ ಭೈರವಿ-ಝಂಪೆತಾಳ ||

ಈ ಸಕಲಲೋಕವಿ | ಶ್ವಾಸಗೈವುದು ಎನ್ನ |

ಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವ | ರೈಸೆಪ್ರಾಣಿಗಳು

|| ೧೪೧ ||

ಜ್ಞಾನಿಯೊಗಿಗಳುಮಹಾನುಭಾವಸಾಧಕರು|

ಎನೆಂಬೆ ಎನ್ನಸ್ವಾ | ಧೀನವಾಗಿಹರು

|| ೧೪೨ ||

ಆಸು ನಿವೃತ್ತಿಸುತರಾಪಾಶದಿಂದಲಿಬಿಗಿದು |

ವಾಶಿಗೊಡಿಸುವೆನೆಂದು| ಆಸೆಯುಸುರಿದಳು

|| ೧೪೩ ||

ತುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳಲು ಜಡದ | ರಿಷ್ವಗಳನೊದಗಿಸಿ||

ಕಷ್ಟಬಡಿಸುವೆನೆಂದು | ತೃಪ್ಪಿಣಿಯು ಪೇಳೆ

|| ೧೪೪ ||

ಅಲ್ಪಸುಖವನುಬಯಸಿ | ಶಿಲ್ಪನೊಳಗಾಗುವೊಲು |

ಒಪ್ಪುಗೊಡಿಸುವೆನೆಂದು| ಕಲ್ಪನೆಯು ಪೇಳೆ

|| ೧೪೫ ||

ಎಂತಾದಡಾಂಪೊಕ್ಕು | ಅಂತರಂಗವಕೆಡಿಸಿ |

ಕೊಂತವಿಕ್ಕುವೆನೆಂದು| ಭ್ರಾಂತಿಯು ಪೇಳೆ

|| ೧೪೬ ||

ಚಚ್ಚಿ ಬೆದರಿಕೆ ಇಕ್ಕಿ | [ಇಚ್ಛಿಸಿದನೆಣೆಹಾಕಿ*]|

ಹುಚ್ಚುಗೊಳಿಸುವೆನೆಂದು| ಇಚ್ಛೆಯು ಪೇಳೆ

|| ೧೪೭ ||

ಏಸು ನಾಪೇಳ್ವೆ ದೇವಾಸುರಾದಿಗಳೆನ್ನ |

ಬೀಸಲಾರರು ಎಂದುವಾಸನೆಯು ಪೇಳೆ

|| ೧೪೮ ||

|| ಕುಸುಮಷಟ್ಪದಿ ||

ಭೂಹಿತಚರಿತ್ರೆ ಕೇಳ್|

ಸಾಹಸವನ್ನೆಲ್ಲರುಂ|

ಊಹಿಸಲೇಳ್ವ ಸಂತಸವ ತಾಳ್ವ ||

* ಮೂಲ-ಇಚ್ಛಿತಿರಚನೆಹಾಕಿ

ಮೋಹನೃಪತನ್ನನಿಜ |
ಬಾಹುಸತ್ವಂಗಳಂ |
ಗಾಹಿಸುತ ಪೌರುಷವನುಸುರುತಿರ್ದ

|| ೧೪೯ ||

[ಮೋಹರಾಜನಿಂದ ಯುದ್ಧಘೋಷಣೆ]

|| ರಾಗ ನೀಲಾಂಬರಿ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಮಂತ್ರಿಗಳಿರಾ ಕೇಳಿರೆನ್ನಾ | ನಂತ ಸಾಹಸವನು ||
ಪಂಥದಿಂದೆನ್ನೊಳುಇದಿ ರಾಂತವರುಂಟೆ || ಪ ||
ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಕ್ಕೆಲ್ಲ | ಜೀವ ನಾನಾಗಿಹೆನು ||
ದೇವಾಸುರ ನರರೆನ್ನೊಳ್ ಆವಾಗಲು ಇಹರು ||
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರುಇಪ್ಪ | ತಾವನರಸುತ ಬಳಿ ಸಲುವರನು ||
ಕೋವಿದರಜಭವರೊಡಲೊಳ | ಗಾವಾಗಲು ಇಪ್ಪೆನು || ೧೫೦ ||

ಎನ್ನಾಧಾರದಿ ಜಗವು | ತನ್ನಸ್ಥಿತಿ ಲಯವೈಸೆ ||
ಎನ್ನನು ಜಯಿಸುವರುಂಟೆ | ಮನ್ನೆಯರೊಳಗೈಸೆ ||
ಬನ್ನವಬಡಿಸುವೆಮುನಿದರೆನ್ನ ನಿವೃತ್ತಿಯಮಕ್ಕಳು ||
ಕುನ್ನಿಗಳನುಎಳತರುವಂ | ತಿನ್ನವರನು ತಹೆನು || ೧೫೧ ||
ದಿಟ್ಟತ್ತದಿ ಈಕಾಯದ | ಪಟ್ಟಣಕೆನ್ನಯಕಾವಲು |
ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವಂದದಿ | ಧಟ್ಟನೆ ಪೇಳುವುದು ||
ಒಟ್ಟಿಹಭಂಡಾರದರ್ಥವನೆಟ್ಟನೆ ಒಡೆವುದುಭಟರಿಗೆ |
ಕೊಟ್ಟೇಕ್ಷಣದಲಿಜಯಶ್ರೀಯ | ನಿಟ್ಟಹೆವಲ್ಲಲ್ಲಿ || ೧೫೨ ||

|| ರಾಗ [ಮಧ್ಯಮಾವತಿ]-ಆದಿತಾಳ ||

ಈತೆರದಲಿ ಮೋಹ | ನಾಥ ನೇಮವ ಕೊಡೆ |
ಆತತೂಕ್ಷಣಾಜ್ಞಾನಬಂದು ||
ಜಾತಿಆಹಾರನಿದ್ರಾಮೈಥುನಭಯ ವಿಷ |
ಯಾತುರಮೆಂಬದ್ರವ್ಯ ತೆಗೆಸಿದನೂ || ೧೫೩ ||
ಕ್ರೋಧಗಾಹಾರವ | ಮದಗೆಮಹಾನಿದ್ರೆಯ |
ಆದಿಕಾಮನಿಗೆಮೈಥುನವನಿತ್ತ ||
ಭೇದದಂಭಗೆಭಯಲೋಭಗೆಹಿಂಸೆಯ |
ಸಾಧಕಮತ್ಸರಗೆಕರ್ಮಪ್ರಪಂಚವಿತ್ತ || ೧೫೪ ||

ಭ್ರಮಗೆಭ್ರಾಂತಿಯನಿತ್ತ | ಕಾಮಾದಿವಿಷಯವೆಂಬ |
ಆಮಿತಜೀವಿತವನೀಯಲು ಹರುಷದಿ ||
ತಮತಮಬಲಗೂಡಿರಾಣ್ಯರಾಣ್ಯಗಳನು |
ಅಮರಿಕೊಂಡುಕಾದಿದರೆಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ || ೧೫೫ ||

[ಬೇಹಿನಚಾರರಿಂದ ನಿಜಬೋಧನಿಗೆ ವಾರ್ತೆ]

|| ಭಾಮಿನಿ ||

ಉತ್ತರನಚಾಮಾತಕೇಳು ಪ್ರ |
ವೃತ್ತಿಯಲಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಮನನೃಪ |
ನಿತ್ಯದಲಿಸುಖಿಸುತ್ತಾನತಿ ಮುದಿತನಾಗಿರಲು ||
ಇತ್ತ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಬೇಹಿನವರೀ |
ವರ್ತಮಾನವತಿಳಿದುನಿಜಬೋ |
ಧೋತ್ತಮನಬಳಿಗೈದಿದೂರಿದರಿವರಚೇಷ್ಟೆಗಳ || ೧೫೬ ||

|| ರಾಗ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ತ್ರಿವುಡತಾಳ ||

ಕೇಳುಬೋಧನೃಪಾಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ |
ಖೊಳಸುತರು ನಿಮ್ಮೊಳು ||
ಕಾಳಗಕ್ಕೆಂದುಮೇಳವಿಸಿದರು | ಮೇಲುಬಲರ || ೧೫೭ ||
ಕಾವಮೊದಲಾದರಿಗೆ ವಿಷಯದ |
ಜೀವಿತಗಳನಿತ್ತರು ||
ತಾವುತಾವಿಲಿಕಾವಲುಗಳನು | ಬಲಿದರವರು || ೧೫೮ ||
ಏನಗೈದರುಮನನೃಪಾಲನು |
ಮೌನಗೊಂಡು ಇರುವನು ||
ಜಾಣೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ತತ್ತಾ | ಧೀನನಿಹನು || ೧೫೯ ||
ಇಂತುವಾರ್ತೆಯಕೇಳಿನಿವೃತ್ತಿ |
ಚಿಂತೆಗೊಂಡು ಕುಳ್ಳಿರೆ ||
ಮಂತ್ರಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಧೈರ್ಯವ | ನಾಂತುಪೇಳ್ವ || ೧೬೦ ||

[ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ವಿಚಾರ, ಪರಮಾರ್ಥರಿಂದ ಧೈರ್ಯೋಕ್ತಿ]

|| ಸಾಂಗತ್ಯ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಹೇ ನಿವೃತ್ತಿಯೇಕೆಳುಆನಂದತಾನಿರೆ |
ನೀನ್ಯಾಕೆ ಯೋಚನೆಗೈವೆ ||
ಜ್ಞಾನಶರಗಳಿಂದಜ್ಞಾನ ಹರಿಕಾರನ |
ಪ್ರಾಣವಕೊಂಬೆತಾನೆಂದ

|| ೧೬೧ ||

ರಾವು ರಾವಲಿಪೊಕ್ಕುಬಲಿವೆಪಾಶಗಳೆಂದು|
ಭಾವನಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪೇಳೆ ||
ತಾವೊಬ್ಬನೆ ಪೊಕ್ಕುದೇಶತಿರುಗಿಸುವನೆಂ|
ದಾವೈರಾಗ್ಯನುಪೇಳ್ದನಾಗ

|| ೧೬೨ ||

ನೀಚರವಂಚನೆಚಾಚಿಬಂಧಿಪೆನೆಂದು|
ವಿಚಾರನಾಗ ಪೇಳಿದನು ||
ಸೂಚನೆಗೊಳಿಸುತಾಳೋಚನೆಯಿಂದವನ |
ಬಾಚುವೆನೆಂದವಿವೇಕ

|| ೧೬೩ ||

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಪರಮಾರ್ಥನೆಂದ ಪ್ರಪಂಚನಾಟೋಪವ |
ಬರಿಗೈದು ಪೊರಡಿಸುವೆ ||
ಧುರವಿದಾರಣಶಕ್ತಿಯಿಂದಗೆಲುವೆನೆಂದು|
ಮೆರೆವಧೀರನು ಪೇಳ್ದನು

|| ೧೬೪ ||

ಆವಾವ ರಾವು ರಾವುಗಳನುವ್ಯಾಪಿಸಿ|
ರಾವಬಿಡಿಸುವೆನೆಂದು ||
ಕೋವಿದಶಕ್ತಿಪೇಳಲುಶಾಂತಿಕ್ಷಮೆ ದಯ |
ತಾವಿಂತೆನುತಲೀರ್ದರು

|| ೧೬೫ ||

ಮೆಲ್ಲನೆತಾವ್ ಪೋಗಿ ಖುಲ್ಲಮೋಹನಬಲ|
ವೆಲ್ಲ ನಿರ್ಬಲವಾಗೈದು ||
ಗೆಲ್ಲುತಬೋಧಗಿರಿರಿಲ್ಲೆನಿಸುವೆವೆಂದು|
ಎಲ್ಲರುಪೇಳ್ದರಾಗ

|| ೧೬೬ ||

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಇಂತೆಲ್ಲರಮಾತಂ ಕೇಳುತ |
ಸಂತಸಮಂ ತಾಳ್ವಜ್ಞಾನಪ್ರಧಾನಂತಾ||
ಮುಂತೆಸಗುವಕಾಲಸ್ಥಿತಿ|
ಯಂತಿಳಿವುತಪೇಳ್ವ ನಿವೃತ್ತಿಬೋಧೋತ್ತಮನೊಳ್

|| ೧೬೭ ||

[ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಲಹೆ]

|| ರಾಗ ತೋಡಿ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಇನ್ನುದಾಸೀನವ ಮಾಡದಿರಯ್ಯ| ಬೋಧ |
ನಿನ್ನಬಲವಕೂಡಿಸುವುದಯ್ಯ ||
ಸನ್ನಾಹಗಳನೆಲ್ಲ ಮಾಡಲಿ | ಸೇನೆ |
ತನ್ನೊಳೊಂದಾಗುತ ಕೂಡಲಿ

|| ೧೬೮ ||

ನೋಡುವುದೊಮ್ಮೆಗೆ ಸಾಮವು |ಮಾತ |
ನಾಡಿ ಕಳೆವುದತಿಪ್ರೇಮವು ||
ಮೂಢಮೋಹನಬಳಿಗೋರ್ವನ |ಅತಿ|
ಪ್ರೌಢನಕಳುಹುವುದೀಕ್ಷಣ

|| ೧೬೯ ||

ಪಟ್ಟದರಸಿಯ ನಂದನರಿಗೆ | ರಾಜ್ಯ |
ಪಟ್ಟಸಮ್ಮತವು ಅಲ್ಲವರಿಗೆ ||
ದಿಟ್ಟತನದಿ ನೀವಾಳ್ವುದು | ಕಷ್ಟ |
ತಟ್ಟದಿರದು ಎಂದು ಪೇಳ್ವುದು

|| ೧೭೦ ||

ಕಾಯಪುರ ನಮ್ಮೊಶಮಾಡಲಿ |ಮ|
ದ್ರಾಯಬೋಧನಕಂಡು ಕೂಡಲಿ ||
ತಾಯಿಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಸೇರಿ ಇಹು |
ದಾಯತನೆಂದುಪೇಳ್ವುದು ಸಾರಿ

|| ೧೭೧ ||

ಸಂಧಿಗೆಕಳುಹೋರ್ವ ಸುಭಟನ | ಮಾತ |
ಹೊಂದಿಸಿಕೇಳ್ವ ನಿಷ್ಕಪಟನ ||
ಚಂದದಿ ಸಾಮವ ಪೇಳಲಿ | ಕಾರ್ಯ|
ಹೊಂದದಿದ್ದರೆಇತ್ತ ಸಾಗಲಿ

|| ೧೭೨ ||

[ನಿವೃತ್ತಿಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ]

|| ರಾಗ [ಮಧ್ಯಮಾವತಿ]-ಆದಿತಾಳ ||

ಎಂದಮಾತಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಜ್ಞಾನನ ಪದ |
ಕೊಂದನೆಗೈಯ್ಯುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು ||
ತಂದೆ ಸಂಧಾನಕೆಕಳುಹಲಿಕೆಂದುಸೇನಾ|
ವೃಂದದೊಳಗೆಯಾರಹರು ಪೇಳು

|| ೧೭೩ ||

ಭಾವನಕಳುಹಲುಭಾವಾರ್ಥನುಬಳಿ|
ಕೀ ವೈರಾಗ್ಯವಿಚಾರಪರ ||
ಕೋವಿದನಿವನುವಿಚಾರ ಅವಂಚನೆಯ|
ರೀವಿಯತೋರಿ ಕಾಲವಕಳೆವ

|| ೧೭೪ ||

ಪರಮಾರ್ಥನಕಳುಹಲಿಕೀತನು ನಿತ್ಯ |
ಪರಸಾಧಕನತಿಸಜ್ಜನನು ||
ಮೆರೆವಆನಂದನಕಳುಹಲಾತನುಸರ್ವ|
ಭರಿತನಾಗಿಹನಲ್ಲಿರುವನಲೆ

|| ೧೭೫ ||

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಯುತನಾಗಿಹನೆನ್ನಯ|
ಪೂರ್ವವಿವೇಕನೆಂಬುದುಸಹಜ ||
ಊರ್ವಿಯಬೇಡುವರೀತನಕಳುಹಲು|
ನಿರ್ವಾಹಗಾಮಾತನುಪೇಳ್ವ

|| ೧೭೬ ||

ಚಿಂದವಾಯಿತುನಿನ್ನ ಮಾತೆನ್ನಯಮಾತು|
ಒಂದಾದುದು ನಿವೃತ್ತಿ ಕೇಳು ||
ಇಂದುವಿವೇಕನ ಕರೆದು ಆ ಮೋಹನ |
ಮಂದಿರಕಟ್ಟುವದೀಕ್ಷಣದಿ

|| ೧೭೭ ||

|| ವಚನ ||

ಇಂತೆಂದು ನಿವೃತ್ತಿ ಜ್ಞಾನನೊಳ್ ಯೋಚನೆಯಂಗೈದು ನಿಜಬೋಧೋತ್ತಮಗೆ ಪೇಳಲ್ಕಾಗಳ್
ವಿವೇಕನಂ ಕರೆದುಕಳುಹತೀರ್ದನದೆಂತೆನೆ

|| ೧೭೮ ||

[ವಿವೇಕನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪನ್ನನಿಂದ ನಿರ್ದೇಶನ]

|| ರಾಗ ಸಾವೇರಿ-ಏಕತಾಳ ||

ಇತ್ತಬಾರೊ ವಿವೇಕ ನೀನು | ಮೋಹರಾಜನ |
ಹತ್ತಿರಕೆ ಪೋಗುವುದಿನ್ನು ||
ಮುತ್ತಯ್ಯನಾಡಿದ ಮಾತನು | ಒಂದನುಳಿಯದೆ |
ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳ್ವುದನು

|| ೧೭೯ ||

ಬಲ್ಲೆನೀನೆಲ್ಲ ಸ್ಥಿತಿಯ | ನಿನಗೆ ಪೇಳ |
ಬಲ್ಲವರುಳ್ಳರೆ ಪೇಳಯ್ಯಾ ||
ಮಿಲ್ಲನಹ ಮೋಹರಾಯಗೆ | ಸಾಮವಪೇಳಿ|
ನಿಲ್ಲದಿತ್ತ ಬಾರೀಕಡೆಗೆ

|| ೧೮೦ ||

ಹೊತ್ತುಗಳೆಯಬೇಡಯ್ಯ ನೀನು | ಸಂಧಿಯ ಮಾತ |
ವಿಸ್ತರಿಸಿಪೇಳ್ವದೆಲ್ಲವನು ||
ಮತ್ತತನದಿ ಮೋಹ ಕೇಳದೆ | ಇರಲುಸಾರಿ|
ಇತ್ತಸಾಗಬಾರೊ ಬೇಗದಿ

|| ೧೮೧ ||

[ವಿವೇಕನ ಸಂಧಾನಯತ್ನ]

|| ಕುಸುಮಷಟ್ಪದಿ ||

ಭೂಕಾಂತಕೇಳೀವಿ|
ವೇಕನಾಕ್ಷಣದಿಬಳಿ|
ಕೀ ಕಾಯಮಂದಿರಕ್ಕೊಳಪೊಕ್ಕುತಾ- ||
ನಾ ಕುಮತಿ ಮೋಹನೃಪ |
ನಾಕೆವಾಳರಕೇಳ |
ದೇಕುಳಿತನಾತನ ಸಮೀಪದೆಡೆಯೊಳ್

|| ೧೮೨ ||

|| ವಚನ ||

ಈ ರೀತಿಯಿಂದಬಂದುಕುಳಿತವಿವೇಕನಂ ಕಂಡುಮೋಹರಾಜ ಏನೆನುತ
ಮಾತನಾಡಿಸುತೀರ್ದನೆಂದರೆ

|| ೧೮೩ ||

[ಮೋಹರಾಜ-ವಿವೇಕರ ಸಂವಾದ]

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-[ಅಷ್ಟ]ತಾಳ ||

ಬಂದೆಯಾಕೆವಿವೇಕ ನೀನೆಲ್ಲಿಂದ |
 ಬಂದೆಯೆಂಬುದಹೇಳು ಹೇಳಯ್ಯ ||
 ಚಂದವಾಯಿತು ಕುಳಿರು ನಿವೃತ್ತಿಬೋಧಾ |
 ನಂದಭಾವಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಕ್ಷೇಮಿಗಳೆ || ೧೮೪ ||

ಕಾಣಲಿಲ್ಲಿಷ್ಟುದಿವಸ ನಿನ್ನನು ಯಾವ |
 ತಾಣದೊಳಿರುವೆನೀಪೇಳಯ್ಯಾ ||
 ಏನುಕಾರಣವಿತ್ತ ಬಂದೆಯೆಂಬುದನುನಿ |
 ಧಾನವಾಗಿಯೆ[ಪೇಳು] ಮಾಜದೆಯೆನ್ನೊಳು || ೧೮೫ ||

ಬೋಧಗೆರಾಜಪಟ್ಟವಗಟ್ಟಿನಮ್ಮೊಳು |
 ಕಾದಲುಬಪ್ಪರಂತೇನಯ್ಯಾ ||
 ಮೇದಿನಿಸುರ ಉರಗಾದಿ ಲೋಕಂಗಳೆ |
 ನ್ನಾಧೀನನಿಜವಿತ್ತು ಸಾಧಿಸುವರಿನ್ನಂತು || ೧೮೬ ||

|| ವಚನ ||

ಮೋಹರಾಜನಿಂತೆನಲು ವಿವೇಕಯೇನೆನುತೀರ್ದನದೆಂತೆನೆ || ೧೮೭ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ತ್ರಿವುಡತಾಳ ||

ಕೇಳುಮೋಹನೃಪಾಲ ಸನ್ನತಿಯ |
 ಪೇಳುವೆಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮೇಳದನುಡಿಯ || ಪ ||

ರಾಯನಿರಂಜನ ಸ್ಥಳದಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸ |
 ಹಾಯದಿನಾವೆಲ್ಲ ಕ್ಷೇಮಿಗಳು ||
 ತಾಯಿನಿವೃತ್ತಿಇತ್ತ ಕಳುಹಲು ಬಂದೆನಿ |
 ದಾರ್ಯದಿ ಸಂಧಿಯ ಮಾತನುಸುರಲು || ೧೮೮ ||

ಜಾಣಮತ್ತಿತ ಮನರಾಜನ ಪಟ್ಟದ |
 ರಾಣಿನಿವೃತ್ತಿಯಮಕ್ಕಳೇ ರಾಜ್ಯದ |
 ತಾಣರಾಗಿರುವದು ಲೋಕಸಸ್ಮತವಿದ |
 ಕಾಣದಾಕ್ರಮಿಸಿದೆಯಪಟ್ಟಣವ || ೧೮೯ ||

ದಿಟ್ಟತನದೊಳಾಳ್ವೆರಾಜ್ಯವಿನ್ನಾದರು |
 ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವದೊಳ್ಳಿತು ಸಾಮದಿ ||
 ಪಟ್ಟದನಿಜಬೋಧ ಪೇಳಿದಂದದಿ ನೀವು |
 ಮುಟ್ಟಿಲೈಪುದು ಜ್ಞಾನದೊಳಿದು || ೧೯೦ ||

ಕಾಮಾದಿಗಳಿಗೊಂದು ಬಿಕ್ಕೆಯಕೊಡುವೆವು |
 ಭ್ರಾಮ ವಿವೇಕರನಟ್ಟುವೆವು ||
 ಆಮಹಾಂಕಾರನಬಂಧನವನು ಮಾಡಿ |
 ಪ್ರೇಮದಜ್ಞಾನದೇಶಭ್ರಷ್ಟಮಾಳ್ವೆವು || ೧೯೧ ||

ಭರದಿಪ್ರಪಂಚಗೊಂದಿರವಿತ್ತುವಾಸನಾ |
 ದೈರುತಂಗಿಯರ ಜ್ಞಾನ ವಶಕೀವುದು ||
 ಇರಲು ಭಕ್ತಿಸ್ಥಳದರಮನೆ ಜ್ಞಾನೇ |
 ಶ್ವರನಧಿಕಾರದೊಳಿರುವದಿನ್ನೆಸೆ || ೧೯೨ ||

ತಾಯಿನಿವೃತ್ತಿಪೇಳಿದಂದದಿನಿಮ್ಮಯ |
 ತಾಯಿ ನಿರ್ಮಾಯಸ್ಥಾನದೊಳಿರಲಿ ||
 ರಾಯಬೋಧನನೀವೆಲ್ಲಾಓಲೈಪುದು |
 ಆಯತವಿದುನಿಮಗರುಹಿದ ಮತವು || ೧೯೩ ||

|| ಭಾಮಿನಿ ||

ಎಲೆಪರೀಕ್ಷಿತಕೇಳೆ ವಿವೇಕನ |
 ಚೆಲುವಮಾತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತಾಮಾಂ |
 ಡಳಿಕರೆಲ್ಲರುಮಾತನಾಡದೆ ಮೌನಗೊಂಡಿರಲು ||
 ಬಳಿಕಹಂಕೃತಿಕಾಣುತಾಕ್ಷಣ |
 ಗಲಭೆಗೈವುತಲಾರ್ಭಟಿಸೆ ಜಡ |
 ತಿಲಕ ಮೋಹನೃಪಾಲನಿಂತಾಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಪೇಳ್ವ || ೧೯೪ ||

|| ರಾಗ ಘಂಟಾರವ -[ಅಷ್ಟ]ತಾಳ ||

ಕಂಡಿರೇಮಂತ್ರಿಗಳೇವಿವೇಕನಬಲು |
 ದಿಂಡತನದ ಮಾತುಗಳನು ||
 ಪುಂಡಾದಬೋಧಗೆಕಾಯಪುರವಿತ್ತು ಜ್ಞಾನನ |
 ದಂಡಣೆಗೊಳಗಾಗಿಹುದನು || ೧೯೫ ||

ಕಾಮಮೊದಲಾದರ್ಗೇಠಾವಕೊಡುವರಂತೆ |

ಕೋವಿದಹಂಕಾರಗೆ ಸೆರೆಯಂತೆ ||

ಆ ವೀರಾವಿವೇಕಅಜ್ಞಾನಭ್ರಮರನು|

ಈವೂರ ಬಿಡಿಸುವರಂತೆ || ೧೯೬ ||

ಸೋದರಿಯರುದೋಷರಂತೆ ಪ್ರಪಂಚ |

ಗಾದರಿನ್ನೊಂದೆಡೆಯಂತೆ ||

ಆದಿನಿವೃತ್ತಿಪ್ರವೃತ್ತಿಯನುನೇಮಿಸಿ|

ಬೀದಿಪಾಲಾಗಿಹುದಂತೆ || ೧೯೭ ||

ಭಕ್ತಿಸ್ಥಳದಿನಾವುಬಂಧನಕೊಳಗಾಗಿ|

ಮುತ್ತ ಜ್ಞಾನೇಶಪೇಳ್ವಂತೆ ||

ನಿತ್ಯಬೋಧನಸೇವಿಪುದರಿಂದ ಕಾಳಗ |

ವಿತ್ತೇವು ಪೃಥ್ವಿಯ ಬಿಡವು || ೧೯೮ ||

ದಿಟ್ಟವಿವೇಕ ಕೇಳ್ ಕೆಟ್ಟಮಾತುಗಳಾಡಿ|

ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ವಶನಾಗಬೇಡ ||

ಗುಟ್ಟನುಳುಹಿಕೊಂಡುಥಟ್ಟನೆ ನಡೆನಿನ್ನ |

ಒಟ್ಟಿನವರುಇದ್ದ ಬಳಿಗೆ || ೧೯೯ ||

|| ವಚನ ||

ಮೋಹರಾಜನೆಂದಮಾತಂ ಕೇಳುತ ಅಹಂಕಾರನೇನೆನುತಿದರ್ನು ಎಂದರೆ ||೨೦೦||

[ಅಹಂಕಾರನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ]

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಪಂಚಘಾತ ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಎಲೆಮೋಹನಕೇಳ್ ವಿವೇಕನ |

ಬಲುತರದಿ ಕೊಂಡಾಡಲೇಕೆ |

ಕಳುಹೀಕ್ಷಣದಿ ಬರಲಿಬಲವ | ಕೂಡಿ ನಮ್ಮೊಳು ||

ಕೊಳುಗುಳದೊಳುಬೋಧನೃಪನ |

ದಳವಕೊಂದಹಂಕಾರನಿದರ್|

ಮೊಳಲಸಾಧ್ಯವೆಂದೆನಿಸುವೆ | ಇಳೆಯರಿವವೊಲು || ೨೦೧ ||

ಸಾಕುನಮ್ಮ ಸಭೆಯೊಳಿವನ |

ನೇಕಕುಳ್ಳಿಸುವೆಯತಿವಿ|

ವೇಕವಶ್ಯಗೈವ ಭಟಾ | ನೀಕರಿಗೆಲ್ಲ ||

ನೂಕಿಸಿವನ ನಾ ಮುನಿದರೆ |

ಬೇಕುಬೇಡಂಬವರ ಕಾಣೆ |

ನೀಕುಲಾಗುವಂತೆಜ್ಞಾನನ |ನೌಕಿ ಕಳವನು || ೨೦೨ ||

ಎಲೆವಿವೇಕ ಕೇಳುನಿನ್ನ |

ತಲೆಯ ತರಿದು ಭೂತಗಣಕೆ |

ಬಲಿಯಕೊಡುವೆ ಸಾಮಕವರು| ಕಳುಹಿದಾಳನು ||

ಕೊಲುವಡುಚಿತವಲ್ಲವದರಿಂ|

ದುಳುಹಿಬಿಟ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚುಮಾತ |

ಗಳಹದೀಕ್ಷಣದಲಿ ನಿನ್ನ | ಸ್ಥಳಕೆ ಸಾರೆಲೊ || ೨೦೩ ||

[ವಿವೇಕನ ಹಿತೋಪದೇಶ]

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಪೆತ್ತವನಗ್ಗಜನಾಡಿದ |

ಧೂರ್ತತ್ವಕೆಮೆಚ್ಚುತಾಗಸಂತಸಗೊಳ್ಳಲ್||

ಮತ್ತೆ ವಿವೇಕನಿಶ್ಚಯ|

ದುತ್ತರಪೇಳ್ವಂ ಮೋಹನೃಪೋತ್ತಮಗಾಗಂ || ೨೦೪ ||

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಇಂದೆನ್ನಮಾತಲಾಲಿಸುಮೋಹನೃಪ ನಮ್ಮ |

ಬಂಧುವಾಗಿರುವೆ ನೀನು ||

ಮಂದ ಕಾಮದಿ ಬಲವನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬೇಡ |

ವೆಂದುನಾಪೇಳುವೆನು || ೨೦೫ ||

ಹೊಂದಿದ ಮಂತ್ರಿಗಳತಿಮೂರ್ಖರು ಎನ್ನ |

ಕೊಂದುಕಳೆವೆನೆಂಬರು ||

ಸಂದರುಶನದ ಸಂಗರದಿಜ್ಞಾನನಮುಂದೆ|

ನಿಂದಿರದೋಡುವರು || ೨೦೬ ||

ದಿಟ್ಟಹಂಕಾರನುದುಷ್ಟನು ಗರ್ವದ |

ಬೆಟ್ಟವನೇರಿಹನು ||

ಕೆಟ್ಟಅಜ್ಞಾನನು ಬಿಟ್ಟಿಯವನು ಒಡ |

ಹುಟ್ಟಿದವರು ಮಿಂಚರು || ೨೦೭ ||

ಭ್ರಷ್ಟಭ್ರಮನು ಬೆನ್ನ ತಟ್ಟಿಭ್ರಾಂತಿಯ ತಲೆ |

ಗಿಟ್ಟುಹುರಿಯ ಮಾಳ್ವನು ||

ಕೆಟ್ಟವರೊಡನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗದಿರೆಂದು |

ಇಷ್ಟವ ಪೇಳುವೆನು || ೨೦೮ ||

ಭಾವವೈರಾಗ್ಯರಶಕ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನ |

ರಾವನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ||

ಕೋವಿದಶಸ್ತ್ರಕೆ [ಆ] ಅಹಂಕಾರನು |

ಈವೂರ ಬಿಟ್ಟೋಡುವ || ೨೦೯ ||

ಅವಿವೇಕವಿಚಾರ ಧೀರರಿವರ ಮುಂದೆ |

ಈ ವೀರರಿದಿರಪ್ಪರೆ ||

ಕೇವಲಮೂರ್ಖರ ಒಡನಾಡಿ ಕೆಡಬೇಡ |

ಯಾವಾಗ ಸುಖವಪ್ಪುದೋ || ೨೧೦ ||

[ವಿವೇಕನ ನಿರ್ಗಮನ, ಮೋಹರಾಜನ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧತೆ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಕುಂಭಿನೀಶ್ವರಕೇಳೆ ವಿವೇಕನು ಕ್ತಿಗಳು ಕಿವಿ |

ಗಿಂಬುಗೊಡಲಾ ಮೋಹರಾಜಮದಕ್ರೋಧಮುಖ |

ದಂಭಾದಿಗಳಕೂಡೆನೂಕುನೂಕನೆ ಕೇಳುಪೊರಮಟ್ಟನಾಕ್ಷಣದೊಳು ||

ಸಂಭ್ರಮದೊಳೆಸೆವನಿಜಬೋಧನೆಡೆಗೈತಂದು |

ಇಂಬರಿತುವರ್ತಮಾನವಪೇಳಿಕೇಳುತ್ತಾ |

ಡಂಬರದಿಯುದ್ಧಸನ್ನಾಹದಿಂ ಪೊರಮಡಲ್ಕನುವಾದನು ತ್ಸಹದೊಳು || ೨೧೧ ||

|| ರಾಗ ಭೈರವಿ-ತ್ರಿವೃಡತಾಳ ||

ಬಂದರಾಗ | ಯುದ್ಧಕೆ | ನಿಂದರಾಗ ||

ಅಂದವಾಗಿಹಭಕ್ತಿಭಾವಾ |

ನಂದಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಗಡಣದಿ | ಬಂದರಾಗ || ಪ ||

ಬಳಿಯಪರಮಾರ್ಥಂಗತಮ್ಮಯ |

ದಳಪತಿತ್ವವ ಕೊಟ್ಟರು ||

ಕೊಳುಗುಳದ ಆರೈಕೆಯನುಭುಜ |

ಬಲವಿವೇಕನೊಳಿಟ್ಟರು ||

ಕಳನಮುಂಭಾಗದಿ ವಿರಾಗನ |

ನುಳಿವುಮುಂದಕೆ ಬಿಟ್ಟರು ||

ಒಳವುಬೇಹಿಗೆ ಭಾವನೆಂಬನ |

ಕಳುಹಿನಿರ್ಮಲಬಲಸಮೂಹದಿ ||

ಬಂದರಾಗ | ಯುದ್ಧಕೆ | ನಿಂದರಾಗ || ೨೧೨ ||

ಭಕ್ತಿ ಗುಡಿ ಗೂಡಾರಬೀಡನು |

ಮೊತ್ತುಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಯಲು ||

ಆರ್ತಿಯಲಿ ಕ್ಷಮೆಭಕ್ತಿಮೊದಲಾ |

ದಸ್ತಶಸ್ತ್ರವ ಪೊರಿಸಲು ||

ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೆ ಶಾಂತಿಭತ್ರವ |

ನೆತ್ತಿಬೋಧಗೆ ಪಿಡಿಯಲು ||

ಉತ್ತಮದ ದಯೆಹಡಪ ಸಗ್ಗಳೆ |

ಪಾತ್ರವನು ಪಿಡಿದೈದಲಾಕ್ಷಣ ||

ಬಂದರಾಗ | ಯುದ್ಧಕೆ | ನಿಂದರಾಗ || ೨೧೩ ||

ಲೇಸೆನಿಸುವವಿಚಾರಮೊಳುವ |

ಘೋಷಣೆಗಳಬ್ಬರಿಸಲು ||

ಭೂಷಣದಾನಂದಜೀವಿತ |

ಮೋಷಣೆಗಳನು ಕೊಡಿಸಲು ||

ಮೋಸವಳಿಯದಧೀರಬಲವಾ |

ರಾಶಿಮುಂದಕೆ ನಡೆಸಲು ||

ಐಸುಬಲಜ್ಞಾನೇಶನಾಜ್ಞೆಯ |

ಪೈಸರಿಸದೊಟ್ಟಾಗಿ ನಡೆವುತ ||

ಬಂದರಾಗ | ಯುದ್ಧಕೆ | ನಿಂದರಾಗ || ೨೧೪ ||

ಚೋಣಿಘೋಷವಕೇಳಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ |

ಸೂನುಬೆದರುತ ನೋಡಿದ ||

ಕಾಣುತಾಹಂಕರಾನಾಕ್ಷಣ |

ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವಕೂಡಿದ ||

ಮಾನಗೆಡದಿರಿನೀವೆನುತಸನು |

ಮಾನಧೈರ್ಯವಪೇಳಿದ ||

ಏನನೆಂಬೆನುಮೋಹನೃಪನನು |

ಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪೊಡರುತಾಕ್ಷಣ
ಬಂದರಾಗ | ಯುದ್ಧಕೆ | ನಿಂದರಾಗ

|| ೨೧೫ ||

|| ರಾಗ ಆಹೇರಿ-ಝಂಪೆತಾಳ ||

ಮೋಹಯುದ್ಧಕೆಪೊರಟುಬಂದ | ಸ
ನ್ನಾಹದಿಂದಖಿಳಬಲಮೇಳದಿಂದ ||

ಮೋಹಯುದ್ಧಕೆಪೊರಟುಬಂದ

|| ಪ ||

ಹೊಳೆವಪ್ರಪಂಚನಿಗೆ ದಳಪತಿತ್ವ ಕೊಟ್ಟ |
ತಿಳಿದುಭ್ರಮನನುಬೇಹನೋಡಿಬರುವರೆಬಿಟ್ಟ |
ಕಳನ ಚೂಣಿಯ ಕಾಳಗಕೆ ಕಾಮನನು ಇಟ್ಟ |
ಬಲುಶರವಮತ್ತರನು ಕೊಟ್ಟ ||
ಸಲುವಘೋಷಣೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನನು ಗುರಿಮಾಡಿ |
ಬಲವತಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಸುವುದಕೆಕ್ರೋಧನುಕೂಡಿ
ಉಳಿದಭ್ರಾಂತಿಯುಗುಡಿಗುಡಾರಂಗಳನುತೀಡಿ
ತಳೆದುಈ ಪರಿಯಲಣಿಮಾಡಿ | ಬಳಿಕ |
ಘಳಿಲನಾಕ್ಷಣ ಪೊರಟನೆಡಬಲಕೆ ನೋಡಿ ||
ಮೋಹಯುದ್ಧಕೆಹೊರಟುಬಂದ

|| ೨೧೬ ||

ಆಶೆರೆಕ್ಕೆಯವೆತ್ತಿ ಪಿಡಿದುನಡೆಯಲು ಮುಂದೆ |
ದ್ವೇಷಿನಿಂದೆಯರು ಬಿರಿದಾವಳಿಯಪೊಗಳುತಿರೆ |
ಲೇಸೆನಿಸಿಲೋಭಭತ್ತವ ಪಿಡಿಯೆಕಲ್ಪನೆಯು |
ಸೂಸಿ ಕಹಳೆಯನು ಸೂಳ್ಳಿಸೆ ||
ಮೋಸದಿಚ್ಛೆಯುಸಗ್ಗಲೆಯಪಿಡಿಯೆ ಚೌರಿಗಳ |
ಬೀಸೆತ್ಯಷ್ಟೆಯುದಂಭನವಧಾನವುಸುರುತಿರೆ |
ಭೂಷಣದಮದಅಂಗರಕ್ಷನಾಗಿರೆ ಬಳಿಕ |
ವಾಸನೆಯುಕೈಗೊಟ್ಟು ನಡೆಸೆ |ಕಂಡು |
ಬೇಸರದೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹರುಷದಲಿ ಗಡಬಡಿಸೆ ||
ಮೋಹಯುದ್ಧಕೆಹೊರಟುಬಂದ

|| ೨೧೭ ||

[ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಖಾಮುಖಿ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಧಾರಿಣೀಶ್ವರಕೇಳೆನ್ನಿವೃತ್ತಿಯಾತ್ಮಜರುಸಮ |

ಭಾರದಿಂದೈದಲ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಣುಗರುವಿಷಮ |
ಭಾರದಿಂದ ನಡೆತರಲ್ಕುಭಯಬಲಸಮ್ಮುಖಿಂಗೈದರತಿಸನ್ನಾಹದಿಂದ ||
ವೀರಕಾಮಂಗೈವೈರಾಗ್ಯಕ್ರೋಧನಿಸುವಿ |
ಚಾರಮದ ದಂಭ ಮತ್ತರಭ್ರಮಾದ್ಯರ ಸಹವಿ |
ಕಾರಗೆವಿವೇಕಪ್ರಪಂಚನಿಗೆಪರಮಾರ್ಥ[ರಣದಿ] ತಾವಿದಿರಾದರು || ೨೧೮ ||
ಆನೆಂಬಹಂಕಾರನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೇಶ ಅ |
ಜ್ಞಾನಂಗೇಆನಂದ ಮೋಹಂಗೇ ನಿಜಬೋಧ |
ನಾನಾತರದ್ವೇಷನಿಂದ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಧೀರ ತಾನಿದಿರಾದನು ||
ಎನೆಂಬೆನೀಪರಿಯೋಳೋರ್ವರೊಡನೋರ್ವರ್ ಸ |
ಮಾನಗೊಂಡಿರಾಗಿ ಕಾದಿದರ್ ಬಳಿಕೇಗ |
ತಾನೊರೆವೆಕಾಮವೈರಾಗ್ಯಗೇತೊಡಗಿದಮಹಾವನುತ್ಸವದೊಳು || ೨೧೯ ||

[ಕಾಮ-ವಿರಾಗರ ಯುದ್ಧ]

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಧಾರಿಣೀಶ್ವರ ಕೇಳ್ವಿರಾಗ |
ಮಾರಗಿದಿರಾಗುತ್ತಲತಿಕ |
ಲೋರಶರಗಳಿಸೆಯಲುಭಯ | ವೀರರ್ ನೋಯಲು ||
ವಾರೆದೆಗೆಯೆತನ್ನಸೈನ್ಯ |
ಭಾರಕಭಯವಿತ್ತು ಮದನ |
ನಾರುಭಟೆಗೆಅಳವೆ ನಿಂದ | ನಾರಬಗೆಯದೆ || ೨೨೦ ||
ಅಳಿಚಕೋರ ಹಂಸ ಮಂದಾ |
ನಿಲವಸಂತ ಸೋಗೆಕೋಗಿಲೆ |
ಚೆಲುವಚಂದ್ರಕೊಳವಕ್ಕಿಗಳ | ಬಲವ ಕೂಡಿಸಿ ||
ಗಿಳಿಯನೇರಿಕರ್ಬುವಿಲ್ಲ |
ನಲುಗಿ ತೆಬ್ಬ ಬಿಗಿದು ಕರ್ಣ |
ದಳತೆಗೆಳೆದು ಪಂಚಶರವ | ಸೆಳವು ಕುಸುರಿದ || ೨೨೧ ||
ಎಲೊವಿರಾಗನೀನು ನಿನ್ನ |
ಬಲವನರಿಯದೆನ್ನೊಳಿಗ |
ಕಲಹಕೊದಗಿಬಹರೆ ಮೂರ್ಖ | ರೊಳಗೆ ಬೆರೆದೆಲಾ ||
ಕೊಲುವೆನೀಗನಿನ್ನನುಳುಹಿ |

ಕೊಳುವರಾರು ಎನ್ನೊಳ್ ಬರಿದೆ ।
 ಸಿಲುಕಿದಲಾಭಾಪುಯೆನ್ನ ಬಲುಹಕೇಲೊ ॥ ೨೨೨ ॥

ಮಗಳನಾಳ್ವನಜನುಶಿವನು ।
 ಆಗಜೆಗರ್ಧಮೆಯ್ಯನಿತ್ತೆ ।
 ಸುಗುಣ ಕೃಷ್ಣಗೊಲ್ಲತಿಯರ ನಗಲದೀರ್ಧನು ॥
 ಭಗವು ಇಂದ್ರನಂಗಕಾಯ್ತು ।
 ಬಗೆಯೆ ಶಿಲೆಯಾಗಿಹಳಹಲೈ ।
 ಮಿಗೆಪರಾಶರಾದಿಮುನಿಯೋ ಗಿಗಳು ಸೋತರು ॥ ೨೨೩ ॥

ನಾರದಂಗರುವತ್ತು ವರಕು ।
 ಮಾರರಾಯ್ತು ಚಂದಿರಂಗೇ ।
 ಭಾರಿಸುವಕಲಂಕವಿತ್ತೆ ತೋರುವಂದದಿ ॥
 ಮೂರುಲೋಕದೊಳಗೆ ತನ್ನ ।
 ಮೀರಿ ನಡೆವರಾರು ನಿನ್ನ ।
 ಬೇರುಗೊಲೆಯಕೊಳುವೆನೆಲೆವಿಚಾರಹೀನನೆ ॥ ೨೨೪ ॥

॥ ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ಝಂಪತಾಳ ॥

ಎಲೆಕಾಮ ನಿನ್ನ ವೆಗ್ಗಳಿಸೆ ನೀನಾಡುತಿಹೆ ।
 ತಿಳಿಯೆನೆಂದೆನಬೇಡವೆನ್ನ ॥
 ಕಲಿ ಹನುಮ ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳುಶುಕಾಚಾರ್ಯರಿಂ ।
 ತಳುಕಿಲುಳುಹಿದರೆ ಕೇಳ್ ನಿನ್ನ ॥ ೨೨೫ ॥

ಗಿರಿಜೆಯರಸನಮೇಲೆ ಶರವನೆಸೆಯಲುಪೋದೆ ।
 ಉರುಹಿದನು ನಿನ್ನನಾಕ್ಷಣದಿ ॥
 ವರ[ಸನಂದನ] ಸನತ್ತುವರ ಋಷಿಗಳುನಿನ್ನ ।
 ಚರಿಸಬಿಡುವರೆ ಕೇಳುಜಗದಿ ॥ ೨೨೬ ॥

ನಾನೊಲಿದಿರುವರನ್ನು ನೀನಳುಕಿಸುವಡರಿದು ।
 ಮಾನಿನೀಜನರನಂಜಿಸುವ ॥
 ಬಾಣಕಂಜುವೆನೆ ಸೆರೆವಿಡಿದೀಕ್ಷಣದಿ ನಿನ್ನ ।
 ನಾನೊಯ್ವಿ ಬೋಧನೃಪನೆಡೆಗೆ ॥ ೨೨೭ ॥

॥ ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ರೂಪಕತಾಳ ॥

ಎಂದಮಾತ ಕೇಳಿಕೋಪ । ದಿಂದಕಾಮನು ॥
 ಅಂದವಾದ ಪಂಚಬಾಣ । ದಿಂದಲೆಸೆದನು ॥ ೨೨೮ ॥

ಕಳವಳಿಸುತ ಬೋಧನೃಪನ । ದಳವು ಬೆದರಿತು ॥
 ಅಳುಕಿಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯರಖಿಳಿ ಇಳೆಯು ನಡುಗಿತು ॥ ೨೨೯ ॥

ಕೆಟ್ಟವನೆ ವಿರಕ್ತರೆಲ್ಲ । ಬಿಟ್ಟುಪೋದರು ॥
 ದಿಟ್ಟಜಿತೇಂದ್ರಿಯರುದೇಶ । ಭ್ರಷ್ಟರಾದರು ॥ ೨೩೦ ॥

ಬಿಟ್ಟಶರವಿರಾಗನೆದೆಯ । ತಟ್ಟಿ ಕೀಲಿಸಿ ॥
 ಮುಟ್ಟಿ ಮೂರ್ಛೆಯಾಗೆ ಬಿಟ್ಟ । ನಿಷ್ಪರಾ ವಶಿ ॥ ೨೩೧ ॥

ಗದಬಡಿಸಿ ವಿರಾಗ ಬಿದ್ದ । ಹದನ ಕಂಡನು ॥
 ಬೆದರಬೇಡೆಂದನುತ ಧೀರ ಒದಗಿಬಂದನು ॥ ೨೩೨ ॥

ಎನಿದೇಳೇಳುವಳು । ಜಾಣ ಬೆದರ್ವರೆ ॥
 ತ್ರಾಣಿ ನೀನುಜಗದಿ ನಿನ್ನಸ । ಮಾನರಿರುವರೆ ॥ ೨೩೩ ॥

ಎಂದೆನುತಲೆ ಕೈಯ ಕೊಟ್ಟು । ನಿಂದಿರಿಸಿದನು ॥
 ನೊಂದೆನೀನು ಬೆದರಬೇಡ । ವೆಂದುಸುರಿದನು ॥ ೨೩೪ ॥

ಥಟ್ಟನೆ ವಿಚಾರಬೆನ್ನ । ತಟ್ಟಿನಿಲಿಸಿದ ॥
 ದಿಟ್ಟಪ್ರಬಲತಾಗಿ ಕಾಮ ದೃಷ್ಟಗುಸುರಿದ ॥ ೨೩೫ ॥

॥ ರಾಗ ಗೌಳಿಪಂತು-ರೂಪಕತಾಳ ॥

ನಿಲ್ಲೆಲೋನೀನು ಸಮರಕೆ । ಬಲ್ಲೆನಿನ್ನಸಾಹಸವನು ।
 ಇಲ್ಲಿಕ್ಷಣದಿನಿಲ್ಲಿಸುವೆನು ನಿಲ್ಲೆಲೋನೀನು ಸಮರಕೆ ॥ ಪ ॥
 ಕಳದೊಳೆನ್ನಮೂರ್ಛೆಗೊಳಿಸಿ । ಗೆಲಿದೆನೆಂದುಹರುಷರಸದಿ ।
 ಮುಳುಗಬೇಡ ಒಂದಶರದಿ । ಕೊಲುವೆನೀಗನಿನ್ನಬಂಧು ।

ಬಳಗವೆಲ್ಲ ದೂರಿಕೊಂಬರು ||ಪ್ರಾಣವೆರಗಿ|
ಕೊಲುವುದುಚಿತವಲ್ಲವೆಂಬರು || ಅದರಿಂ ನಿನ್ನ |
ನುಳುಹಿ ಕೊಂಬೆ ಸೆರೆಗೆ ಸಂದಿರು || ನಿಲ್ಲೆಲೋ || ೨೩೬ ||

ಎಂದು ವೈರಾಗ್ಯಶಕ್ತಿ | ಯಂದವಾಗಿಬಿಡಲುಕಾಮ|
ನೊಂದುಸೈರಿಸದೆಮೂರ್ಛೆ| ಯಿಂದ ಧರೆಗೆಬೀಳಿಕಂಡು |
ಬಂದುಬೇಗ ಪಿಡಿದುಕೊಂಡನು || ಝಡಿದುಕರದೊ|
ಳೊಂದುಗೂಡಿ ಕಟ್ಟಿತಂದನು || ಎಳೆದುಕೊಳುತ |
ಲಂದುಬೋಧನೆಡೆಗೆ ಬಂದನು ||ನಿಲ್ಲೆಲೋ || ೨೩೭ ||

ಹೋದ ಕಾಮನೆನುತಕ್ರೋಧ | ಹಾದಿಗಟ್ಟಿ ತಡೆಯಲಾಗ |
ಮೋದದಿ ವಿಚಾರ ಬೇಗ | [ಮೂದಲಿಸುತ ಶರವನೆಸೆದು]
ಹೇದುರಾತ್ಮ ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲೆಂದ || ಎನ್ನೊಳೇಗ |
ಕಾದಿನಡೆಯೊ ಮುಂದೆ ನೀನೆಂದ || ನಿನ್ನಸುವನು|
ಭೇದಿಸುವನುಕ್ಷಣದಿ ತಾನೆಂದ || ನಿಲ್ಲೆಲೋ || ೨೩೮ ||

[ಕಾಮನ ಸೋಲು, ಕ್ರೋಧ-ವಿಚಾರರ ಯುದ್ಧ]

|| ಭಾಮಿನಿ ||

ಸೃಷ್ಟಿಯಧಿಪತಿಕೇಳುಲೋಕದಿ|
ದ್ರುಷ್ಟರಿಗೆಗೆಲುವುಂಟೆಕಾಮನ |
ಹೆಟ್ಟಿದರು ಸೆರೆಯೊಳಗೆ ಬಳಿಕೀಕ್ರೋಧನಿದಿರಾಗೆ||
ಶಿಷ್ಟನಾದವಿಚಾರನಾತನ |
ಬಟ್ಟೆಯನುತಡೆಯಲೈಕಾಣುತ|
ಲಟ್ಟಹಾಸವಮಾಡಿಸೇನೆಯ ಕೂಡುತ್ಯೈತಂದ || ೨೩೯ ||

|| ರಾಗ ಭೈರವಿ-ಏಕತಾಳ ||

ಏನನೆಂಬೆ ಸ್ವ | ಭಾರ್ತನುವಿನಂತಿರೆ |
ತಾನಿದಿರಾದನು| ಸೇನೆಯಕೂಡಿ || ಏನನೆಂಬೆ || ಪ ||

ವೀರಕ್ರೋಧನುನಿ| ಪೂರಮಂತ್ರಿ ದು |
ಷ್ಕೀರುತಿದಳಪತಿಕೂರಕರ್ಕಶಪರಿ|
ವಾರಹಿಂಸೆಯಕಹ | ಛಾರವನಿದರ್ಯ|
ಪಾರುವವೇರಿಸಿ| ಭಾರಿಸಿ ನಡೆದ || ಏನನೆಂಬೆ || ೨೪೦ ||

ಅಟಕಿಸುತಲಾರ್ಭಟಗೈವೃತಪಟು|
ಭಟರೊದಗಲು ತಮ್ಮ | ಪಟಲವಿಡಿವುತು|
ತ್ಯಟರೋಷದಿ ಕಣಿ | ಕಟಲೆನೆಧೂರ್ಜಟಿ |
ಯಟಮಟದಂದದಿ| ಚಟುಲನು ಬಂದ || ಏನನೆಂಬೆ || ೨೪೧ ||

ಎಡೆಬಿಡದೊಡನೊಡನಡರುಪ ಪಡೆಗಡ |
ಬಡೆಯೊಗ್ಗದ ದಡಿ| ಗುಡಿ ಗೋರ್ಗಡಿಸುತ |
ಲಡಿಯಿಡಲುಗ್ಗಡ | ಕೊಡನೆಪೊಡವಿದಡ |
ಧಡಲೆನೆ ವಡವಿಡ | ಲಡಗಿದರೆಲ್ಲ || ಏನನೆಂಬೆ || ೨೪೨ ||

ಭಂಡವಿಚಾರನೆ | ಕಂಡನುನಿನ್ನಯ|
ದಿಂಡತನವನೆಡ | ಗೊಂಡ ನಿನ್ನಸುವಿನ |
ಖಂಡಖಂಡಗಳನು|ತುಂಡಿಸಿ ಖಂಡಿಸಿ |
ತುಂಡುತುಂಡನೆ ಮಾಳ್ವೆ | ಪುಂಡನಕ್ಷಣದಿ || ಏನನೆಂಬೆ || ೨೪೩ ||

ಬಿಡಿಸುವೆ ಕಾಮನ | ಹಿಡಿವೆ ವಿರಾಗನ |
ಕಡಿವೆನುತಲೆಯನು| ಬಡಿವೆನು ಖಂಡವ |
ಕುಡಿವೆನುರಕ್ತವಸುಡುವೆನು ತ್ರಿಜಗವ |
ನಡಿ ಮಗುಚುವೆನೆ | ನೊಡನಿದಿರಹರೆ || ಏನನೆಂಬೆ || ೨೪೪ ||

|| ರಾಗ ಘಂಟಾರವ-ಝಂಪತಾಳ ||

ಎಲವೊ ಕ್ರೋಧನೆಕೇಳು ಎನ್ನನೀಯುದ್ಧದಲಿ|
ಗೆಲಿದಬಳಿಕೈಸೆಕಾಮನನು ಬಿಡಿಸುವುದು || ೨೪೫ ||

ಅಳುಕುವೆನೆ ತಾನು ನಿನ್ನಳಬಳಕೆ ನೋಡೆನ್ನ |
ಬಲುಮೆಯನುಪಿಡಿವೆ ಕೊಳುಗುಳದೊಳೀ ಕ್ಷಣದಿ || ೨೪೬ ||

ಕಾವನಿಕ್ಕಿದ ಸೆರೆಯ | ತಾವತೋರುವೆ ನಿನಗೆ |
ಆವನೆನ್ನನು ಗೆಲುವ | ಕೋವಿದನೆ ಕೇಳು || ೨೪೭ ||

|| ವಚನ ||

ವಿಚಾರನಿಂತನೆಕ್ರೋಧನು ಏನೆನುತೀರ್ದನು ಎಂದರೆ || ೨೪೮ ||

|| ಸಾಂಗತ್ಯ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಎಲೆವಿಚಾರನೆಕೇಳು ಜಲಜಭವಾಂಡದೊಳ್ |
ನಿಲುವವರುಂಟೆ ಎನ್ನೊಡನೆ ||
ಸಲೆಮೂರ್ತಿ ಕೇಳೆನ್ನ ಬಲುಮೆಯನ್ಯಾರ್ಯಾರ |
ಗೆಲಿದನೆಂಬುದನು ವಿಸ್ತರದಿ

|| ೨೪೯ ||

ಅಲಸದೆ ಗೌತಮನೊಳಪೊಕ್ಕಹಲೈಯ |
ಶಿಲೆಯಮಾಡಿದನೊಂದೇಕ್ಷಣದಿ ||
ಬಳಿಕ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಲಿ ಪ್ರವೇಶವ ಮಾಡಿ |
ಕಳದೆಂದ್ರನ ಭಾಗ್ಯಗಳನು

|| ೨೫೦ ||

ದೂರ್ವಾಸನಿಂದಂಬರೀಶನ ದಣಿಸಿದೆ |
ತರ್ವಾಯಕಪಿಲನೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು ||
ತೋರ್ವ ಸಮುದ್ರರಭಸ್ಮವ ಮಾಡಿದೆ |
ಶರ್ವನಿಂದುರುಹಿದೆ ಸ್ಮರನ

|| ೨೫೧ ||

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಲಿ ಪ್ರವೇಶವ ಮಾಡಿ ಭೀಮನ |
ಪ್ರತಿಮೆಯಭಸ್ಮವ ಗೈದೆ ||
ಯತಿಗಾರ್ಗ್ಯನಾವೊಳಗೊಂಡುಯಾದವರಸಂ |
ತತಿಗೆಶಾಪವ ಕೊಡಿಸಿದನು

|| ೨೫೨ ||

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪರಶುರಾಮಗೆ ಸಹಾಯವಮಾಡಿ |
ಕ್ಷತ್ರಿಯರನು ಸಂಹರಿಸಿದೆ ||
ಸ್ವಾರ್ಥವಲ್ಲವೊ ತಮೋಗುಣಮುಖ್ಯನಹನೆನ್ನ |
ವರ್ತಮಾನವನು ನೀನರಿಯ

|| ೨೫೩ ||

ಹರನೆನ್ನರೂಪದಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನುಭಸ್ಮೀ |
ಕರಿಸುವಕಡೆಯಕಾಲದಲಿ ||
ಸುರನರೋರಗಮುಖ್ಯಧುರಧೀರ ವೀರರ |
ಸರಿಗಟ್ಟಲೆನಗಿದಿರುಂಟೆ

|| ೨೫೪ ||

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಖೊಳಕ್ಕೋಧ ನಿನ್ನನೀನೆ |
ಏಳಿಗೆಯನುಮಾಡಿ ನುಡಿವೆ |

ಪೇಳಲಮ್ಮೆಕೆಲರುನಿನ್ನನಿ ವಾರಿಸಿದುದನು ||
ಪೇಳುವೆನುನಿನ್ನಬಲತನವ |
ಕೇಳುತನ್ನತಿಳಿದಕಡುಕೈ |
ಪಾಳರೆಡೆಯೊಳಹೆಯಜಡಗಯಾಳಪೇಳೆಲೊ

|| ೨೫೫ ||

ಮುಟ್ಟಲಮ್ಮೆಹರಿಯಅಜನು |
ಇಟ್ಟುಕೊಳನುಭೃಷ್ಟನೆಂದು |
ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆದಜಮದಗ್ನಿಯಾ ಸೃಷ್ಟಿಯರಿವೊಲು ||
ದಿಟ್ಟಭೀಷ್ಮಜನಕ ಧುವ ವ |
ಸಿಷ್ಟ ಬಲಿಪ್ರಹಲ್ಲಾದ ಜಗಕ |
ಧಟ್ಟು ಧರ್ಮರಾಯರಿವರ | ಬಟ್ಟೆಯೊಗುವೆಯ

|| ೨೫೬ ||

ಚೋರತನದಿಕೆಲರು ಜನರೊಳ್ |
ತೋರಿಕೊಂಬೆಯಾಕ್ಷಣದಿವಿ |
ಕಾರನೆಂದುಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ | ವಾರೆದೆಗೆವರು ||
ವೀರ ನೀನೆಂದೆಂಬೆ ನಿನ್ನ |
ಗಾರುಗೆಡಿಸಿರಣದಿಪಿಡಿದು |
ಆರಲಾರದಂಥಕಾರಾ | ಗಾರಲಿಕ್ಕುವೆ

|| ೨೫೭ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಎಷ್ಟು ಮಾತೆಲೊ ನಿನಗೆ |
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳೆನ್ನನುಪೋಲ್ಲ |
ದಿಟ್ಟರುಂಟೆನಿನ್ನಬೀಳ | ಹೆಟ್ಟುವೆನೆಂದ

|| ೨೫೮ ||

ಕ್ರೂರನಾಮಿಕಾವೆಂದೆಂಬ |
ಭಾರಿಯಬಾಣವೆರಡು |
ಗಾರುಗೆಡುವಂದದಿವಿ ಚಾರಗೆಟ್ಟಿನು

|| ೨೫೯ ||

ಬಿಟ್ಟಬಾಣ ವಿಚಾರಗೆ |
ತಟ್ಟಲಾಗಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡು |
ಸೃಷ್ಟಿಮೇಲೊರಗಿಬಿದ್ದ | ದಿಟ್ಟನಾಕ್ಷಣ

|| ೨೬೦ ||

ಕುಂತಬಾಣದಿಂದಮೂರ್ಛೆ |
ಯಂತಾಳಲು ಓಡುತಾಗ |
ಶಾಂತಿಬಂದು ಎತ್ತಿಪಿಡಿದು ಸಂತೈಸಿದಳು

|| ೨೬೧ ||

ಜಾಣವಿಚಾರನಾಗಸು
ತಾಣನಾಗಿಕ್ರೋಧನನ್ನು
ಕಾಣತಪರಾಕ್ರಮವನು | ಮಾಣಿಪೆನೆಂದ

|| ೨೬೨ ||

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ರೂಪಕತಾಳ ||

ಕೆಟ್ಟ ಕ್ರೋಧನೇನೀ ದಿಟ್ಟನಾದೆಲಾ ||
ಕುಟ್ಟಕಳೆವೆನ್ನನೆಂದು | ಮುಟ್ಟವಿಸಿದನು || ೨೬೩ ||
ಮೂರ್ಛೆಯೆನಗಾಗೆ | ಕಾರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿತೇನೆಲಾ ||
ಅಚ್ಚರಿಯನೋಡೆನುತ ಶರವ | ನುಚ್ಚ ತೆಗೆದನು || ೨೬೪ ||

|| ೨೬೩ ||

|| ೨೬೪ ||

ತೋರುತಾಕ್ಷಣ | ವಿ | ಚಾರಶಕ್ತಿಯಾ ||
ಕ್ರೂರಕ್ರೋಧಗಿಡಲುತೆಗೆದು | ಹಾರಿಬಿದ್ದನು || ೨೬೫ ||
ಒದಗಿಬೀಳಲು | ವಿಚಾರ | [ಸದೆಯೆ] ಬೇಗದಿ ||
ಎದೆಯನೇರಿನಿಲುತ ಮುಸುಡ | ಪದದಲೊದೆದನು || ೨೬೬ ||

|| ೨೬೫ ||

|| ೨೬೬ ||

ಘಳಿಲನಾಕ್ಷಣ | ಪಾಶ | ಗಳನುಕೊಂಡನು ||
ಇಳೆಯೊಳುರುಳುಚುತಲೆ ಹಸ್ತ | ಗಳನು ಬಿಗಿದನು || ೨೬೭ ||

|| ೨೬೭ ||

ಕಟ್ಟಕ್ರೋಧನ | ಎಳೆದು | ಬಟ್ಟೆಪಿಡಿದನು ||
ದಿಟ್ಟನಿಜಬೋಧಂಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ನಿಂದನು || ೨೬೮ ||

|| ೨೬೮ ||

ಮೂಢಕ್ರೋಧನ | ಸೆರೆಗೆ | ಕೂಡಿಸಿದನು ||
ನೋಡುತಾವಿಚಾರನನ್ನು | ಪಾಡಿಪೊಗಳ್ಳನು || ೨೬೯ ||

|| ೨೬೯ ||

[ಕ್ರೋಧನ ಬಂಧನ, ಮದಮತ್ತರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವೇಕನ ಯುದ್ಧ]

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಪೊಡವಿಯಧಿನಾಥಕೇಳಕ್ರೋಧನಂ ಕೈಗಟ್ಟಿ |
ಬಿಡದೆಳೆದುಕೊಂಡೊಯ್ಯುತಿರೆಕಂಡು ಮೋಹನೃಪ |
ಕಡುಗೋಪದಿಂದಘಡುಘಡಿಸುತ್ತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಮುಂದಕೆ ನೂಕಲು ||
ಬಿಡದೆಮದಮತ್ತರಂದಂಭ್ರಮಾದಿಗಳೆ |
ತಡೆಯದಾಕ್ಷಣದಿ ಪೊರಮಟ್ಟರೊಂದಾಗಿಕಡು |
ಬೆಡಗಿನಿದೈತರಲ್ ಕಾಣುತ್ತಲಾಗಳ್ ವಿವೇಕ ತಾನಿರಾದನು || ೨೭೦ ||

|| ೨೭೦ ||

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಬಂದುಕಾದಿದರು | ಎಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ಬಂದು ಕಾದಿದರು || ಪ ||
ಬಂದುಕಾದಿದರು | ಒಂದಾಗಿನಾಲ್ವರು |
ಚೆಂದದಿ ವಿವೇಕ | ಗಂದಿದಿರಾಗುತ್ತ || ಬಂದು ಕಾದಿದರು || ಅ.ಪ ||

ಭ್ರಮನುಭ್ರಾಂತಿಶಕ್ತಿಯ ದಂಭ ಗರ್ವಶರವ |
ಕುಮತಿಮತ್ತರನು ಕರ್ಕಶವೆಂಬಬಾಣವ |
ತಮನು ಮದನುಉನ್ನಾದ ತೋಮರವನು |
ಅಮರಿಕೊಂಡಿತುವಿವೇಕನಂಗಕೆ ಬಿಡೆ |
ಕ್ರಮವನು ನೋಡಿದನು || ತನ್ನಯವಿ
ಕ್ರಮಗಳನೋಡೆಂದನು || ಶರಾಸನ
ಸಮತೆಯ ಹೂಡಿದನು || ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವ
ಸುಮನಸರಾಯನೊಲೆಚ್ಚುಬೊಬ್ಬಿರಿದನು || ಬಂದು ಕಾದಿದರು || ೨೭೧ ||

ಪೂರ್ವವಿವೇಕಶಕ್ತಿಯಭ್ರಾಂತಿಗೆಸೆದು ಅ |
ಗರ್ವಚಕ್ರದಿ ದಂಭಶರವನುಖಂಡಿಸಿ |
[ಸರ್ವಜನಕ್ಷಯ ಗದೆಯನು ಕರಬಿಟ್ಟು*] |
ತೋರ್ವಸಮಾಧಾನಶರಧಿ ಉನ್ನಾದನ |
ಯೂರ್ವಿಯಸ್ತದಿ ಗೆಲಿದ || [ಆಹವದಿ ತಾ
ನೋರ್ವನೆ**] ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ || ನಾಲ್ವರನಾಗ
ನಿರ್ವಾಹಕೋಡಿಸಿದ || ಆಕ್ಷಣದಲಿ
ಸರ್ವಸಂತಸದಿ ಬೋಧೋತ್ತಮನೆಡೆಗೈದ || ಬಂದು ಕಾದಿದರು || ೨೭೨ ||

ಇಂತುನಾಲ್ವರನುವಿವೇಕನೋಡಿಸೆಕಂಡು |
ಚಿಂತಿಸುತಾ ಮೋಹರಾಜನಾಕ್ಷಣತನ್ನ |
ಮಂತ್ರಿ ಅಹಂಕಾರನ ಕರೆದೆಂದ ನಮ್ಮಯತುಳಿ |
ತಂತ್ರವ ನಿವೃತ್ತಿಸುತರುಡಿಸಿದರು |
ಮುಂತೆಯೆಂತೆಂಬುದನು || ಪೇಳೆನೆಇದಿ |
ನಿಂತು ಕೊಂಡಾಡಿದನು || ಪ್ರಾಪಂಚತಾ |
ಹೊಂತಕಾರಿಯೆಂದನು | ಬೇಗದಿ ಗೆಲಿ |
ವಾಂತುತಾಬಹನೆಂದ್ವೀಳ್ಯವಕೊಂಡುಹೊರಟನು || ಬಂದು ಕಾದಿದರು || ೨೭೩ ||

* ಮೂಲ- ಸರ್ವರಿನಕ್ಷಗದೆಯನುಕ್ಷಶಕಿಟ್ಟು

** ಮೂಲ- ಆಹಸ್ವಗಣರುದಿರ್ವನೆ

[ಪ್ರಪಂಚ-ಪರಮಾರ್ಥರ ಯುದ್ಧ]

|| ರಾಗ ಗೌಳಿಪಂತು-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಬಂದನುಪ್ರಾಪಂಚನು | ತನ್ನ |
ಅಂದವಾದಬಲ ವೊಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತ ||
ಬಂದನುಪ್ರಾಪಂಚನು

|| ಪ ||

ವಂಚನದಳಪತಿಅಲ್ಪ ಅನೃತನುಟೀಕು|
ಸಂಚುಬಲವು ರೌಳಿನಿಸ್ಸಾಳವು ||
ಚಂಚಲಚಾಮರ ಅವಿವೇಕಭತ್ತವ |
ಹೊಂಚುವ ಆಸತ್ಯವೆಂಬ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ || ಬಂದನು

|| ೨೭೪ ||

ಕೃಪಣತೇಜಿಯನೇರಿ ಚಾರತ್ವ ಚೋರತ್ವ |
ಕಪಟಕರಿಣಸೇವಕರೊಡನೆ||
ಅಪರಸಾಧನ ಬರುತಿರೆಕಂಡುಪರಮಾರ್ಥ|
ತಪಸತ್ಯಶೌಚಸಾಧನಗೂಡಿನಿಂದ || ಬಂದನು

|| ೨೭೫ ||

ಪರಮಾರ್ಥನಕಂಡಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ಪೇಳಿದ |
ಬರಿದೆ ಬಂದಿದಿರಾದೆ ಅರಿಯದೀಗ ||
ಧರೆಯೊಳೆನ್ನಿದಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುರುಂಟೆ |
ಒರೆವೆನುನಿನಗೆನ್ನ ಪರಿಯ ಕೇಳೆಂದ

|| ೨೭೬ ||

|| ರಾಗ ತೋಡಿ-ಏಕತಾಳ ||

ಪರಮಾರ್ಥಕೇಳೆನ್ನ ಪರಿಯನೆಲ್ಲಾ ||
ಸುರ ನರೋರಗರೊಳೆ ನಿನ್ನರವ ಕಂಡಂಜುವರು ||
ಪರಮಾರ್ಥ ಕೇಳೆನ್ನ||ಪ

|| ೨೭೭ ||

ಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯರೆನಗಂಜಿ | ಹೊದ್ದಿದರು ಗಂಹರವ |
ಮುದ್ದುಖುಷಿಗಳುಅಡ | ಗಿದ್ದಲ್ಲಿಗೈದಿ ಪೀಡಿಸುವೆ

|| ೨೭೮ ||

ಜಲದೊಳು ತಪವಿದ್ದು | ಬಳಿಕ[ಶಂಕಿಸಿ *]ಬಹು|
ಲಲನೆಯರಮಂದತನ | ದಲಿ ಕೂಡಿ ಬೆರೆದೆನು

|| ೨೭೯ ||

ಭರತ ತಪದೊಳಿರುತಿರುತ ಮೃಗವುಸಾರೆ |
ಪರಮಸ್ನೇಹಕೆಜನ್ಮಾಂ ತರಕೆ ಹರಿಣವಾದ

|| ೨೮೦ ||

* ಮೂಲ- ಶಂಕಿತ (ತಾಳೆಗರಿ), ಶಬರಿ (ಹಸ್ತಪ್ರತಿ)

ಮುನ್ನೋರ್ವಯುಷಿ ಬೀದಿಯೊಳ್| ಕನ್ನೆಯನೊಲ್ಲೆನೆನ್ನಲು |
ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕಾದಸುತ | ತನ್ನಮದುವೆಯ ಗೈದ

|| ೨೮೧ ||

ಮೂಜಗದೊಳಗೆ ಎನ್ನ| ತೇಜಕಂಡಂಜುವರುನಿನ್ನ|
ಮಾಜದೇ ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕ | ದೋಚೆಯೊಳೀಕ್ಷಣದಲಿ

|| ೨೮೨ ||

|| ವಚನ ||

ಇಂತೆಂದುಪ್ರಪಂಚತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವಂಪೇಳಲು ಪರಮಾರ್ಥ
ಏನೆನುತೀರ್ದನೆಂದರೆ

|| ೨೮೩ ||

|| ರಾಗ ಸುರುಟಿ- ಝಂಪೆತಾಳ ||

ಎಲೆಪ್ರಪಂಚನೆನ್ನಬಲುಹ ಪೇಳದಿರು |
ತಿಳಿಯೆನೆನಬೇಡನಿನ್ನಳಬಳವನೆಲ್ಲಾ

|| ಪ ||

ಅಂದವಹವೇದಪೌರಾಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ |
ನಿಂದಿಪವು ನಿನ್ನ ಕಡುನೀಚನೆಂದು ||
ಹೊಂದುವೆಯಹರಿಭಕ್ತರಿಂದವರಕೇಳೆಲವೊ|
ಮಂದಮತಿನಿನ್ನಿರವನೆಯದಿದಿರಾದೆ

|| ೨೮೪ ||

ಬಲಿ ಪ್ರಹಲ್ಲಾದಾಂಬರೀಶ ಧ್ರುವನಕ್ರೂರ|
ಕಲಿವಿಭೀಷಣನುವಿದುರನು ಉದ್ಭವ ||
ಸಲಿಸಂಭವ ಮುಖ್ಯರಳುಕಿದರೆನಿನಗೆಕೇ|
ಳೆಲವೊನಿನ್ನಿರಗೊಡದೆಹಳುವಕಟ್ಟಿದರು

|| ೨೮೫ ||

ನಿಲ್ಲೆಲವೊಲೋಕನಿಂದ್ಯನೆ ಈಕ್ಷಣದಿ ನಿನ್ನ |
ಹಲ್ಲಕಳಚಲು ಹೊಯ್ದು ಬಡಿದುಬಳಿಕ ||
ಚೆಲ್ಲುವೆನು ದಿಗ್ವಿಜಯಲೋಕದೊಳುಪರಮಾರ್ಥ|
ನಲ್ಲದಿರೆನಿಲ್ಲೆನಿಸಿ ಮಿಲ್ಲಕೇಳೆಲವೊ

|| ೨೮೬ ||

|| ರಾಗ [ಫರಜು]-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಎಂದಮಾತಿಗೆಭುಗಿಲೆಂದುಕೋಪಿಸುತಾಗ|
ಹೊಂದಿಸಿ ಭೇದವಿಷಾದವೆಂಬ ||
ಅಂದವಾದೆರಡಸ್ತದಿಂದಿಟ್ಟುಪರಮಾರ್ಥ|
ನೊಂದೆನೋಡೆನುತ ಪಚಾರಿಸಿದ

|| ೨೮೭ ||

ಸಾಧುಸಜ್ಜನರೆಲ್ಲಕಳವಳಿಸಲುಕಂಡು
ಮೋದದಿಪರಮಾರ್ಥನಿದಿರಾಗುತ ||
ಹೋದನೀನೆಲವೊನೋಡೆನುತಲಾರ್ಭಟಿಸಿ
ಭೇದಮುಸಲವ ಕೊಂಡರಗಿದನು || ೨೮೮ ||

ಹೊಡೆದ ಮುಸುಲಘಾಯಕಡಿಮಗುಚುತನಡ |
ನಡುಗಿಪ್ರಪಂಚನುಬೀಳೆ ಕಂಡು ||
ಝಡಿಮಕ್ಕಳ ಕಟ್ಟಿ | ಹಿಡಿದೆಳೆದೊಯ್ದನು |
ಪೊಡವಿಪ ನಿಜಬೋಧನೆಡೆಗಾಕ್ಷಣ || ೨೮೯ ||

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಧರಣಿಪತಿಕೇಳಪ್ರಪಂಚನಪಿಡಿದು ಕೈಗಟ್ಟಿ |
ಪರಮಾರ್ಥನೆಳೆದೊಯ್ದ ನಿಜಬೋಧಗೊಪ್ಪಿಸ |
ಛರಿತುಕಡುದುಃಖದಿಂಮೋಹನೃಪನಿರೆಕಂಡು ಅಹಂಕಾರಜ್ಞಾನರು ||
ಅರಸಂಗೈದೈಯಮಂಪೇಳ್ತಾವಿಬ್ಬರುಂ |
ಧುರಕಸನ್ನಾಹದಿಂದೈತಂದುನಿಂದಿರಲ್ |
ಮೆರೆವಜ್ಞಾನಾಧಿಪಂವೈರಾಗ್ಯರೊಂದಾಗುತಿದಿರಾಂತರುತ್ಸವದೊಳು || ೨೯೦ ||

[ಅಹಂಕಾರ-ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಯುದ್ಧ]

|| ವಚನ ||

ಆಗಲಾಅಹಂಕಾರನಂಕಾಣತಂಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಂ ಏನೆಂದು ಪಚಾರಿಸುತಿದನು ಎಂದರೆ || ೨೯೧ ||

|| ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಸಾರಲೋ ಅಹಂಕಾರ ನೀನೀಗ |
ಹೋರಬೇಡಲೊಜಯದೋರದೆನ್ನೊಡನೆ || ಪ ||

ಮಾನಸನೃಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆಮೆಚ್ಚಿಮೋಹನಾ |
ಧೀನಕೀಪುರವಿತ್ತು ಕರೆದಿಲ್ಲಿನಿನಗೆಪು |
ಧಾನಿಕೆ ಇತ್ತನಂತೆ || ಆ ತರಳನ |
ನೀನೆ ಬೆಳೆಸಿದೆಯಂತೆ || ನಮ್ಮೊಳು ಯುದ್ಧ |
ಕಾನುವಂದದಿಮಿಂಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಿದೆಯಂತೆ || ಸಾರಲೋ || ೨೯೨ ||

ಮೊದಲೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತರತಿಮೂರ್ಖರವರಿಗೆ |
ಒದಗಿದನೀಕಡುಮಿಂಗಳನ್ನವರಿಗೆ |

ಕದನಕೈಕಳುಹಿಸಿದೆ || ನಮ್ಮಲಿ ಬಂಧಿ |
ಗೊದಗಿಸಿ ಬೀಳಿಸಿದೆ || ಬಳಿಕನೀನು |
ಹದನರಿಯದೆ ಎನಗಿದಿರಾಗಿ ನಿಂದೆ || ಸಾರಲೋ || ೨೯೩ ||

ತನುಪುರವಬಿಟ್ಟೀಕ್ಷಣದಿ ಓಡುವದಿನ್ನು |
ಗುಣವುನಿನಗೆಕೇಳದಣಕದಿ ಎನ್ನೊಳು |
ರಣಕನಿಂತರೆ ಕೊಲ್ತೆನು || ಆಘೋರಬಂ |
ಧನವನಿನಗೆ ಮಾಳ್ತೆನು || ನಿವೃತ್ತಿಯು |
ತನಯರಿಗೀಪುರವನು ಕೊಡಿಸುವೆನು || ಸಾರಲೋ || ೨೯೪ ||

|| ವಚನ ||

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಿಂತೆನೆಕೇಳುತಾಅಹಂಕಾರಏನೆನುತೀರ್ದನೆಂದರೆ || ೨೯೫ ||

|| ರಾಗ [ದೇಶಿ]-ಏಕತಾಳ ||

ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ | ಜ್ಞಾನನೆಕೇಳು |
ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ || ಪ ||
ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾದರೆ ಬೇಗ | ನಿನ್ನೊಡಿಸುವನೀಗ |
ಎನ್ನಗೆಲುವರುಂಟೆಪೇಳು | ಎನ್ನಿರವ ಪೇಳ್ವೆಕೇಳು |
ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ || ಅ.ಪ ||

ಎನ್ನಿಂದಾಯಿತಾತ್ರಿಗುಣವು | ತನ್ನವಾದವೀತತ್ವವು |
ಎನ್ನಬಂಧುಬಳಗವು | ಎನ್ನವರೆನಿಸಿಹವು |
ಮನ್ನಣೆಯ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆಬಿಟ್ಟೆ || ಆತನಾತ್ಮಜಗೆ |
ಮುನ್ನ ಒಂದುಭಾಗವ ಕೊಟ್ಟೆ || ರುದ್ರನೊಡಲೊಳು |
ಎನ್ನಸರ್ವಸ್ವಗಳ ಇಟ್ಟೆ || ಇವರಿಂದಧಿಕ |
ಮನ್ನೆಯರುಂಟೆಂಬುದು ಸಟ್ಟೆ || ಆದಿಸೃಷ್ಟಿಯೊ |
ಳೆನ್ನತಾಯಿಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಕಾಣೊ || ಮೂರುಲೋಕದಿ |
ಎನ್ನಪೆಸರು ಮಹತತ್ವನಾನೊ || ಪಂಚಭೂತಗಳು |
ಎನ್ನವರುಸಂಶಯವು ಮಾಣೊ || ದೇವಾದಿದೇವ |
ರೆನ್ನ ಭೀತಿಗಂಜುವರಿನ್ನೇನೊ || ಕೇಳೆಲೊ ನೀನು |
ಇನ್ನುಳಿದಮೇಲಾದವರು | ಎನ್ನಮಗನಸೇರಿದವರು |
ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ || ೨೯೬ ||

ನಾನುನಾನು ಎನ್ನುವರು | ನಾನೇನೆಂದವರಿಯರು |
 ನಾನೇನಾದರೆನ್ನಬಿಡರು|ನಾನಲ್ಲದಾರನರಿಯರು|
 ಏನನೆಂಬೆ ಎನ್ನ ಭಾಗ್ಯವ || ಎನ್ನಾತ್ಮಜ ಅ|
 ಜ್ಞಾನನ ಸಂಪನ್ನಶ್ಲಾಘ್ಯವ || ಸರ್ವರೋಳತಾನಾ|
 ಧೀನವಾಗಿರುವ ಯೋಗ್ಯವ || ಈತನಿದ್ದಲ್ಲಿ |
 ಕಾಣಿಸುವ ಸಿರಿಯ ಭಾಗ್ಯವ || ಗಳಿಸಿದರ್ಥವ |
 ತಾನುಣ್ಣರು ಪರರಿಗವರು ಬಿಡರು || ದೇಹಿಯೆಂದೆನುತ |
 ಪ್ರಾಣವಬಿಟ್ಟರೂ ಕಾಸಕೊಡರು || ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ |
 ಕಾಣಲೂಕಾಣದಂದದತೊಡರು || ಆರಾದರವರ |
 ಗೋಣಮುರಿದುಸುಲಿಯದನಕ ಬಿಡರು ||ನಲಿವುತ್ತಿವರು ಕೆಡರು |
 ನೀನರಿದು ಯುದ್ಧಕೀಗ | ಏನೆಲೊ ಬಂದೆಯೊ ಬೇಗ |
 ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ || ೨೯೭ ||

ನೀನೊಲಿದವರುಕೆಟ್ಟು | ಏನುಇಲ್ಲದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು |
 ಮಾನಿನಿಮಕ್ಕಳ ಬಿಟ್ಟು | ಮಾನಾಪಮಾನವ ಸುಟ್ಟು |
 ಕಾನನ ಕಾನನವ ತಿರುಗುತ್ತ | ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖ|
 ಏನೂಇಲ್ಲವೆಂದು ಮರುಗುತ್ತ || ಗೋವಿಂದಕೃಷ್ಣ |
 ನೀನೆಕಾಯೊ ಎಂದು ಎರಗುತ್ತ || ಮನದಿಹರಿಯ |
 ಧ್ಯಾನಿಸುತಲ್ಲಿಯೆ ಸೊರಗುತ್ತ || ಲೀನವಾಗುತ್ತ |
 ಮೌನವಿಡಿದುಬಸವನಂತೆ ಬೆಳೆದು || ಮರುಳರಂದದಿ|
 ನಾನಾತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳತುಳಿದು || ಆರಾದರೊಲಿದು|
 ಏನು ಕೊಟ್ಟರದಕೆ ಬಾಯ ಕಳೆದು ||ತಿನ್ನುತಭಾಗ್ಯ
 ಹೀನನಾದವರಬಳಿಗೆ ಸುಳಿದು || ತಮ್ಮೊಳ್ ತಾ ತಿಳಿದು|
 ಏನೆಂಬೆನುನಿನ್ನವರುಹೀನರಾಗಿ ಚರಿಸುವರು ||
 ಎನ್ನೊಳಿದಿರಾಗುವರೇನೊ || ೨೯೮ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ಝಂಪತಾಳ ||

ಖೊಳಹಂಕಾರನಿ | ನ್ನೇಳಿಗೆಯ ಬಗುಳುತಿಹೆ |
 ಕೇಳು ನಿನ್ನಿಷ್ಟಪಡದವರು ||
 ಆಳುವೆಯಬಿಟ್ಟುಯಮನಾಲಯಕೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು |
 ಕೀಳುನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುವರು || ೨೯೯ ||

ನಿನ್ನ ಸುತನೊಲಿದವರು| ನಿರ್ಣಯಕೆ ನರಕಿಗಳು |
 ಕುನ್ನಿಕ್ರಿಮಿಕೀಟಯೋನಿಗಳು ||
 ಇನ್ನು ಇನ್ನುದಿಸುತ್ತ | ಬನ್ನಬಡುತಿಹರು ನರ |
 ಕಾರ್ಣವದಿ ಬಳಿಕ ಬೀಳುವರು || ೩೦೦ ||

ಕರುಣದಿಂ ತಾನೊಲಿದ | ಪರಮಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ |
 ಮರಣಜನನಾದಿಗಳ ಬಿಡಿಸಿ ||
 ಸುರಪದವ ಹರಪದವ | ಸರಸಿಜೋದ್ಭವ ಪದವ |
 ಹರಿಯಸಾಯುಜ್ಯ ಕೊಡಿಸುವೆನು || ೩೦೧ ||

ಎನ್ನ ಸುತನೊಲಿದವರು|ಏಕದೃಢವಾಗುವರು|
 ಮನ್ನಿಪರು ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ||
 ಚೆನ್ನಕೃಷ್ಣನತಿಳಿವ ವರ್ಣವರುಹುವರುಬಳಿ|
 ಕೆನ್ನನವರಿಗೆ ತೋರುವರು || ೩೦೨ ||

ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಶಾಂತಿಕ್ಷಮೆ ದಮೆ ಪುಣ್ಯ |
 ಗುಪಿತವೇದಪುರಾಣ ಶ್ರವಣ ||
 ಅಪರಿಮಿತದಯೆಪ್ರಾಣಿವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹರಿಭಕ್ತಿ |
 ಉಪಯೋಗ ಯೋಗಧಾರಣವು || ೩೦೩ ||

ಶರೀರವನುಮರೆದು ಇಹ | ಪರದಾಸೆಯನು ತೊರೆದು|
 ಉರುವವಾಸನೆಯ ಸಂಹರಿದು ||
 ಹರುಷರಸದಲಿ ಮೆರೆದು | ಹರಿದಾಸರೊಡವೆರೆದು|
 ಚರಿಸುತಿಹರೆನ್ನವರ ಬಿರಿದು || ೩೦೪ ||

ತನ್ನಂತೆ ಪರರೆಂದು| ಮನ್ನಿಸುವ ಸದ್ಗುಣವು |
 ಎನ್ನಿಂದಲಹುದುತ್ರಿಜಗದಲಿ||
 ನಿನ್ನ ತಲೆಯೊಡೆದೀಗ | ಬನ್ನಕಿಕ್ಕದೆಬಿಡೆನು|
 ಇನ್ನುನೋಡದಿರು ನಿಲ್ಲೆಂದ || ೩೦೫ ||

|| ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ-ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಎಂದ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಕೋಪ |
 ದಿಂದ ಅಹಂಯೆಂಬ ಶಕ್ತಿ |
 ಯಿಂದಿಡಲು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿ | ಯಿಂದುರುಹಿಸಲು ||

ಒಬ್ಬನುಳಿದನೆನ್ನಬೇಡ |
ಹಬ್ಬಿಸುವೆನನೇಕಬಲವ |
ಸರ್ಬಲೋಕವೆಲ್ಲವೆನ್ನ |
ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಇಹುದುಕಾಣೊ || ನೋಡು ಎನ್ನ || ೩೧೯ ||

ಆರುಸೋತರೇನು ನಾನು |
ವೀರನಹೆನುತ್ರಿಜಗವೆಲ್ಲ |
ಗಾರುಗೆಡಿಸಿ ನತವಗೈವ |
ವೀರನೆಂಬುದರಿಯೆಯೇನೊ || ನೋಡು ಎನ್ನ || ೩೨೦ ||

ರೂಹುಗೊಂಡಿರುವರಿಗೆಲ್ಲ |
ಮೋಹನವರ್ಗಮೂಲವೆಂಬು |
ದೂಹೆ ತಿಳಿಯದಾದೆಯೇನೊ |
ಆಹವದಲಿತೊರ್ಪನೀಗ || ನೋಡು ಎನ್ನ || ೩೨೧ ||

ಕೊಂದುಕಳೆವೆನ್ನಿನೀಗ |
ಹೊಂದಿದವರಸಹಿತೆಮ್ಮವರ |
ಬಂಧಿಯನ್ನುಬಿಡಿಸಿತಂದು |
ಚಂದದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳ್ವೆ || ನೋಡು ಎನ್ನ || ೩೨೨ ||

|| ವಚನ ||

ಮೋಹರಾಜನಿಂತೆನುತ್ತಿರೆನಿಜಬೋಧೋತ್ತಮ ಏನೆನುತೀರ್ದನೆಂದರೆ || ೩೨೩ ||

|| ರಾಗ [ಘಂಟಾರವ-ಅಷ್ಟತಾಳ] || (ಖ್ಯಾಲು)

ಖೊಳಮೋಹನೆಕೇಳು | ತಾಳುನಿನ್ನಶೌರ್ಯವ ||
ಬಾಳುಗೆಡಿಸುವೆನು || ಖೊಳಮೋಹನೆ ಕೇಳು || ೩೨೪ ||

ಧುರದೊಳುನಿನ್ನಗೆಲ | ಲರಿಯೆನೆಂದೆನಬೇಡ |
ಬರಿದನೀಕೆಡಬೇಡೆಂ | ದೊರೆವೆನೊಂದುವಾಕ್ಯವ || ೩೨೫ ||

ಜಂಗುಳಿ ಜಗವ ನೀ | ನುಂಗಿರುವೆಯೆಂಬೆಲೊ |
ಕಂಗಳನುಗುಳಿಸಿ | ವಿಂಗಡಿಸುವೆ || ೩೨೬ ||

ಲೋಕದೊಳಗೆ ನೀನೆ | ಏಕಾಂಗಿವೀರನೆಂಬೆ |
ಸಾಕುಸಾಕೆಂದೆನಿಸಿನೂಕಿ ಕಳೆವೆ ನಿನ್ನ || ೩೨೭ ||

ನಿನ್ನವರೆಲ್ಲಸೋತು | ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡು |
ಕುನ್ನ ನೀನಿರಿದಾದೆ | ಬನ್ನಬಡಿಸುವನೀಗ || ೩೨೮ ||

|| ರಾಗ [ಕಲ್ಯಾಣಿ]-ಏಕತಾಳ ||

ಹೆಚ್ಚುಮಾತನಾಡಬೇಡ | ಹುಚ್ಚುಬೋಧನೆ ಎನ್ನ |
ಹೆಚ್ಚುಗೈಯನರಿಯೆಯೇನು | ಉಚ್ಚರಿಪೆ ಕೇಳು ನಾನು || ಪ ||

ನಿತ್ಯನೇಮಜಪತಪವು | ಪ್ರತ್ಯದಾನಧರ್ಮಜ್ಞಾನ |
ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯನಿವೃತ್ತಿಬೋಧೆಯು ||
ಸತ್ಯಧ್ಯಾನ ಧಾರಣಸಾಧುತ್ವತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಪ್ರ |
ಸ್ತೋತ್ರಮಿಂತೆನ್ನದಿರು ದೇಶತ್ಯಾಗವಹುದು ಕಾಣೊ || ೩೨೯ ||

ಮೋಹದಿಂದಪ್ರೀತಿರತಿ | ಮೋಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ |
ಮೋಹದಿಂದ ಸಿರಿಸಕಲಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ತಿ ||
ಮೋಹನಾನು ಎನ್ನಬಿಟ್ಟು | ಆವುದುಂಟುಕೇಳೆಲವೊ |
ಆಹರಿಭಕ್ತರ್ಗ ಜಗ | ನೋಹನನೆಂದೆನಿಸಿದೆ || ೩೩೦ ||

ಮಾಯೆಯೆನ್ನತಾಯಿಕಾಣೊ | ರಾಯರೆನ್ನಬಂಧುಗಳು |
ತೋಯಜಸಂಭೂತನಾಕಾ | ತ್ಯಾಯನೀಧವ ||
ಪ್ರೀಯರವರೆನಗೆನಮ | ಹಾಯಶೂರನಿನ್ನನೀಗ |
ಸಾಯ[ಬಡಿವೆ ಬಂದು] ಬಿಡಿಸು | ವಾಯತರುಂಟೇನೊ ಪೇಳು || ೩೩೧ ||

|| ರಾಗ ಕಾಂಭೋದಿ-ಅಷ್ಟತಾಳ ||

ಮೂಢಮೋಹನೆಬಂದ್ಯಾಕೆ ಬಗುಳುವೆ |
ಕೇಡನೋಡದೆನ್ನಿನೀನೆ ಪೊಗಳುವೆ || ಪ ||

ಸತ್ಯವ್ರತಾದಿಗಳಿರಲವೇದಾತ್ಮ |
ಸ್ತೋತ್ರವಗೈವೆಕೇಳೆಲೊ ಮೂರ್ಖನೆ ||
ಸತ್ಯಕೋಸ್ಕರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಸ್ಮಶಾನದಿ |
ಪತ್ನಿಯ ಕೊಲುವಾಗ ಎತ್ತಲಡಗಿದೆಯೊ || ೩೩೨ ||

ವ್ರತವಳಿದಪುದೆಂದುಸತಿಮೋಹಿನಿಗತನ್ನ |
ಸುತನಶಿರವ ಕಡಿದಿಡುವಾಗಲು ||
ರತಿಪತಿಪಿತರುಗ್ಮಾಗದನಿಗೊಲಿಯುವಾಗ |
ಗತಿಗುಂದೆಯೊಪೇಳುಶಿಥಿಲಪೌರುಷನೆ || ೩೩೩ ||

ಪತ್ತಿಯ ನೆರೆದಾಚ್ಚೆಯುಳಿದಾತ್ಮಜನಕಂಡು|

ತಪ್ಪತ್ತೈಲದಿಹಂಸದ್ವಜನೋಯಿಸೆ ||

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನರಹರಿಕಾದನು ನೀನೆಲ್ಲಿ |

ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದೆಯೊಧೂರ್ತ ಕೇಳಲವೊ || ೩೩೪ ||

ಕೇಕಿಕೇತನನರ್ಥತನುವನುಕಪಟದಿ|

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಕೇಳಲಾಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ||

ತಾಕೊಯ್ದುಕೊಡುವಕಾಲಕೆಹರಿಮೆಚ್ಚಿದ |

ನೀ ಕಾಡಹೊಕ್ಕು ಕೊಂಡಿದೆಯೇನೆಲವೊ || ೩೩೫ ||

ಮೆರೆವದಧೀಚಿಕಪೋತಶಬರಿಗಳು|

ಪರರುಪಕೃತಿಗೆ ತನುವ ತೆತ್ತರು ||

ದುರುಳನೀಮೋಹನೆಂದೆಂಬೆನ್ನಯ ಸತ್ವ |

ದಿರವನವರ ಮುಂದೆ ಮೆರೆಯಲಿಲ್ಲೇಕೊ || ೩೩೬ ||

ಅರಿಯದಜ್ವರಸೇರಿ ಮೆರೆವೆನೀನಲ್ಲದೆ |

ಗರುವರಾದವರು ನಿನ್ನಿರಗೊಟ್ಟರೆ ||

ಧುರಕಿದಿರಾಗೀಗ ತರಿದೀಕ್ಷಣದಿ ನಿಮ್ಮ |

ವರ ಬಳಿಯಲಿ ನಿನ್ನ ಸೆರೆಗೆ ನೂಕಿಸುವೆ || ೩೩೭ ||

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಸುಜನಾಭರಣದಮಾತಂ|

ನಿಜಬೋಧಂ ಪೇಳಿಕೇಳ್ವ ಮೋಹನೃಪಾಲಂ||

ಗಜರುತಕೋಪದಿತನ್ನಯ|

ಭುಜಗಳ [ಸ್ಫುರಿಸುತಲಾ]ಹವಕೊದಗಲ್ಭರದಿಂ || ೩೩೮ ||

|| ರಾಗ ಬೇಗಡೆ-ಪಂಚಘಾತ ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಎಲೆಲೋಬೋಧರಾಯ ಎನ್ನ ಬಲುಮೆಯನೀನರಿಯೆನ್ನ|

ಕೊಲುವೆನೀಗಲೆನುತಬಾಹುಗಳನು ಜಡಿದನು || ೩೩೯ ||

ದ್ರೋಹವೆಂಬಧನುವಪಿಡಿದುದುರ್ವಿಚಾರತೆಬ್ಬ ಬಿಗಿದು|

ಮೋಹಿತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸೆಳೆದು | ಬೋಧಗೆಸೆದನು || ೩೪೦ ||

ಸಾಧುತನದ ಧನುವಪಿಡಿದು| ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯತೆಬ್ಬ ಬಿಗಿದು|

ಬೋಧಿತಾಸ್ತ್ರವೆಸೆದುಮೋಹ | ಧನುವ ಕಡಿದನು || ೩೪೧ ||

ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ ಮೋಹನಾಗ |ದಂಭಶರವನೆಸೆಯೆ ನಿರಾ|

ಲಂಬಶರವ ಸೆಳೆದುಬಿಡುತ | ಬಿಂಬಗೆಡಿಸಿದ || ೩೪೨ ||

ಸೆಳೆದುವಂಚನಾಸ್ತ್ರವನ್ನು| ಮುಳಿದುಬೋಧಗೆಸೆಯೆ ಕಂಡು|

ಬಳಕನಿಷ್ಟಪಂಚಶರದಿ | ಗೆಲಿದನಾಕ್ಷಣ || ೩೪೩ ||

ಧೀರಬೋಧತಡೆಕೊಳ್ಳೆಂದು| ಕ್ರೂರಶರವಬಿಡಲುಜ್ಞಾನ |

ಸಾರವೆಂಬಶರದಲದನಿವಾರಿಸಿದನು || ೩೪೪ ||

ರಾಯಬೋಧನಿದಕೊಯೆಂದು| ಮಾಯಶರವಬಿಡಲುನಿ |

ಮಾರ್ಯಶರವಬಿಟ್ಟುಕ್ಷಣದಿ | ವಾಯಗೈದನು || ೩೪೫ ||

|| ರಾಗ ಪಂತುವರಾಳಿ-ಮಟ್ಟಿತಾಳ ||

ಭಳಿರೆಬೋಧಧನುವಕಡಿದೆಲಾ| ನಿಲ್ಲೆಲೋ ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು |

ನಿಲಿಸುವನೀಕ್ಷಣದಿ || ಭಳಿರೆಬೋಧ || ಪ ||

ಸೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಶರಗಳೆಲ್ಲ | ಗೆಲಿದನೆಂಬ ಗರ್ವವನ್ನು|

ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡನಿನ್ನ|ಕೊಳುಗುಳದಲಿ ಗೆಲಿದುಲೋಕ |

ದೊಳಗೆ ಮೋಹಗಿದಿರಲ್ಲಿನಿಸುವೆ ||ನಿನ್ನತಾಯ|

ನೆಳೆದುಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಶಕೆ ಕೊಡಿಸುವೆ ||ಕಾಯಪುರವ |

ಬಳಕ ಸುಖದಿಂದಳುಕದಾಳುವೆ ||ಸ್ಥಿರದಲಿರುವೆ|

ಭಳಿರೆಬೋಧಧನುವಕಡಿದೆಲಾ || ೩೪೬ ||

ವಾಶಿಯುಳ್ಳಡೆತಡೆದುಕೊಳ್ಳೆಂದು| ಆಶೆತ್ಯಷ್ಟಕಲ್ಪನೆಯು|

ಮೋಸದಿಟ್ಟಿಭ್ರಾಂತಿದು | ವಾಸನೆರವಿಶಕ್ತಿಗಳನು|

ಪಾಶಗೂಡಿ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡನು || ಭಾವ ಬಲು ಶ |

ಭಾಸುಯೆಂದು ಭುಜವಹೊಯ್ದನು || ತಿರುಹಿಸುತಲೆ |

ಬೀಸಿ ಬೋಧರಾಯಗೆಸೆದನು || ಬೇಗದಿಂದ |

ಭಳಿರೆಬೋಧಧನುವಕಡಿದೆಲಾ || ೩೪೭ ||

ಧೂರ್ತಮೋಹಶಕ್ತಿಗಳನು| ವೃಥಾಗೈದೆ ನೀನೆನುತ್ತ |

ಭಕ್ತಿಶಾಂತಿಕ್ಷಮೆದಯಾದಿ| ಯುಕ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧಿ ಬುದ್ಧಿ|

ಯಸ್ತಗಳನು ಸೇದಿಬಿಡಲವು || ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತರ |

ಅಕ್ಷಿಗಳನು ಭಕ್ಷಿಸಿದವು || ಬಳಕನಿಜಬೋ|

ಧೋತ್ತಮನ್ನಬಳಿಗೆ ಬಂದವು || ಬಿಟ್ಟಶರವು|
ಭೂಪಕೇಳು ಅಚ್ಚರಿಯನು

|| ೩೪೮ ||

ಚೋರಮೋಹನನ್ನಸಂಸಾರಸಾಕೆನಿಸುವಡಿದೆಕೊ|
ಭಾರಕಮಿತವಾದನಿದಾರ್ಢ್ಯಗದೆಯ ನೋಡೆನುತ್ತ |
ತೋರಿತಿರದಮೇಲೆ ಹೊಯ್ದನು || ಡೆಂಡೆಣಿಸುತ|
ಚೀರಿಮೋಹಹಾರಿಬಿದ್ದನು || ಮುಖದಿ ರಕ್ತ |
ಕಾರಿಕೊಳುತ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡನು || ಬಳಿಕಬೋಧ|
ವೀರವಿಜಯನಾಗಿ ಮೆರೆದನು || ಭೂಪಕೇಳು ||
ಮೋಹನೃಪನ ಗೆದ್ದನಾಕ್ಷಣ

|| ೩೪೯ ||

[ಮೋಹ ಪರಾಜಯ, ಬೋಧವಿಜಯ]

|| ಕಂದಪದ್ಯ ||

ಜನಪತಿಲಾಲಿಸು ಮೋಹನ |
ರಣದೊಳ್ ಕೆಡಹಲೈಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಾ|
ಕ್ಷಣದೊಳಗನಿಬರನುಂಬಂ|
ಧನಕಂವಿಂಗಡಿಸಿದರ್ವೈರಾಗ್ಯದ ಮತದಿಂ

|| ೩೫೦ ||

|| ರಾಗ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ತ್ರಿಪುಡತಾಳ ||

ಭಕ್ತಿಭಾವರವಶದಿಮೋಹನ |
ನಿತ್ತ ವೈರಾಗ್ಯನಲಿ ಕಾಮನ |
ನಿತ್ತುಶಾಂತಿವಿಚಾರರೊಶದಲಿ|
ಧೂರ್ತ ಕ್ರೋಧವನಿಟ್ಟರು || ಕೇಳುಭೂಪ

|| ೩೫೧ ||

ಭೇದ ಮತ್ತರ ಲೋಭ ಮದನನು|
ಆದಿ ಸುವಿವೇಕನಲಿ ಸಂತತ |
ಬಾಧೆಗೊಳಗಹ ತೆರದೊಳಿಟ್ಟರು|
ಆ ದುರಾತ್ಮರನೆಲ್ಲರ || ಈ ತೆರದೊಳು

|| ೩೫೨ ||

ದುಷ್ಟಆಜ್ಞಾನನುದಂಭನ |
ಕೆಟ್ಟ ಭ್ರಮವಿವೇಕದ್ವೇಷನ|
ಹುಟ್ಟುನಿಂದ್ಯನಸಹಿತದೇಶ|
ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡಿದರಾಕ್ಷಣ || ನಿಲ್ಲಗೊಡದೆ

|| ೩೫೩ ||

ಖೊಳಹಂಕಾರನ್ನಜ್ಞಾನನ |
ಕಾಲಕಳಯಿಕೆಹಾಕಿಬೋಧ ನೃ |
ಪಾಲಪ್ರವೃತ್ತಿಯಪಿಡಿದುನಿವೃತ್ತಿಯೊ|
ಳಾಳುಗೆಲಸಕೆ ಇಟ್ಟನು || ಮಿಸುಕಗೊಡದೆ

|| ೩೫೪ ||

ಆಸೆಮೊದಲಾದನುಚೆಯರ ಪರ|
ಆಸುಜ್ಞಾನನಬಳಿಯಲಡಗಿಸಿ |
ಲೇಸೆನಿಸಿತನುಪುರವನಾಳ್ವನಿ|
ದೋಷಿ ಬೋಧನೃಪಾಲನು || ಲೋಕಹಿತದಿ

|| ೩೫೫ ||

ಭರದಿ ಪ್ರಾಪಂಚರಿಗೆಕ್ಷಮೆದಯೆ|
ಯರನುಕಾವಲನಿಕ್ಕಿ ಸಂತತ |
ಮೆರೆವಪರಮಾರ್ಥನ್ನಸೇವೆಯೊ |
ಳಿರಿಸಿ ಸುಖದಿಂದಿದರ್ಢ್ಯನು || ಬೋಧನೃಪನು

|| ೩೫೬ ||

|| ವಾರ್ಧಕ ||

ಭೂಪಕೇಳಿಂತುಪ್ರವೃತ್ತಿಯಬಳಗಮೆಲ್ಲಮಂ|
ಲೋಪಮಂಗೈದುಜ್ಞಾನೇಶಪರಮಾರ್ಥರೆಂ|
ಬೀಪ್ರಧಾನರಸೋದರಿಯರಗ್ರಜರ್ಗೊಡಿಜನನಿಯಾಜ್ಞೆಯ ಮೀರದೆ ||
ತಾಪ್ರೇಮದಿಂಬೋಧಗಂಗಪುರವಿತ್ತುತಾ|
ಕೋಪವಿರಹಿತನಾಗಿಮನರಾಜ ನಿವೃತ್ತಿಯೊಳ್|
ಸ್ಥಾಪನಂತಾನಾಗಿ ದೇಹಿಯೊಡನಿರುತೀರ್ದನನುದಿನಂ ಪೇಳಿದಂತೆ || ೩೫೭||

ಅರಸನೀನೀತೆರದಿ ಮನವನಾನಿವೃತ್ತಿಯೋ
ಳಿರಿಸುನಿನ್ನೊಶವಪ್ಪನೆಂದಾ ಪರೀಕ್ಷಿತಂ|
ಗೊರೆದನಾಯೋಗೀಂದ್ರನೆಲೆಶೌನಕಾದಿಋಷಿಗಳಿಗಿದನುತಿಳಿಯಲೆನುತಾ||
ಕರುಣದಿಂಸೂತಪೌರಾಣಿಕಂ ಪೇಳ್ವ ಮನ |
ಚರಿತಮಂ ಸಜ್ಜನರುಮೆಚ್ಚುವಂದದಲಿ ವಿ
ಸ್ತರಿಸುವಂತೀಮತಿಯನಿತ್ತನಗೆಪೇಳಿಸಿದ ಗುರುವೆಂಕಟೇಶ ಮುದದಿ || ೩೫೮||

[ಮಂಗಳ]

|| ರಾಗ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ಏಕತಾಳ ||

ಮಂಗಳಮಾರಮಣಗೆಮಂಗಳಲಜ |

ಗಂಗಳಪೊರೆವಗೆ ಜಯಮಂಗಳ

|| ಪ ||

ವರ್ತಿಪ ಮಾಯಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರ್ಜಿಸಿ|

ಚಿತ್ತವ ನಿವೃತ್ತಿಯೊಳಿರಿಸಿ ||

ಭಕ್ತಿಯೊಳಗೆ ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆಗೈಯುವ |

ಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗೆ || ಮಂಗಳ

|| ೩೫ ||

ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಮೋಹಾದಿಗಳ ಜೈಸಿ|

ಭಾವವಿರಾಗವಿಚಾರಗೈದು ||

ಆವಿವೇಕದಿ ನಿಜಬೋಧೆಯಿಂದನುದಿನ |

ಭಾವಿಪ ಸುಜನಸಂಜೀವನಿಗೆ || ಮಂಗಳ

|| ೩೬ ||

ಪರಮಾರ್ಥದಿ ನಿಷ್ಕರಿಸಿಹಂಕೃತಿಯನು|

ತರಿದು ಆನಂದಜ್ಞಾನವ ಗಳಿಪ ||

ಶರಣರ ಹೃತ್ತರಸಿರುಹದಿ ಸಂತತ |

ಇರುವ ಶ್ರೀಗುರುವೆಂಕಟೇಶ್ವರಗೆ ||

ಮಂಗಳ ಮಾರಮಣಗೆ || ಮಂಗಳ

|| ೩೭ ||

|| 'ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ'ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಪದ ೩೬೧ಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಂ || ಶುಭಮಸ್ತು ||

* * * * *

ಶಬ್ದಾರ್ಥಸೂಚಿ

(ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ)

ಅಟಮಟ- ಮಾಯೆ (೨೪೧)

ಅಲಗು-ಅಸ್ತ (೧೮)

ಅಳಬಳ- ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ (೨೪೬)

ಆಕೆವಾಳ-ಶೂರ (೧೮೨)

ಆಸು-ಅಷ್ಟು (೧೪೩)

ಆಹ್ವಯ- ಹೆಸರು (೭, ೮)

ಇಷ್ಟರಾ ವಶಿ- ಕಾಮ (೨೩೧)

ಉನ್ನಿ- ಪರಮಾನಂದಸ್ಥಿತಿ (೧೦೧)

ಎಬ್ಬಟ್ಟು- ಎಬ್ಬಿಸಿ ಓಡಿಸು (೨೮)

ಒಳವುಬೇಹು- ರಹಸ್ಯಶೋಧನೆ (೨೧೨)

ಔಕು-ಅಮುಕು (೨೦೨)

ಕೇಕಿಕೇತನ-ಮಯೂರಧ್ವಜ (೩೩೫)

ಗಯಾಳ- ಹೇಡಿ, ಕಪಟ (೨೫೫)

ಗುಡಿ- ಪತಾಕೆ (೨೧೩)

ಚೂಣಿ- ಸೈನ್ಯ (೨೧೫)

ಡೆಂಡಣಿಸು- ಭಯಗೊಳ್ಳು (೩೪೯)

ನಮಹಾಯಶೂರ- ಪರಾಕ್ರಮಿಯಲ್ಲದವನು (೩೩೧)

ನಿರ್ವಾಹ- ಮೋಕ್ಷ (೨೭೨)

ನಿಷ್ಕರಿಸು- ನಿರ್ಣಯಿಸು (೩೬೧)

ನೀಕು- ಮಣ್ಣುತುಳಿದು ಹದಮಾಡು (ತುಳು), (೨೦೨)

ಪೈಸರಿಸು-ಜಾರು, ಕುಸಿಯು(೨೧೪)

ಪೊಳಲು-ಪಟ್ಟಣ (೩೦೫)

ಪ್ರಸ್ತೌತ್ಯ- ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ (೩೨೯)

ಬಿಕ್ಕಿ-ಭಿಕ್ಷೆ (೧೯೧)

ಬೆಸಲೆ- ಬಾಣಂತಿ (೩೨)

ಮುತ್ತ- ಅಜ್ಜ, ವೃದ್ಧ (೧೧೧)

ಲಾಗು- ರಭಸ (೨೦೨)

ವಡವಿಡು (ಒಡವಿಡು)- ಬಿರುಕು ಬಿಡು (೨೪೨)

ವಾಯಗೈ- ನಾಶಮಾಡು (೩೪೫)
 ವಾರೆದೆಗೆ -ಕೊಂಕುನುಡಿ (೨೫೭)
 ವಾಶಿ-ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ (೩೪೭)
 ವೆಗ್ಗಲಿಸು-ಹೆಚ್ಚುಮಾಡು (೨೨೫)
 ಶಂಬರರಿಪುಜಿತ- ಕಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದವನು (೧)
 ಸಗ್ಗಲೆ- ನೀರುತುಂಬಿಸುವ ಪಾತ್ರೆ (೨೧೩)
 ಸಮುದ್ರರು- ಸಗರಪುತ್ರರು (೨೫೧)
 ಹಡಪ- ಸಂಚಿ (೨೧೩)
 ಹೆಟ್ಟು- ಚುಟ್ಟು, ಪೆಟ್ಟುಮಾಡು, (೨೩೯)

* * * * *

ಅನುಬಂಧ: ೧

‘ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ’ಯ ತಾಡವಾಲೆ (ಕಾಲ ಸು. ೧೮ ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಅನುಬಂಧ:೨

‘ಮಾನಸಚರಿತ್ರೆ’ಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ

(ದಿ|| ಶಿರೂರು ಘನೇಯಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಕೈಬರೆಹ; ದಿನಾಂಕ ೧೩.೦೭.೧೯೮೫)